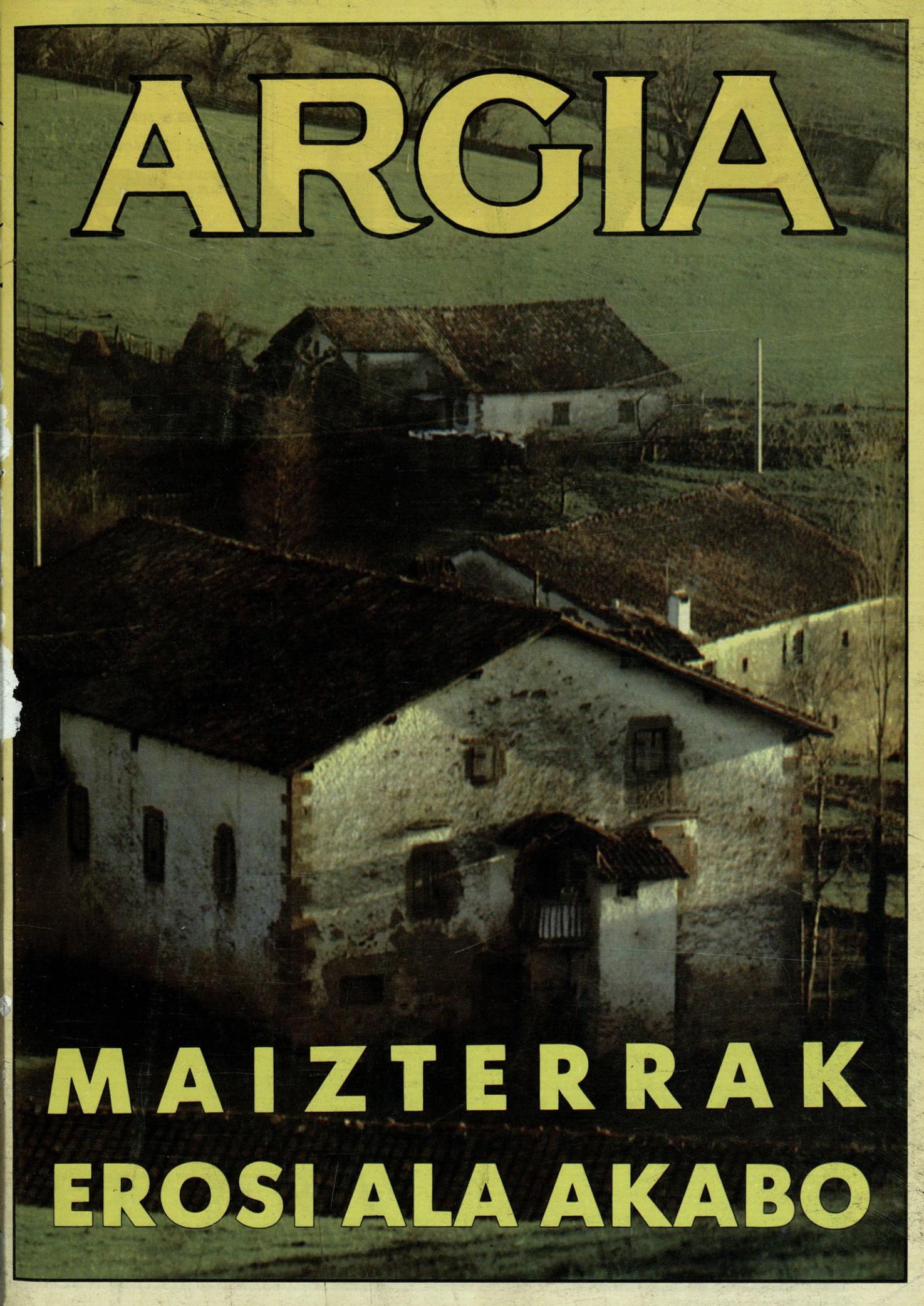

ARGIA

MAIZTERRAK
EROSI ALA AKABO

EKO

SUPER AMARA

Isabel II.a, 16 zbk. Telf. 461177
DONOSTIA

EKO PASAI

PASAI ANTZO

S.JUAN

BAUTISTA

Kooperatiba

Villas auzoa. Telf. 550199
HERNANI

EKO ALTZA

Larratxo ibilbidea, 96 zbk.
ALTZA

BETI MERKEK

Loiola kalea 12.
DONOSTIA

EKO TOLOSA

TOLOSA

MERKEK

IGLESIAS

TRINTXERPE

EKO AIETE

Grupo Etxadi. Telf. 211488
AIETE.DONOSTIA

EKO ASTEASU

Keelavite poligonoa z/g.
Telf. 692526. ASTEASU

EKO URRETXU

Labeaga 1. Ipiñarrieta 9
URRETXU

AUTO SERVICIO

DURANGO

Retentxu kalea 30
DURANGO

POLITIKA

- 12.— Kronika politikoa. **I. Zubiondo.**
- 14.— Argala, 10 urte erahil zutela. **J. Mollarri.**
- 16.— J.I. Arrieta, lan eta segurantzako sozialeko kontseilaria mintzo. **I. Zubiondo.**

NAZIOARTEKOA

- 20.— Txinako Nekazariak komunak hustutzen dituzte. **P. Sastre.**

ERREPORTAIK

- 22.— Anfora haustea inori komeni ez. **N. Arrastoa eta A. Izarzelai.**
- 24.— HABEko ikuskatzaileen lanak kritika gogorak emerazi. **L. Aristi.**
- 26.— Eguraldi iragarpena mila aldagarrien lapiko. **J. Artetxe.**
- 28.— Zestoako maizterren izu eta lur-jo. **M. Añarbe.**
- 39.— Euskadiko futbol selekzioa: politikoei sartu beharreko gola. **I. Goikoetxea.**
- 42.— Fernando Salas: «GALen arazoak Estatuaren aparailu osoa ukitzen du». **A. Muñoz, M. Basabe eta Idoia.**
- 46.— La Voz de Navarra, gerra aintzineko egunkari abertzalea. **I. Camino.**
- 48.— Tomas Zumalakaregi, Lehen Gerrate Karlistako buruzagia. **I. Uria.**

KULTURA

- 51.— Kulturataria.
- 52.— Galeusca: hiru literatura nazional estratejia-luma beraz idazten. **G. Arrese.**
- 56.— Euskal Pen Klubak ordezkari-tza hautatu. **P. Untzueta.**
- 57.— Jose Joakin Mitxelena: eskola zaharra, bertso luze. **G. Arrese.**
- 58.— Gipuzkoako bertso kanporaketatik 8 Txapelketa Nagusira. **Zaldubi.**
- 59.— Villasanteren ordezkaria urte amaieran erabakiko. **I. Murua.**
- 61.— Graziela Iturbe Mexikon argazkilari. **J.M. Heritz.**
- 66.— Azkena: «Konstituzionalki espetxeratuak». **J.M. Olano.**

OHIZKOAK baino zortzi orrialde gehiagor horniturik ARGIAren zenbaki berri hau ere. Bilbon burutu diren GALEUSCA LITERATUR IHARDUNALDlei eskaini diegu lekurik zabalena, kulturaren esparruan. Baina ugari dira bestelako erreportaiak ere, ZESTOAKo herrian jasaten duten MAIZTERGO egoeraren berri ematen duena kasu. Aipatu gabe ezin utzi, horratio, EUSKADIKO FUTBOL SELEKZIOAri buruzkoa, edota abenduak 14ko GREBA OROKORRAz UGTko hainbat ordezkariaren ahotik jaso ditugun eritziak. Memoria eginaz, ARGALA erahil zutela 10. urteurrena dela gogoan daukagu, eta 200 urte ZUMALAKARREGI Ormaiztegin jaio zela.

Jabea: Zeruko ARGIA S.A.L.

ARGIA egiten dugu:

Donostian: Mikel Antza, Jon Mikel Arano, Gorka Arrese, Jon Barandiaran, Txumai Iturria, Josu Landa, Xabier Lekuona, Juan Jose Petrikorena, Pablo Sastre, Iñaki Uria, Xalbardin, Pello Zubiria, Joxemi Zumalabe.

Bilbon: Jesus Artetxe, Arturo Izarzelai, Luis Fernandez, Ermioe Madariaga, Laura Mintegi, Imanol Murua, Jon Sarasua, Iñaki Uriarte, Pello Urzelai.

Gastelzen: Txotxe Andueza, Irantzu Iriondo, Pablo Ruiz de Aretxabaleta.

Iparraidean: Isabel Etxeberria, Tala.

Iruñean: Jon Alonso, Iñaki Camino, Marta Diez, Joxe Martin Gogortza, Imanol Haranburu, Iñaki Mendibe.

Kolaboratzaileak: Gemma Agesta, Xabier Agirre, Martxel Aizpurua, Itziar Alkorta, Joseba Alvarez, Enrike Amonariz, Mikel Arrieta, Ladix Arrosagarai, Antton Azkargorta, Joxe Azurmendi, Balere Bakaikoa, M.J. Barandiaran, Amaia Eloegi, Xabier Erro, Xarlot Etxezaharreta, Joxean Gezalaga 'Zaldubi', Mielan-jel Harana, Mikel Hernandez, Ostaiska Irastortza, Iñaki Irazabalbeitia, Mikel Iribarren, Gure Irratikoak, Irulegi Irratikoak, Koldo Izagirre, Kanko Izpizua, Edorta Jimenez, Karmelo Landa, Asun Larrañaga, Lurdes Larrañaga, Loren Loidi, Emilio Lopez Adan 'Beltza', Alfontso Martinez, Xabier Mendiguren, Mikel Mendizabal, Bego Montorio, Morau eta Martin, Josean Oiz, Eneko Olasagasti, Koldo San Julian, Andoni Sarriegi 'Murumendi', Joseba Sarrionandia, Allande Sokarros, Joan Mari Torrealda, J.L. Alvarez 'Txillardegui', Urederra, Aitor Zabalgo beaskoa.

Diselnu eta montajea: Jon Barandiaran, Eneko Abrego.

Fotomekanika: Agus Barandiaran.

Azala: Garbiñe Ubeda.

Publizitatea: Maximo Aierbe, Joxe Mari Ostolaza.

Administrazioa: Jon Barandiaran.

Ardura teknika: Simeon Barroso, J. Jose De Marcos, Xabier Agirre.

D.L.: 80—1963.

Helbideak: ARGIA, Mundaiz bidea z/g. 20012 Donostia./ Diputazio kalea, 3, 1-ekz. 48009 Bilbo.

Telefonoak: (943)283399, (94)4248012.

Inprimategia: ANTZA inprimategia.

1988. urterako harpidetza sariak:

(BEZ barne)

Hego Euskal Herria.....	6.000 pezeta.
Ipar Euskal Herria.....	400 libera.
Estatu Espainola.....	6.000 pezeta.
Beste atzerriak.....	8.000 pezeta.
Airez.....	12.000 pezeta.

ABENDUA 18 ABENDUA 24

abenduaren 23an ilbete

eguzkia: (abenduaren 18an)
irten: 08.33
sartu: 17.50

mareak: (abenduaren 18an)
gora: 12.08 eta 24.47
behera: 05.46 eta 18.26

DABID ZUAZALDE

Izenburua: New York,
New York.

Egilea: Gotzon Garate.

Argitaratzailea: Elkar.

Ezaugarriak: 163 orri,
600 pta.

Gotzonek berak aurrekoan kontatu zigun legez, Estatu Batuetan ohizkoa da arazoak dituen jendeak —dirurik ez duenak— psikiatrarengana joan beharrean apaizari kontatzea bere problemak, fededuna izan ala ez. Jesuita elgoibartar hau ibiltari amorratua du, eta zazpi Euskal Herriko baserrietan ez dabilenean New Yorkera joan ohi da, urtero, bolada bat pasatzera. Beti belarriak erne, euskal esaera jatorriak jasotzeko ez bada, jendearen penak eta arrenkurak entzuteko.

Bigarren hauetatik aurkituko dituzu liburu honetan, Gotzon Garateren azkenekoan: drogaldikzioa, prostituzioa, gurasoen utzitako haurrak, porrot egindako familiak, homosexualitate arazoak, HIESa, delinkuentzia bortxaketak eta halako beste hainbat katramila ditu mintzagai. Zintzoa izan du Garate kontaketa hauetan: batetik gertaera horiek bere hutsean eman ditu, bere aldetik azalpen eta

teoriarik eskaini gabe, eta bestetik ez ditu morboa piztu dezaketen xehetasunak propio, denak ere halamoduzkoak badira ere.

Generoa ezin dezakegu aipatu gabe utzi: «Kronika» deritza azpisailean kaleratu dute Elkarrekoek, eta halako zerbait da: lekukotasuna eman, inguruan ikusi duena jaso eta irakurleari eskaini. Alderdi horretatik, eta izan eta datuak ugari diren aldetik, literaturatik baino hurbilago egon daiteke kazetari-tzatik; ez ordea teknikari erreparatuz gero.

Teknika aipatu dugu, eta jende asko gaien bitxitasunaz besterik ez konturatzea gerta litekeenez, azpimarratu eginen dugu. Gotzon Garate publiko zabalaren artean sekulako harrera izan duten nobela poliziako errazen egile denez, kritiko eta literaturazale anitzek bigarren mailako idazletzat daukate. Guzti horiei *New York, New York* irakurtzeko gomentatuko genieke, eta ipuigintza zer den ondo dakien egile bat aurkituko dute, errekurtsos bestea: *falsback*, ikuspegi aldaketak eta abar, guztia nabarmenkeriarik gabe, kontakizunen estilo sotila bortxatu gabe.

Liburu honen beste bereizgarrietako bat hizkuntza da teke. Gotzon Garatek aspaldidanik du Hegoalde eta Iparraldeko mintzairak elkarrengandik urruntzen ari ote diren kezka, zabalduz doan euskara aseptiko eta erdarakadez josiak baserrietako

euskara jatorra irentsiko duen beldurra. Kezka horien sistematizazioa **Erdaraka-dak** hiztegia dugu, bere abantaila eta mugekin. Baina guzti horien fruitutzat joenezake *New York* honetako hizkera ere: euskalki askotariko ekarriak elkartzen ditu, ahazkotasunaren gozoa txertatu edo koiné berri bat lortzearen, ondoriak nahasi-xeak diren arren. Bestalde, esaldi laburraren alde egin du apostu nabarmenki. Oso perpaus laburrak, eta aditz laguntzailerik gabeak sarri askotan. Honen bidez, hitz-jarioari naturaltasuna emateaz gain, narratziogintzan oso mesedega-

rri diren arintasun eta indarra lortu ditu. Jende guztiak horrela idaztea arbuia garria litzateke, askorentzako zikiratze bat, baina orohar baliagarria izan liteke estilo hau, bere neurrian.

Hogeitamabost kontakizun labur, kapitalismoaren hiri erraldoiaren aurpegi iluna erakusten digutenak, paternalismo apur bat izan bazter dezakeen begirada zorrotzaz. Gotzon Garateren azken liburua, berak ikusi eta ezagututako gauzak kontatuz. Denak segidan irakurritz gero monotono samarrak gerta litezke agian, baina gustatu zaigu.

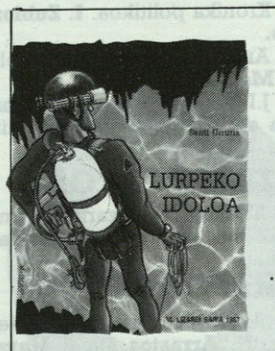
Izenburua: Lurpeko idoloa.

Egilea: Santi Urrutia.

Marraskigilea: Roberto Garay.

Argitaratzailea: Gipuzkoako Foru Aldundia eta Zarauzko Udala.

Ipui hau Gipuzkoako Diputazioak eta eta Zarauzko Udalak urterko antolatzen dute «Lizardi» haur literaturazko lehiaketaren irabazle suertatu zen 1987an, 1988ko hondarrean argitaratzen bada ere. Ez dugu egilearen berri jasotzerik izan; bizkaia-arraren ematen du idazkeraz baina ez dakigu aurretik beste ezer argitaratu ote duen. Ma-

rrazkdililaria, Garay, Eguna astekariko kolaboratzailea.

Ipuin honek espeleologo batzuen historia kontatzen digu. Sekula amaitzen ez den zulo arraro batean barna abiatu eta modu harrigarri batez desagertu ziren bi lagun, eta hauen adiskide bat aztarrenak bildu eta azalpen bat ematen saiatzen dena.

Erreferentzia asko ditu ipuinak, eta teknika ugari erabiltzen du. «Camilo Lizardi...» ipuin ezagunaren antza sumatzen diozu hasiera batean; gero berriz, kutsu legendariorzko kontakizunean murgiltzen da, komikigintza mota bat gogorarazten dizuna.

Guztiarekin, guk esango genuke azken emaitza nahasi xamarra dela. Denetik duela pixka bat baina ipuinaren guinea interesa galduz doala ipuinean aurrera egin ahala, azken aldera berriro ere eusten baldin badio ere. Gertaera, datu eta garai desberdinen artean irakurlea apur bat galduta geratzeko arriskua dago, non eta aditasun osoz irakurtzen ez duen.

Izenburua: Tangoak ez du amaierarik.
Egilea: Xabier Mendiguren.
Marraskigela: «Mendi».
Argitaratzailea: Elkar.
Ezaugarriak: 184 orri, 500 pta.

Liburu hau irakurtzean kezka zahar bat berri zai- gu, alegia, zer da haur literatura? Edo norentzat da? Mendiguren beasaindarraren idazlan berri hau Sor saileko 22.a dugu eta alde horretatik haur literaturatzat har dezakegu. Halabaina, ez genuke nahi —eta uste dugu egileak ere ez lukeela holakorik nahiko— esparru mugatu horretan sailkatu eta uzterik.

Argigarri gerta daitezke orain bi aste ARGIAN Fito Rodriguezek aurkeztu zigun Gabriel Janer literatur saridunaren hitzak: «ez dut haur literatura genero berezizat. Pertsona heldu bat hunkituko ez lukeen testua ez dut sekula haur baten eskuetan jarriko».

Xabierren nobela hau ere —bere lehenbiziko nobela, uste dugunez—, hunkigarri eta interesgarria gerta liteke haur nahiz larrientzat.

Zertxobait kontatuko di- zuegu argumentuaz. Buenos Airesko Zirko «Continental»a, halako zirko zaharkitu bat da, lehoi bat eta zaldi bat beste animaliarik ez duena, erabateko porrotera doana. Gainbeherazko giro horretan pertsonaia bitxi pilo bat, non bere arazo, kutzia eta buru- haustekin. Horien artean protagonista Pantxo, fokoen argipean txorabiatu egiten den pailazo boxealari-ohia, mexikarren txistek kontatzen dituen. Honen alboan Plato Kristopoulos, trapezista familia greziar bateko seme potzolo baldarkotea, trapezioarako balio ez eta pailazo- tza ikasten jartzen dutena. Kolore eta herri guztietako jende ere bada beste perso- naien artean.

Aipagarria da narrazioaren erritmo bizkorra. Gauza asko gertatzen da —batzuetan gehiegi aukeran—, modu azka-

rrean kontatuta, eta aurrera egin ahal hari guztiak korapilatuz doaz, misterio nagusia nola askatuko den sumatzen ez bada ere. Alde horretatik jakinmina piztu eta gustora irakurtzen den elaberria da, 37 kapitulu laburretan banatua. 'Mendi' ren marrazkiek areagotu egiten dute komiki- izera hori.

Bitxia da nobela Buenos Aires kokatzen. Egileak ez du dokumentazio lanik egin, Buenos Aires bezala munduko beste edozein hiri izan zitekeen, eta ez dago aukera horretarako beste arrazoirik ez bada tangoak eta errantxerak sartzeko aitzakia (errantxerak mexikarrak dira baina Pantxoren lana dela eta, badute hemen lekurik). Ezagutzen genion Mendiguren kanta 'kutre' xamarretarako zaletasuna (ipuin baten 60etako abesti plaieroak sartu zituen), baina dibertigarria suertatzen da. Galdetu behar- ko geniokeen da ea ez den ausartzen holako istorio bat Euskal Herrian berta koka- tzen.

Izenburua: III. Literatur Lehiaketa.

Egilea: Askoren artean.

Argitaratzailea: Bergarako Udal Euskara Batzordea.

Itxura denez, Bergarako Udalak bertako bizilagunen- tzako idazlan lehiaketa bat antolatzen du, adinaren araber sailkatuz, eta onentxo- enak liburu batean argitaratu. Halako esperientzia Tolosan ezagutzen genuen aspaldi samarretik, eta antzeko zerbait egin zuen Jaurilaritzako Hez- kuntza Sailak ere Urruzuno Lehiaketarekin.

Bergaran bost maila anto- latu dituzte: 6 urtetik 9ra bi- tartekoa, 10-12, 13-14, 15-18 eta 19 urtefik aurrerakoena azkenik. Maila bakoitzean hi- ru irabazle, 3ean ezik baka- rra baitago. 1.mailan haue- xek dira irabazle edo aukera- tuak: Zerala Arrieta, Izar Ro- driguez, Arkaitz Manuel; 2.ean Ion Sanchez, Larraitx

III. LITERATUR LEHIAKETA

Uribesalgo, Larraitx Madina- beitia; 3.ean Lorea Mantero- la; 4.ean Xabier Aranburu, Unai Bengoa eta Mikeldi Bengoa; eta 5.ean azkenik Ion Altuna, Jose Luis Mendi- zabal eta Ana Urkiza.

Idazlan guztiak narrazio la- burrak dira, oso labarruak gaztetxoenen kasuan, eta gauza horietaz arduratzen di- renentzat interesgarria izan liteke adinean gora egin aha- la ze diferentzia dauden ikus- tea.

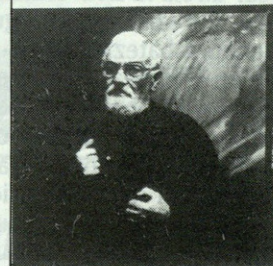
Aldizkariaren izena: Litera- tura y Oteiza.

Ezaugarriak: 6. zenbakia, 16 orri, 325 pta.

Donostiako Baroja inpri- mategi eta argitaletxeok, euskarazko *Literatur Gazetaz* gainera kaleratzen dute beste aldizkari bat ere espainieraz, *Literatura* izenekoa. Aurkez- peneko alearen ostean beste guztiak, uste dugunez, mono- grafikoak izan dira, eta oker ez bagaude hauexek izan di- ra horietako gai eta izenak: «Literatura y cine», «Literatu- ra y fútbol» eta «Literatura y mujer».

Seigarren zenbaki honeta- ko pertsonai nagusiak, Otei- zak, ez du noski aurkezpenik behar gure artean. Bere pu- rrustada ugari bezain norana- hikoek aski ezagun egin du- te, bere eskulturek baino eza- gunago segura asko 195...an arte-langintza horri utzi zio- netik, deskubritu beharreko guztia deskubritua zuela eta. Aurkezpenik behar ez bada ere, azterketak ez datoz inoiz

LITERATURA

gaizki. Honez gero egin da zenbait liburu gure eskultore handi honen gainean, horie- tako batzuk berriak eta eza- gunak, baina ikerketa bakar batek —eta askok ere— ezin agortu artista— profeta ho- nen mamia eta garrantzia.

Aldizkari hau ere, bide ho- ri osatzera dator, eta Oteiza- ren liburuetakotasun pasarteez gain honako artikulugileak bildu ditu, Ricardo Ugarte es- kultorearen zuzendaritza- pean: Vicente Aguilera, José Marín Medina, M. Soledad Al- varez eta J.M. Moreno. Eta Oteizaren lumatikako artiku- luen artetik, azken orrialdee- takoa dugu «Cartas al Prín- cipe», bertan atal bat 'estrabis- mo en la estructura mental del artista vasco' gisan izen- datzen duela.

Eta amaitzeko aipatu gabe ezin utzi, aldizkariako azaleko fotoaz gain, badela barneka- lean Oteizaren irudiaren bil- duma luze bat ere J.M. Zaba- la argazkilariazen flashetik sortua.

Telebista

Urteari azken hautsak garbituz

Gabonetako festak iristearekin direla-eta ETB eskaintza bereziaz datorkigu denbora batez. Aste honetan 8 filmez eta gazetxoentzat programa berezietan jantziko den programazioak esfortzu bat adierazten du, inbertsio bat, ahalegin bat hain zuzen denbora librean egongo den jendea pantailara erakartzeko, horretarako arratsaldeko orduak eritzi direlarik egokienak, aproposenak. Ez dago gaizki.

Gabonak iritsi dira ez bairik gabe. Kale haundietan argi dizdiranteak nabari dira han-hemenka, eskaparate beteak, ETB ere holaxe dabil, inoiz baino oparotsuago, urtea amaitzera bait doa, eta ospatu beharra dago, ez duda. Baina errepasoa emateko ordua iristen denean nola gogoratuko da aurtengo ETBren jarduna? ARGIAren aurtengo euskal kulturaren

agendan titularretan esaten den bezala «kontrolatze goseak ETB proiektua elbarritu»; gestio txar bat leporatu izan zaion ETBri mesede gutxi egin dio Ortuondok aurtengoan, sasoi txarrak bere horretan dirau, gero eta zailago da euskaldunontzat gurea denik sentitzea hain gure kontrako bilakatzen ari den telebista hau: ETB2ren sendotze nabaria errealtate latz bat baino ez da, euskarazko katea ahul azaltzen delarik kontrako erasoaren aurrean. Hala-ko proiektuak eduki beharko lituzkeen helburuak ahazten ari diren neurrian gutxi sinestu daiteke ja txoritxo honetan.

Halere, eta Ortuondo oraindik dimititu gabe dagoela, Gabonak iritsi dira derrepentean eta ospatu beharra dago. Urtea amaitzear dago. Eta ETBren etorkizuna?

“Haran handia”

Bazkalosteko dinamika nololabait aldatuz —Magnum, Simoni, Switch, Magnun, Simon, Switch... leloa etenez— eta dijestioaren arintasuna kaltetuz, egunero, albistegia eta gero, beste erreplakeriaren kume dugu betaurrean: “Haran handia” delako telesaila.

“Dallas”, “Dinastia” edota “sugetzarren” bezalako ekoizpenetako aintzindari izanik, sail honek Barkley sendi aberats eta boteretsuaren “sufrimenduak” begibistartzen dizkigu. Dagoeneko oso zibilizatuaz auzatzen zaigun “Far West” gogorrari aurre eginez, Victoria etxeokandrea (hobe esanda ikaragarri haundi den mansio-errantxoandrea), Heath mutil ederra, Jarrod azkarra, Nick sesio zalea eta Audra harribitxi ditzirantea ditugu, beti zuzen eta jator jokatzeko duen jauntxo saldo honen gozagarri. Inditarraren lagunak, jabe onberak, anuntzio-iripardunak eta familiaren ohore defendatzaile sutsuak (azken honetan bere “baretasuna” baztertu behar badute ere: tiñaun, tiñaunka edo muturrekoka). 60. hamarkadan ekoiztutako telesaila eta, esan dudan legez, Jotaerretarren aitajauna. Barkatu!, saio honek badu erakargarritasun bat: Linda Evans edota Lee Majors “estetika” egin baino lehen nola-koak ziren ikustea, alegia.

Eguberrietan zortzi

Zortzi dira eguberri aste honetan ikusteko parada izango ditugun luzemetraiak. Abenturak eta haurrei zuzenduriko filmeak gehien bat.

Igandez «Tren Lapurrak». Bi cowboy-k alarguntsa eder bati laguntza eskainiko diote. Zuzendari: Burt Kennedy. Antzesle: John Wayne, Ann Margret eta Rod Taylor.

Astelehenez «Gamuzazko zapata urdinak». Pelikula-dokumental honetan rock and roll-aren hastapenak dastatzeko parada. Zuzendaria: Curtis Clark.

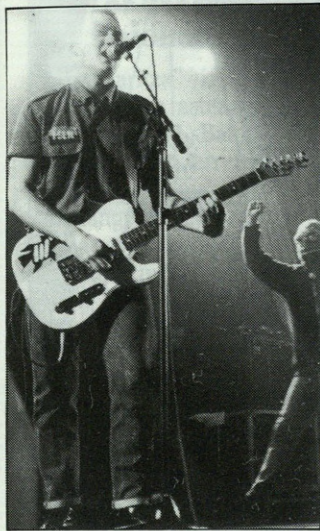
Asteartez «Gora D'Artagnan». Marrazki bizidunak. Mosketero eta Richelieu apezpikuaren arteko abenturak.

Asteazkenez «Hide and Seek». Ikertzaile bat bahitu nahi dute desertortzat har erazi nahi dutelarik. Zuzendaria: Cy Endfield. Antzesleak: Ian Carmichael, Janet Munro eta Curt Jurgens. Egun honetan bertan, «Lur hau neurea da».

Ostegunez «Saltan Erregea». Marrazki bizidunak. Alexander Pouchikinek Ostiralez «Nik somatzen dudana ikusiko bazenu». Tom Sullivan abeslari itsu, idazle, konposatzaile eta abardun izan zenaren bizitza. Zuzendaria: Eric Tiller. Antzesleak: Marc Singer, R.H. Thompson eta Sarah Torgov.

Larunbatez, gauetz «Scaramouche». Sabatini-ren nobelaren egokipena. Frantzia XVIII. mendean, mendeku garaian. Zuzendaria: George Sidney. Antzesleak: Steward Granger, Eleanor Parker eta Janet Leigh.

musika

■ Hondarribiko pilota-
lekuan, igande hone-
tan, abenduak 18, "Ake-
larre" taldea plazan izan-
go dugu arratsaldeko
8etan hasita.

■ Datorren ostiralean,
abenduak 23, "M-ak"
taldea kontzertuan izan-
go dugu Usurbilgo fron-
toian gaueko 10etatik
aurrera.

abendua

23 Donostiako Okendo
kultur etxean, dato-
rren ostiralerako, hilak 23,
arratsaldeko 7,30etan hasi-
ta, Donostiako Akordeoi Ba-
tza kontzertua iragarrita.

abendua

22 Datorren ostegunean, "Schola sine nomine" izeneko
taldeak gabon kantaz eta berpizkunde aroko abestiez
osaturako errepertorioa, Donostiako Loiola kultur etxean
entzúngai izango dugu arratsaldeko 8etatik aurrera.

Sinfonikoa Hegoaldean

Aurtengo abonua musikaldiko laugarren plazaratzea osa-
tuz, Euskadiko Orkestra Sinfonikoak aste honetarako
honako kontzertu hauek eskainiko dizkigu (Gabriel Chmura-
ren zuzendaritzapean eta David Campbell klarinete jolea ba-
karlaritzan, W.A. Mozart eta R. Schumann konpositoreen la-
nak joaz): Lehena, abenduaren 19an, astelehenez, Iruñeko
Gaiarre antzokian arratsaldeko 8etatik aurrera; biharamu-
nean, abenduak 20, arratsaldeko 8etan hasita, Gazteizko je-
sus Guridin, bigarrena izango dugu. Hirugarrenik, hilaren 21
eta 22an, arratsaldeko 7,45etan, Donostiako Victoria Euge-
nian izango dugu entzúngai; azkenik, datorren ostiralean, hi-
lak 23, ordu berean baina Bilbon, Campos Eliseos antzokiari
egokituko zaio txanda.

ABENDUA
18
ABENDUA
24

Kazkabarra-koak ameskide

A meskide» izena darama Bixente Beltranek gidatzen
duen Kazkabarra taldeak diskoan eskaini digun bigarren
emaitz honek. Hasteko, nabarmendu behar da lehendabizi-
ko «lhauteriak» burrunbatsu hartatik aurrerapauso polita
egin dutela; neri behintzat produktu finago bat iruditu zait.
Jai giroko musika biltzen duen disko txukun samar bat iru-
ditu zait, akatsik handiena doinuen aldetik bezala hitzetan
agertzen duen bere reiterazioan ikusten dudalarik.

Kantaldietan entzuten diren moietatik baino txaranga
eta bandetatik gertuago, ia osorik festa-musikaz osatua,
disko honetan kalejira kutsuko piezak dira nagusi, nahiz
eta ez den falta ingurutxo, Zuberoa oroiterazten diguten
martxa eta baladarik. Beltranek eginak dira piezak, eta be-
rriak beraz; hala ere, betidanik ezagutu ditugun pieza pus-
kak bariazio batzuekin eta modu ezberdinean lotuta es-
kaintzen zaizkigula berehala nabari da. Seguruenik horre-
gatik, berrikuntza gutxiko diskoa suertatzen da. Molda-
kuntzak lehen diskokoen aldean ekilibratuak dira; flautak
«Martxa berria»n egin duen jokoa gelditu zaigu memorian.
Baxu elektrikoa lehen baino neurtuagoa dago, baina hala
ere lekuz kanpo entzuten segitzen da. Ahotsa da beste ara-
zo iturri bat: Gotzon Huizi da denak kantatzen dituen ba-
karra, eta denetara iristeko prolemak ditu.

Hitzak Pello Esnaen esku utzi dituzte Kazkabarrakoe-
k, eta bertso-jartzaile ona dela ondo ezaguna da. Titulutik ha-
sita, ametsa, geroa, ilunaren ondoko argia, adiskidetasuna,
eta antzekoak dira gaiak, Herriaren egoerari buruzko erre-
ferentzia sinboliko baina urrunez beteak. Hala ere, koeren-
tziatik errepikapenera pasa da, oso nabarmen nere ustez.
Disko batek bizia izango badu hitzetan bezala doinuetan
aniztasun bat behar bait du. Bukatzeko, eta diskoan kanta
bat hautatzekotan, «Nafarroa» aipatu gabe ez nuke utzi na-
hi: seguruenik I. Usabiagarena baino letra imajinatiboago
bat merezi du, baina kanta oso polita da.

ARTASO

□«Ameskide». Kazkabarra. Elkar.

zinema

Bilbo sargoritsu

abendua

19 Bilboko Fas zine klubak hilabete honetarako eratu duen "Cine exótico" deritzan zikloaren eskutik, astelehen honetan, James Ivory zuzendari kaliforniarrak 1982. urtean pantailaratutako, "Heat and Dust", "Sargori eta hautsa", izenburuko filmea —gaztelarazko bertsioan "Oriente y occidente" ikusgai izango dugu. Ekialdean, Indian,

sortaldeko bi damatxoren pasadizuak eta inguru esotiko honen ikuspegi femeninoa azaltzen dizkigun 130 minutuko luze honen plazaratzea, arratsaldeko 7,30etatik aurrera San Bizente kaleko ikustaretoan, Albia lorategien ondoan.

Espresionismoa Donostian

abendua

21 Urriarekin batera "Zinemagintza eta Espresionismoa: Alemania 20. hamarkadan" hasitako zikloari jarraipena emanez eta Fritz Lang eta F.W. Murnau errealdadoreen lana eskainitako sailak bukatu eta gero, datorren asteazkenean bi filme ikusteko aukera izango dugu. Bata, gaztelaraz errotulaturako Paul Wegener-en "Golem-a" izenburukoa (1920), eta bestea, hau alemanierazko errotuloekin, 1921. urtean Lupu Pick zuzendariak pantailaratutako "araila" izeneko. Bi pelikula hauek bata bestearen atzetik plazaratuko dira Donostiako Antzoki Zaharran 8,15etatik aurrera.

Azkoitiko Gaztetxeko zine klub taldeak aurkeztuta, eta abenduaren hasieran zabalduko "Far-West" izeneko zikloarekin jarraituz, igande honetan, hilak 18, George Miller zuzendariak osatutako "Nevado ibaiako gizona" izeneko luzemetraia, gaztelarazko bertsioan, ikus ahal izango dugu arratsaldeko 8,30etan hasita Azkoitiko kultur etxean.

Jubilatu eta haurrentzat

Donostiako kultur etxean aste honetako zinema eskaintza, ume kokorrei eta ez hain kokorrei zuzentzen zaie. Izan ere, esaterako, Altzakoak datorren ostiralean, hilak 23, "Haur zinea" sailean, "El mago de Oz" filmea plazaratuko du arratsaldeko 6etatik aurrera. Bestalde Loiolakoak, gabonetako ikuskizunen barne, datorren ostegunean, hilak 22, "Alicia en país de las maravillas" izeneko emango du arratsaldeko 5,30etan hasita. Intxaurrondoko Larrotxenen azkenik, batetik datorren ostegunean, abenduak 22, "Mary Poppins" pelikula arratsaldeko 4,30etan; eta bestetik "Jubilatuentzat zinea" izeneko zikloan, datorren ostiralean, hilak 23, Michael Curtiz-en "Casablanca" filme mitikoa arratsaldeko 7,30etan hasita.

Tolosako zine kluba

Sentiberatasuna eta barneko grinak azaltzen dizkigun filmea dugu, datorren ostiralean, abenduak 24, Tolosako zine klubak pantailaratuko digun luzea. Magrebiar gazte baten kontakizuna istorioren haria delarik, Alain Tanner-ek osatutako "Sugar bat ene bihotzean" izeneko pelikula emakumeen bizitzari buruzko islada gordina baina errealista dugu. Plazaratzea, gaztelarazko bertsioan, Tolosako Iparragirre zinematokian gaueko 10,30etatik aurrera.

arte

Komiki eta etnografia

Aipa ditzagun Aste berri honetara batera agur egin beharko diguten bi erakusketa, abenduaren 18ra arte zabalik izango ditugun ikusteko pare bat hain zuzen. Bata Otxarkoagako auzo elkartean, Bilboko I. komiki-erakusketa izenburupean, bistaratua dagoen komiki bilduma galanta. eta bestea Zarauzko Sanz-enea erakusgelan dagoena, zeinak "Etnografia erakusketa" izenburupean, herri-artegintzaren adibide frango erakusten dizkigun.

bertsoak

Erakusketa Baionan

"Bertsularitza" izenburupean, datorren asteazkenean arte, hilak 21, Baionako portuko sardin erretegian paratutako erakusketa zabalik izango dugu; non makina bat argazki, bideo eta marrazkien bidez, bertsolaritzaren ikuspegi deskriptibo bat aditzera emango den.

Saio ederra Azpeitian

abendua

17 Larunbat honetan Azpeitiko Soreasu zinematokian, bertso saio bikaina iragartzen zaigu gaueko 10etarako, non Laxar Azkunek jarritako gaiak honako bertsolari hauek kantatu beharko dituzten: Joxe Agirre, Joxe Lizaso, Imanol Lazakano, Jose Luis Gorrotxategi, Jon Lopategi, Iñaki Murua, Manolo Arozena eta Sebastian Lizaso hain zuzen ere.

Konstituzio plazako balkoiak zabaldua, Donostiako "Ilazki" euskaltegiak igande honetan, hilak 18, Patxi Iraola eta Florentino Goiburu bertsolarien saioa, balkoitik kantari, eguerdiko ordubaterako prestatuko digu.

Beste bat Azpeitian

Datorren asteazkenean, hilak 21 betetzerakoan, beste saio bat izango dugu entzungai Azpeitian, herriko plazan hain zuzen, eguerdia jota, Sebastian Lizasok jarritako gaiak jorratuz, Joxe Agirre, Anjel Larrañaga, Imanol Lazkano eta Xabier Euskitze bertsolariez osatutako bertsosaioa hain zuzen.

antzerkia

Txontxongiloak Altzan

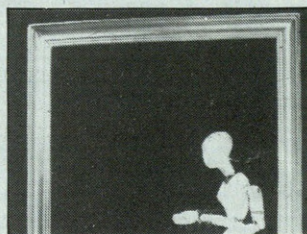
Hona hemen aste honetan Altzan, egunero arratsaldeko 3,30etan, plazaratuko diren txontxongilo muntaien berri: datorren astelehenean, hilak 19, Herrerako eskolan, "Antzekizuna" taldearen "Josetxu y su extraño viaje al país de los colores". Biharamonean, hilak 20, "Cobaya" taldearen "Trikitrak" Larratzako ikastetxean, eta datorren ostegunean, hilak 22, batetik "Gorakada" taldearen "Tartalo eta hertzaina" Oleta eskolan eta bestetik "Bihar" taldeak osatutako "El unicornio azul" S.J. de Calasanz ikastetxean.

Euskal antzertia.— Abenduaren lehenan Azpeitian plazaratutako VI. Euskal Antzerki Topaketei amaiera emanez, aste honetan honako antzespren hauek ikusgai izango ditugu: Batetik "Trapu Zaharrak" taldeak osatutako "Eroak" izeneko kale antzerkia eguerdiko 12,30etatik aurrera igande honetan, hilak 18. Biharamunean bestetik, hilak 19, Zelaitxo zinemaren arratsaldeko 3,30etan hasita, "Taupada" taldearen "Eta etxeok zer?" izeneko. Asteartean, hilak 20, tauladi berean baina gaueko 9,30etan hasita, "Legaleon T." taldearen "hautagaiak", eta azkenik, topaketa hauen amaiera gisa, "Zintzilik" taldearen "Albiste".

abendua

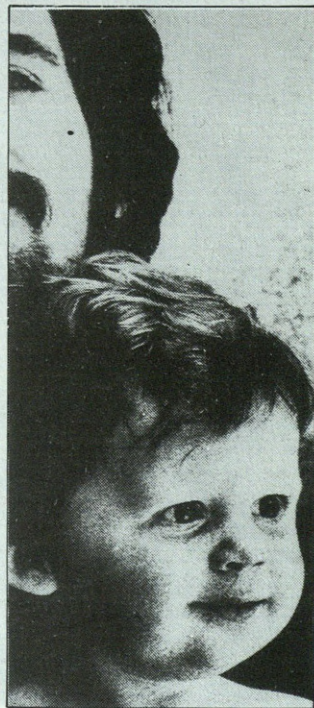
18 Igande honetan Urbian, "Kukubiltxo" taldearen panpin erraldoiak herriko plazan eguerdiko 1,30etatik aurrera izango dira, "Zokozorrimorria" kale antzerkiko muntaia bistaratu.

ihardunaldiak

Argazkilarien elkarraldiak

Iruñea Bilbo eta Donostiako saioen ondoren, Baionari dagokio honako honetan Udako euskal unibertsitateak antolatutako ihardunaldien txanda. Aurrekoetan ez bezala gai bakararra aztertuko da ihardunaldi hauetan, argazkilaritzaren mundua hain zuzen. Abenduaren 17tik hasita 30era bitartean izango dira argazkilarien elkarraldi hauek, bertan Euskal Herriko argazkilari ezagunen lanen erakusketa egingo da, Euskal erakusketa izeneko aretoan. Ihardunaldi hauei buruzko informazio gehiago jaso nahi duzenek, Udako euskal unibertsitatearen bulegotara jo dezakezue.

Santo Tomas feria

abendua

21 Asteazken honetan ospatuko da, urtero ospatzen ohi den bezala, Donostian Santo Tomas feria. Konstituzio enparantza izango da festa-gunea, bertan inguruko jende ugari elkartuko delarik. "Txorisua eta ogia" izanik jaiaren ardatza, nekazari giroko lehiaketa ugari izango dira egun honetan Donostian: barazki, gazta...lehiaketak. Lehiaketen artean, azken urteotan arrakasta handiz ospatzen ari den "Txorimaloen" lehiaketa da azpimarratzekoa, gero eta jende gehiago hurbiltzen bait da bertara. Lehiaketez gain, izango da zer ikusirik egun honetan Donostiako Konstituzio enparantzaren, baserri giroko gaien erakusketa egongo bait da. Guzti honen inguruan giro alaia ziurtatzeko asmoz, bertsolariak, trikitilariak, txarangak...izanen dira egun osoan zehar alde zaharreko kaleetan.

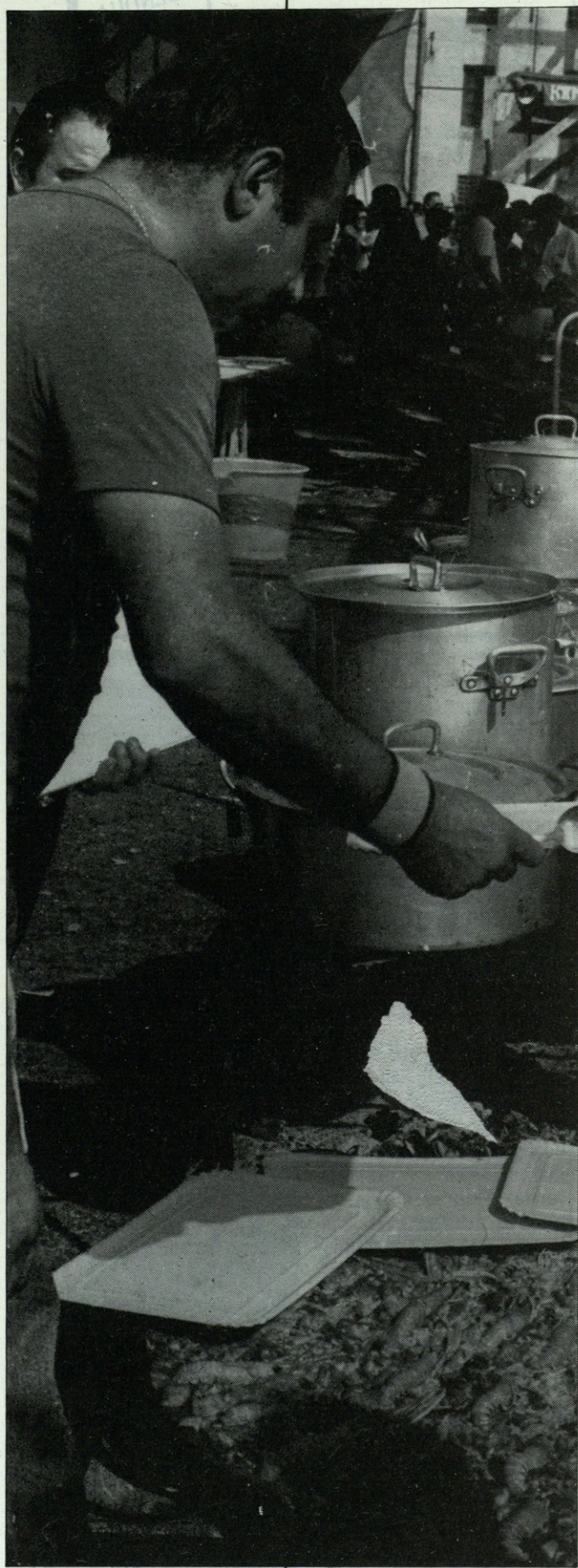
Hizkuntza-hezkuntza ihardunaldiak.— Euskal Herriko unibertsitateko Zorroagako filosofi eta hezkuntz zientzien fakultateak antolaturiko ihardunaldi hauen helburu nagusia honako hau da: heziketa zein ingurunetan egiten den kontuan hartuta, hizkuntz gatazka bidera ahal izateko eta konpontzeko, irtenbideak ematen ahalegintzea. Urtarrilaren 2tik 5era bitartean ospatuko dira ihardunaldiak hauek, eta ardatz nagusia "Hizkuntza eta Hezkuntza" izango da. Honela sailkatu dituzte gaiak antolatzaileek: "Espazio elebidunen azterketa", "Esperientzi zehatz baten azterketa teoriar oinarrituz: finlandia, bertako hizkuntz berreskurapena", "Udalen jarrera hizkuntz-politikarekiko: Paissos Catalans" eta "Euskal Herria: alternatibak". Gai hauek aztertzeko aukeratu diren lurraldeak, Finlandia, Laponia, Paissos Catalans eta Euskal Herria dira. Ihardunaldiak Eibarko unibertsitate laborean ospatuko dir. Informazio gehiago jaso nahi duzuenok, telefono honetara jo dezakezue: 943-716845 edo 718064.

lehiaketak

□II. Elorri saria.— Segurako Elorri kultur elkarteak aurten ere bertso-paper lehiaketa antolatu du, honekin bigarren deialdiaosatzen dutelarik. Hiru gai

jarri dituzte antolatzaileak aurtengo deialdirako: "Olentzarori eskaria", "Droga arazoa" eta "Zu alkate baziña, zer?". Gaia honako hauek izanik, Seguran jaio edo bizi direnak eta "Herri eskolako" ikasleak har dezakete parte, lanak inoiz argitaratu gabeak izan behar-kio dutelarik. Doinua eta neurria norberaren aukera izanik, lanak gutxienez 6 eta gehienez 10 bertso izan behar-kio dituzte. Aurkezpenari dagokionez, egilearen izen-abizenak kartazal baten barruan aparte bidaliko dira, lanari dagokion izenburua kanpoaldean jarri-rik. Lanak aurkezteko epea abenduaren 31ean bukatu-ko da.

□Argazki lehiaketa.—

Santa Luzia feria dela eta, Zumarragako udalak "Santa lutzi feriko III. argazki lehiaketa" antolatu du, lehiaketa honetan edozeinek parte har dezakeelarik. Lehiaketan honako lan motak sartuko dira: zuri-beltzezko papera, kolorezko papera eta diapositibak; gaia "Santa Lutzi feria" delarik. Argazkilarik bakoitzak gutxienez 3 eta gehienez 6 argazki aurkeztu beharko ditu, 18x24 eta 30x40 zentimetrotakoak izan beharko direlarik. Kartazal itxi batean lehiaketaren izenburua jarri behar da, barnekaldean egilearen datu pertsonalak eta kanpo-

kaldean lanaren izenburua agertu behar delarik. Lanak Zumarragako udaletxera igorri behar dira abenduaren 30a baino lehen.

□Lea-Artibaiko bertso paper lehiaketa.—

Lea-Artibaiko bertso eskolak antolatu du honako lehiaketa hau, Euskal Herrian bizi den edonorek parte har dezakeelarik. Lan bakoitzak zortzi bertso eduki beharko ditu gutxienez, neurri librean eta doinua aipatuz aurkeztu behar direlarik. Gaia "Bertso eskolak" izango da. Lanak kartazal batekin batera aurkeztuko dira; bai kanpoko aldean eta bai lanaren atzeko aldean egilearen ezizena jarri behar delarik. Kartazalaren barruan, egilearen izen-deiturak, helbidea eta telefono zenbakia aurkeztuko dira. Lanak abenduaren 31rako igorri behar dira Lekeitioko ikastolara: Atea z-g, 6841551 tlef.

□Larzabal saria.—

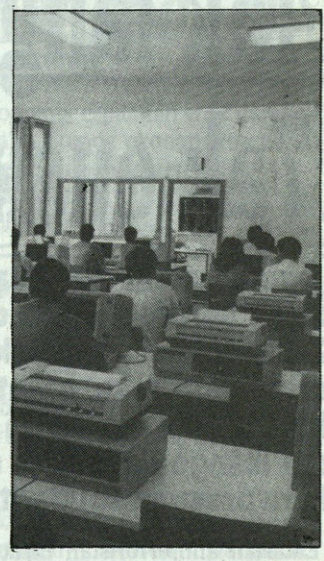
Antzetzeko obren eskasia dela eta Euskal antzerki taldeen biltzarreak "Larzabal" saria antolatu du. Idazleak antzerki lanak idaztera bultzatzea da lehiaketa honen helburua, itzulpenak ere onartuko direlarik. Hiru maila bereizi dituzte antolatzaileek: helduentzako antzerkia, hauek 3000 liberatako saria jasoko dutelarik; haurrentzako antzerkia, haurrentzako saria 1000 liberatakoa izango delarik; eta antzerki itzulpena, saria 2000 liberatakoa izango delarik. Aurkezpenari dagokionez, lanak makinaz idatziaik joan beharko dute, lerroarte bikoitza utziz. Idazleak, bere lanaren bukaeran izenorde bat ezarri beharko dute, egiazko izena gutunestali batetan aurkeztu behar delarik. Lanak Heletako Herriko etxera bidali behar dira urtarriaren 1a baino lehen.

ikastaroak

●Irakaskuntza euskaraz.—

Irakasle elkarteak ikasturtean zehar antolaturiko ikastaroen artean, urtarriaren hasieran beste hainbat ikastaroei emango zaie hasiera. Hiru dira hain zuzen urtarriean hasiko diren ikastaroak: "Alfabetatze teknika: fisika-kimika" BB-Bko irakasleentzat zuzenduta, "Txontxongiloa, hizkuntza motibatze baliabidea" eta "Hizkuntzaren didaktika". Ikastaro hauei buruzko informazio gehiago jaso nahi duzenok, helbide honetara jo dezakezue: Amezketarren plaza, 12-8.f 455100tlf; 20010-Donostia.

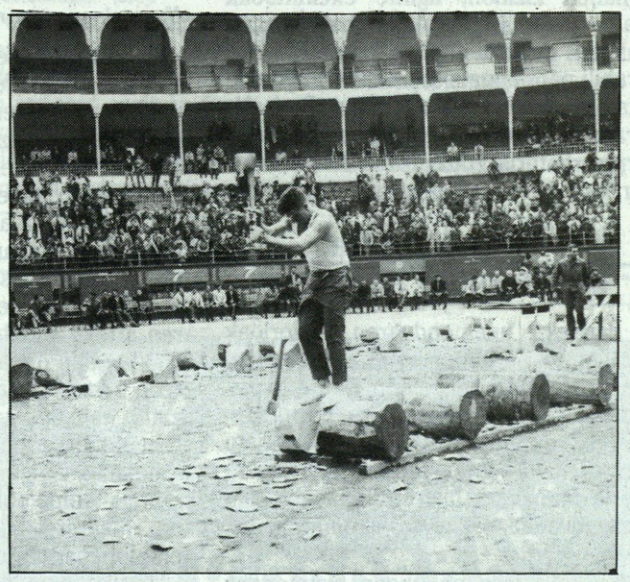

kirolak

Olasagasti eta Mendizabal

abendua

18 Azkenengo zenbakian Olasagasti eta Mendizabalen arteko desafioa abenduaren 11erako iragarri bagenuen ere, esan beharra dago azken orduko aldaketak izan direla eta abenduaren 18an jokatu dela bi aizkolari hauen arteko lehia hau, azken orduko aldaketarik ez baldin badago behintzat. Lehia hau izango da garai honetan jokatu den aizkora munduko erakusketa bakarra, aizkolari gehienak aizkora utzita bait dute. Kirolariek egin beharko duten lana 80 ontzatako hamasei enbor moztea izango da. Aizkora munduko zaletuak beraz, badute zer ikusirik egun honetan Tolosako plazan eguerdiko hamabietan.

14ak langileentzako lilura

17ak euskal presoentzako argia

Aktualitateko gai guztiak estali dituen 14eko greba orokorrak sordina ezarri die Pariseko auzitegiak Iparraldeko XX herritarrei ezarritako zigorren garrantziari eta erabaki horien kontrako erantzunei. Sektore zabaletan ilusioak biztu dituen grabaren benetako ondorioen tamaina hartzen izango da jendea milaka abertzale Herrera de la Manchara presoen solidaritatez abiatu denerako.

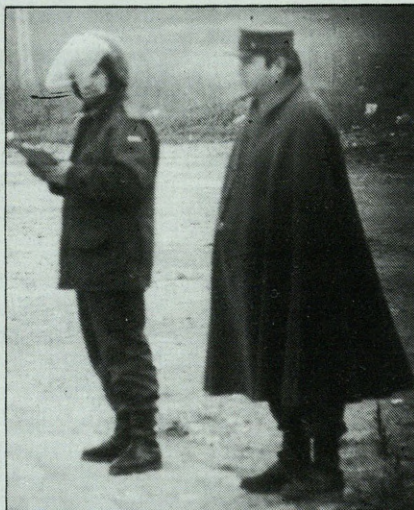
Elkarlan antiterroristan Estatu Frantsesa gobernu berriarekin biguinkeriatan ibiltzeko ez dagoela erakusi nahi izan da, zalantzarik gabe. Harrigarriki gogorak suertatu bait dira Pariseko Casorla epaileak Ipar Euskadiko hamar eta Hegoaldeko bi herritarri ezarritako zigorrak. Tona bat amonak zeraman furgoneta gidatzen zuen Joxe Mari Arregiri hamar urtetako gartzela —ihesi dabil— eta bere jabea zen Sabino Zubillagari bost urte gaineratzea, kalkuluetan sartzen zen. Jende asko sopsesan hartu duena, ordea, hiru eta bina urtetako zigor saila izan da: frogak, zeudenean, oso ahulak ziren eta.

Frogarik ezean Casorla epaileak bere «konbikzioarekin» erabaki du. Konbikzio edo segurtasun horretarako xehetasunak eta berriak polizia frantsesak emanen zizkion, aginte exekutiboak hain zuzen. Espainolekin kolaboratzerakoan, polizia eta judikatura parean erabili nahi dituzte sozialista frantsesek, eta ez da kasualitatea izan Pariseko erabakia jakiten zen egun bererako erreserbaturik eduki izana Juan Carlos Arriaga estraditatzeko.

Parisek egurra, elkartasunez Herrerrara

Pariseko jujamenduaren ondorioak ezagututa, euskal preso politikoengana-ko solidaritate kanpainan Estatu Espainoleko gartzelek hartzen dute protagonismoa. Estatu Frantseseko errefuxiatu presoek gose-greba bukatuta, Herrera de la Manchara hilaren 17an abiatzen den ibilaldia sartu da aktualitate betean.

Euskal preso politikoek bizimoduak ezagutu duen larriagotzearen tamaina-

Herrerrarako deialdiaren termometroa askoren ikusmiran eta ondorengo jarreretan.

ko esfortzua egiten ari dira Amnistiaren aldeko Batzordeak, azken asteotan ikusten ari garenez. Puerto de Santa Mariara lehenbizi eraman zituztenean euskal presoek errejimen militarrik zorrotzenaren esperientziarekin egin zuten topo, baina azken urte honetan burutu den sakabanaketa politikak beste maila bateko desafio baten aurrean ipini ditu. ETaren eta Madrilgo gobernuaren arteko irtenbide negoziatu bat bul-tzatzen den unean, preso politikoek arteko elkarrizketa hogeiki puska ttikitant zatitu nahi da, eta hori bizimodua maila inhumanoetaraino jaistearekin batera —bidaia, errejimen gogorra, isolamendua...— kolpe politiko gogor bat ere bada, luzarora Madrilan ustez fruituak eman behar dituen.

Euskal populazioaren sektore askotan gogor edo «astapotro» irudia eduki

dituen Amnistiaren aldeko Batzordeek zabaltze eta jende berria biltze aldera esfortzu handi bat ari dute erakusten azken hilabeteotan. Preso eta errefuxiatuen senideek pisu publiko handi bat hartu dute, adineko jendea ageri da prentsaurrekoetan eta buruzagien artean aurpegi berriak ikusten dira. Ezker Abertzaletik kanpo ere prestijio duen jendea. Joxe Azurmendik idatzi duenez, Herrerrako martxarekin «Gure Aitaren Etxea» sinbolizatzen da, eta «berak —presoak— etorri ezin badira, etxeak joan behar du haiengana, gartzeletara».

14eko greba horrek zer ekarriko azkenean?

Herrerrako martxa izango da berriro ere euskal presoekiko solidaritatearen eta amnistiaren aldeko bidearen egoeraren beste termometro bat. Herrerrantz abiatu direnei noraino iristen utziko zaien eta polizia espainolak zein tratu emango dion ikustea beste termometro bat izanen den bezala. Euskal Herriari dagokionez, 14eko grebaren biharmona horrek estaliko du.

Ordurako konfirmatuta egongo da abenduaren 14ekoa izan dela azken urteotan Estatu Espainolean ezagutu den grebarik handiena, eta PSOeko gobernuak aurkitu duen protestarik sonatuen. Egia esan, 14a baino aurreko hilabetea izan da sozialistentzako test benetakoa. Hilabete horretan UGT sindikatuan tirabira gogorak sortu dira, PSOeren ejekutibak estuenetik kontrolatzen dituen buruek grebaren kontrako adierazpenak egin ondoren.

Denborarekin partiduan ere sortu dira jarrera ezberdinak, eta azkenean Izquierda Socialista korrontekoak ausartu dira grebaren alde mintzatzera, apalki izan arren. Gainera, PSOeren zuzendaritzak UGTkoari eginiko salaketa —barne demokrazia falta— errebotek ISko kritikoek aurpegiatu diote beren buruzagitzari. Hego Euskadiri dagokionez, Luis R. Aizpeoleak egokiri deskribatu du egoera: hemen UGT eta PSOE beren in-

dartze berandutiarra dela medio identifikaturik daude, eta horregatik Danborenea bezala Jauregi «tokatzen zitzaizkien trintxeretan» egon dira, besterik gabe.

Lilurarako sasoi ez da inondik ageri

Aizpeoleak Euskadira erabili duen eskema hori kontutan eduki beharko lukete abenduaren 14eko grebati indar eta ilusio berriak sortuko direla iragarri dutenek. PSOEn ezker aldetik liluratu den askok, bidenabar. «Haserre orokorra»ren ondorioz mintzatu dira beste batzuk izan ere, baina haserrealdi hori zertan bukatuko den kalkulatzeari ere ez da txarra.

PSOeko gobernuak, indar politiko eta sindikal gehienek kontsentsuarekin, txokeko terapia kupidagabe bat erabili du estatuko ekonomian azken urteotan. Eta birmoldaketa edo estabilizazio politika horren ondorioz orain «relanzamiento económico» deitzen den egoera ekonomiko diferente hau heldu duen, indar ezberdinek beren eskari eta eskaintzak birplanteiatu behar dituzte. Sindikatuei eskakizun berriak, edo hainbeste ez sakrifikatzea, obligazio bezala ageri zaie. Eta Gobernuak, dagokion «trintxeran» dago.

Dena teledirijitua dagoela? Ez, dudarik gabe. Ikusi beharko da oraindik zer gertatzen den UGTn, ea Redondoren inguruan zer mugimendu berri agitzen diren. Baina dena teledirijitua ez dagoen bezala, ez dirudi oso deskontrolatua dagoenik ere. Batik bat protestaren buruzagitza UGTri nabarmen eman nahi zaionean, ez CCOOri. Gobernuarentzako datu bat da. Baina eskubitan ezer ganorazkorik antolatzen ez den bitartean, gobernu barruan aldaketa batzuk probokatzeko datua gehienik ere.

Aplika bezate eskema bera Euskadiko Ezkerran krisia lehertu dela idatzi duenak ere. Konstituzioa onartzeaz eritzi ezberdinak egon dira, Leizarango autobiak inguruetakoa militanteekin tirabirak sortu dituen bezala. Baina hortik krisia lehertzera tarte handia dago. Edo denborak erakutsiko du.

I.Z.

D iruaren hotsa

1993rako PSOEn eskenatoki ekonomikoa (2)

PSOE-KOEK 1986 eta 1987an ezagutu den ekonomia espainiarraren garapena estrapolatu egiten dute 1993rako. Honela hazkunde ekonomikoa bera, nahiz eta 1990ean pixka bat jaitsi, %4 inguru izanen dela pentsatzen da.

Hurrengo urteotan espero da barneko eskaria (kontsumoa plus inbertsioa) hazkunde ekonomikoaren oinarria izanen dela. Ikus ondoko koadroa:

	1987	1988	1989	1990	1991	1992
Kontsumo publiko	9,0	5,0	4,0	3,5	2,8	2,3
Eskaria osoa	8,1	6,2	4,7	4,3	4,4	4,5

(Eskaria osoa = Kontsumo pribatua + Kontsumo publikoa + inbertsioak. Koadroan Barne Produkzio Gordinareneko porzentaia agertzen dira 1980ko pezetan konstantetan.)

HAUXE da, gure ustez, inflazioa kontrolatzeko arazoaz gain, bigarren problema latza. Ikus ditzagun baieztapen horren zergatiak:

(1) Gauden mundu-egoera ekonomikoa kontutan hartzen bada, hots, Estatu Batuen, Japoniaren eta Europako Ekonomi Elkartearen tira-birei kasu eginez, zail da, benetan, esportazio espainiarrak hain maila garaian mantentzea (ia %8 1988tik 1993ra, ikus lehen artikuluan agerturiko koadroa).

(2) 1989tik 1993ra inflazioa %3tan mantentzeko, moneta-politika gogor bat erabil daiteke. Honelako politika aukeratzen bada, inbertsio askoz gutiago egonen da enpresa tipien artean. Beraz, langabezia gehituko da arlo berezi horretan, edo eta behintzat dagoen maila gorenean segituko.

(3) Ments edo defizit publikoa murrizten baldin bada, enpresa erraldoiek beren produkzio-kopurua bakarrik beheratuko lukete, baldin eta murrizteak enpresok ikuitzen baditu. Baina beraien produktuen prezioak ez lirateke beheratuko. Beraz, inflazioa ez litzateke jaitsiko, eta langabezia maila handiago batetan egonen litzateke enpresa handien artean. Bienbitartean, legokeen murrizteak enpresa tipi asko lurperatuko luke.

ONDORIO gisa zera esan behar, alegia, edozein modutan delarik, moneta-politika gogor bat erabiliz zein ments publikoa murriztuz, langabezia ez dela gutituko. Baina honek ez gaitu harritu behar zeren PSOEn **Programa 2000** delakoan irakur daitekeenez, «epe luzera, 50-100 urte barru, langabezia teknologiko masiboa ez da esistituko» (sic).

Psoezialistek epe ertainean «enplegurako politika aktibo bat» garatu beharra dela diote, zeren etapa horretan «ezin identifika baitaitezke modu sinplista batez hazkundera eta enplegu osoa» (sic). Beraz, gaurtik 2000 urtera langabeziak gaur egun ezagutzen den indizean segituko badu, ez da kexatu edo arduratu behar, zeren ehun urte barru langabezia teknologikoa ez baita esistituko, eta bakarrik hazkunde demografikoak sortzen duen langabezia izanen baita arazoa.

Hau guztiau ezkerren izenean argitaraturik dago. Zin dagit.

JOSEBA TOBAR-ARBULU

BIDAIAK

THINDUKI, S.A.

GAT 1.025

AUKERATU AL DITUZU
GABONETAKO OPORRAK?

*Santo Tomas egunean hil zuten
orain dela 10 urte*

Argalaren itzala

1978ko abenduaren 21ean hil zuten Jose Migel Beñaran 'Argala'. Goizaldean autoa martxan ipintzerakoan lehergai-lu batek eztanda egin zuen haren azpian. Angelun. Polizia espaiolak haren hiletak eragotzi arren Arrigorriagan, polizia frantsesak hilketa 'pm' eta 'm'-en arteko borrokei nahastu arren, Euskal Herriak berehala jakin zuen nor galdu zuen.

Arrigorriagan lagun talde batek Argalaren gorpua bizkarrean. Poliziak gudari buruzagiari azken agurra ematen. Ohizko gerla eskena.

1949. urtean jaio zen Jose Migel Beñaran. Arrigorriagan. Arratia bailara euskaldunetik hurbil egon arren, Bilbo-tzarraren industriaren inguruan bizi zen herri txiki erdaldunean.

Herrian erligio kontutan arituko da gaztetan 60. hamarkadako langile-borrokek gizartearen beste ikuspegi bat eman zioten arte. Euskal mugimendua ere orduan hasi zen pizten herrian kantaldi, ikastola etabarrekin.

1968an ihes egin zuen Arrigorriagatik, fronte polikoan sartu zelarik bere gaitasun teorikoa zela eta. VI. Asanbladak sortu zuen nahasmenduaren erdian 'Argala'k garbi azaldu zuen nazio eta sozial arazoak banandu ezinak direla Euskal Herria askatzeko prozesuan. 71-72 urteetan gertatu ziren Zabala eta Huarteren bahiketak. 73an Carreroren aurkako atentatua.

1974ean 'frente'tan egituratuta zegoen erakunde birrantomatu beharra ikusi zen. Horrez gain frankismoaren bukaera igerri eta analisi ezberdinak egiten ziren aurrera begira egin beharrekoari buruz. 'Argala'k marka handia utzi zuen eztabaida horretan, 'desdoblamendua' arrazoituz eta erakundetze modu berri bat aurkeztuz. Urte horretako Azaroan osatuko zen ETA militarra.

Masa alderdi baten beharra

«Hik ez huen gerra popularrean inoiz sinistu, ekintza gogorretan bai, bainan orduko frenteen problema, langile klasea, gure ingurua nola eratu?» zioen 'ETArkide batek' Argala hil ondorengo 'Zeruko Argia' batean.

«Argalak, 75ean, oso argi zeukan masa alderdi politiko baten beharra,

eta oso begi onez ikusten zuen bere sorrera, eta asmo hori bideratzeko pentsatua zegoen KAS erakundea, hasiera batean behintzat. Are gehiago, sarritan egiten zuen galdera hau (ETA—ri buruz) 'desagertu beharrean izango gara? Eta beno nik ez nion entzun inoiz baiezkorik esaten, baina bai galdera planteatzea, eta maiz gainera. Alderdi politikoen sorrera gustora bultzatzen zuen, LAIA, EHAS... 74an izan zen aha-lerin bat ezker abertzaleko sektore guztiak bilduko zituen alderdi bat sor zedin, BAT izeneko, baina ez zen gauzatu. Gaur egungo HBren antzerakoa zen hura. Eta KAS—ek ere asmo hori zeukan, KAS eztabaida gune bat zen, alderdi horretara eramango gintuen txanpa alegia. Argalak garrantzi handia izan zuen prozesu honetan. Baina eritzi ezberdinak zirela eta hark ez zuen funtzionatzen (KAS—ek) eta hau Argalak berak ere sarritan errepikatzen zuen» dio Natxo Arregik orduko denborak gogoratuz.

'Memorias del KAS' liburuaren egilearentzat Argalak diseinatutakoa da gaur egun ETak eta HBk daramaten politikaren ardatza. «77ko hauteskundeak baino hila bate batzu lehenago eman zen Argalaren aldaketa. Nahi zen alderdi politiko zabal eta demokratikoaren ideia baztertu eta erakunde bakarraren estrategiarantz jo zuen, erakunde hori izango zen prozesuaren abanguardia, eta horren inguruan erakikito litzateke mogimendu zabala. Organizazio hori itxia eta zentralismo demokratikoan oinarriturik legoke. Argalak marxismo—leninismorantz joko du etapa honetan. Abanguardia izango zen erakundea, ETA. Hemen sortu ziren gure arteko desberdintasunak, eta bizpahiru urtetan astero ikusten baginen, handik aurrera ez dugu gahiagorik hitzegingo.

Nik uste dut Argalak gaur egun estrategiaz aldatuko lukeela. Horrela planteatu zituen orduan gauzak eta haueta-

Bi euskal buruzagi hauek, antolaketa zekusaten Euskal Herriaren etorkizuna.

riko esaldi batzu berari entzundakoak dira hitzez hitz, 'estrategia honekin argi ikusiko dugu nortzuk dauden borroka armatuaren alde eta nortzuk ez, horrela disyuntiba bat sortuko da bi talde edo esparru sortuz, aterabide bakarra negoziatzia izango delarik'. Beraz borroka armatua zen esparru baten inguruan jendea bilduko zuen faktorea».

Eritzi hauezaz gain Argala ezagutu zuten Jon Idigoras eta Iñaki Esnaolaren iritziak biltzen ahalegindu gara baina erredazioa isteko ordurako kanpoan zegoen bata eta ezinezko zuen bestea.

Bezperan Arrigorriagan entzundakoak

Hil aurreko egunean Arrigorriagako Amnistiaren Aldeko Batzordeak antolatutako ekitaldi baterako zinta batean grabaturik utzitakoak argi eta garbi agertarazten du antolaketari Argalak eskaintzen zion garrantzia: «Nik uste denok antolatu behar dugula nonbaiten... 'ETA herria zurekin' oihukatzen duen, edo gaur egun KAS—ek defendatzen dituen helburuekin bat datorren, edo ETA—k burutzen duen borrokarekin adostasuna erakusten duen inork ezin du borrokaz kanpo geratu, ezta ere antolakuntzaz aparte. Antolatua dagoen herriak bakarrik lor ditzake borrokatzen ari deneko helburu horiek. Ekin bada, antolatu eta borrokatu!».

I. ZUBIONDO

Argalaren hitzak

«Burgeseriak armetara jotzen du bere pribilegioak arriskuan ikusterakoan. Beraz langileriak ere gauza bera egiten ez badu, iraultza gutxi eta sarraski asko ikusteko aukeran izango gara».

«Esperientziak erakusten duena da, Kapitalismoaren aurrean garaipena lortzen duen herrialdeak, mundu guztiko iraultzaren hazia ereiten ari dela, ez bait dago exenpluarena baino aholku ederragorik».

«Egun Euskal Herriari eskeintzen zaion aukera bikoitzaren aurrean —euskal burgeseri txikiarena edo espainiar sozialismoa—, bada hemengo langileriaren funtsezko alderdi batek eskeini dezakeen hirugarren bat: euskal iraultza sozialista».

«Beraz, euskal, espainiar eta frantzes langileriaren artean postura kontrajarriak sor ez daitezen eta hurbiltze prozesu bat egon dadin, azken hauek inperio pentsakerara alderatu beharrean daude, eta ulertu behingoz, gu ez garela ez espainiarrak ez frantzesak, euskaldunak baizik, eta eurekiko lotura ez datorkigula nazio berekoak izatetik baizik eta klase berekoak izatetik».

“Los vascos, de la nación al estado” liburuko hitzaurretik

J.I. Arrieta, Lan eta Segurantzaren Sozialerako Kontseilari

«Langabeziari dagokionez ez da guztia transferitu, beraz, gutxi egin dezakegu»

Ardanzaren konfidantzazko gizona dugu Jose Ignazio Arrieta. PNV PSOerekin paktua egin baino lehen Industria eta Komertzio kontseilari izana, eta paktua egin ondoren Lan eta Segurantzaren Soziala sailaren arduradun dugu. 'Ente Vasco de la Energía' bere zuzendaritzapean jaio zen eta Kontseilaritza honetatik txirotasunaren aurkako kanpaina aurkeztu berri du.

ARGIA.— Orain zauden Kontseilaritza honetan baino lehen Industria eta Komertzioaren izana zara, egingo al zeniguke errepasotxo moduko zerbait?

Jose Ignazio Arrieta.— Gu ere krisi ekonomiko honetan murgildurik geundenez, Industria Kontseilaritzan Komunitateko sektore esanguratsuenei laguntza eskaintzea izan zen helburu. Diputazioekin batera egin genuen eta 30.000 milioi pezeta, ehundaka enpresa, 40.000 langile, 14 sektore... ukitu genituen.

Bestalde, inbertsio berrietara ere esfortzu handiak zuzendu genituen, batez ere enpresa handietan, zeren egin genuen banaketaren arabera, txiki eta ertain mailako enpresak Diputazioen menpe gelditzen bait ziren. Eta, teknologia arloan aurrerapen zabalak egiten saiatu ginen, I+G (Ikerketa gehi Garama). Argigarri izan dadin, I+G honetan 81ean Euskadiko Barne Produktzio Gordinaren (BPG) % 0,035a erabili ohi zen; egun % 0,8a inbertitzea erdietsi da.

A.— Eta PNV PSOerekin paktua egitera behartua dagoenean, Kon-

seilaritza horretatik Lan eta Segurantzaren Sozialerako deitzen dizu Ardanzak.

J.I.A.— Jarraituko nuenik ez zitzaidan burutik ere pasatzen; pentsa nire gauza pertsonalak eta guzti etxera eramanez. Azken unean Lehendakariak deitu zidan eta baiezkota eman nion. Baiezkota, gauza askoren artean, banekielako Ardanzak zein lan egin zuen Lehendakariaren eusteko, eta

“Konpetentzia ezak mugatzen gaitu oso; hortxe dugu INEM-aren transferentzia eza, Seguritate Sozialarena ere bai...”

ezin nion ezetz eman. Hau honela, ardurarako ez nekusala egokitzen neure burua azaldu eta, berak erabakia zuenez, hementxe nago.

A.— Zein asmoz hasi zinen? Zein ardatz nagusiz?

J.I.A.— Asmo eta ilusio handiz. Kontseilaritza honetako 1987. urteko aurrekontuak 5.000 milioi pezeta ziren eta datorren urtekoak 14 edo 15.000 milioi pezeta izango dira, hau da, azken finean, konprometuz politikoak gauzatzen diren ala ez aurrekontuetan ikusten da, gainontzerakoa borondate onean gelditzea da.

Gure lehentasunetako bat formazioa da, enplegurako beste bidea alegia. Langabeziaren aurrean gure etorkizunerako erronka da, ezin bait da neurri hauekin, epe laburrean, langabeziaren beharrek nabarmenik suertatu. Ongizatean txirotasunaren egitasmoa burutu nahi dugu; langileria dagokionez segurtasuna eta higieanean sakondu nahi da, ez bait da nahikoa lanpostua edukitzea, kalitatezko baldintzetan izatea baizik. Gero, ekonomia sozialaren aldeko apostua dago, kooperatiba eta S.A.L.-en mugimenduan bereziki.

A.— Aipaturiko ardatz hauek zein haztuko al dituzu?

J.I.A.— Gure asmoa lan eskatzen eta eskaintzen dutenen arteko zubia hurbiltzea litzateke. Horretarako lanpostuak eskaintzen dituztenek une honetan eta etorkizunean zein behar erreale izan behar duten jakin nahi da, langabeziaren dauden formazio moeta hori erakus ahal izateko. Eta lanean ari denari birzikla-

«Euskadin krisi honek ez du ehun industrialak guztiz desegin, aldatu baizik».

tze ikastaroak eskaini egungo teknikak ezagutu ditzan, bestela etorkizunean larri arituko da.

A.— Alde batetik formazioa aipatu duzu, bestetik birziklapena. Baina kalera jeitsi eta 45 urte, langabezian eta familia duten langileak barra-barra dago. Hauekin zer?

J.I.A.— Hau tragedia bat da.

A.— Kolektibo honen egoera konpontzeko ba al du Kontseilaritza honek planifikapenik?

J.I.A.— Pertsona hauek subsistentzia arazo bat dute. Subsistentzia hau ez litzateke bide honetatik konponduko, ez da bide hauen ardura edo konpetentzia. Honela, Inverso-aren tranferentziaren ondoren, prestazio sozialek gora jo dute. Desenplegu prestazioari dagokion guztia, jakina denez, ez zaio Komunitateari transferitu, beraz gutxi egin dezakegu. Zergatik ekin diogun txirotasunaren aurkako kanpainari? Kolektibo marginal hau are marginalago bihur ez dadin. 93ko Europar moderno eta itxura on batez agertu nahi duen Herri batek ezin du hau honela utzi eta zerbait egin beharrean dago. Komunikabide sareak eraikitzea eta abar oso ondo dago baina, horrezaz gain, kolektibo marginal hauek zaindu beharra dauzka.

Ez da karitate kontua, elkartasun kontua baizik. Desberdintasun sozial hain handiak ditugun bitartean, ez dugu konbibentzia baketsurik izango.

Beraz, karitatea alde batetara utzi eta soldata hau ematerakoan zerbait eskatzen da, kontarprestazioa. Hau da, diru baten truke ikastaro bat edo egin beharko da. Hala ere, diru horrekin marginaltasunetik irten dadin nahi dugu.

A.— Zenbatekoa da soldata?

J.I.A.— 30.000 pezetetako gehi 5.000 seme-alaba bakoitzagatik. Ez da

“ Desberdintasun sozial hain handiak ditugun bitartean, ez dugu konbibentzia baketsurik izango ”

asko baina nondik abiatzen garen eta Estatu mailan lehenak garela ikusi behar da.

A.— Hala ere, gizarte honetan diru horrekin zail dute langabezian dauden langile gehienek txirotasun egoera hori bertan behara uzteko.

J.I.A.— Ados naiz, baina egindako hau urrats garrantzitsu bat da.

A.— Madrileko gobernuak 'Plan de Empleo Juvenil' (PEJ) baten ardatzak erakutsi berri ditu. Zer moduzkoa dela deritzozu?

J.I.A.— Noizbait ere esan dut lanpostua bilatzen ari den gaztearen kolektibo dela okerren dagoena. Eta tragedia honen ondorioak kalean dakusatzagu: drogak, delikuentzia, desilusioak... Horregatik kolektibo honi gauzak erraztu behar zaizkio.

Honetan denok ados izanik, konponbidearen modua aztertu beharko litzateke. Errakuntzak egin dira, kualifikapen desberdinak duten gazte guztiei ezin zaie soldata interprofesional bera eman; klase laboral marginal bat sortuko litzateke, kualifikapen sendorik behar ez den lanpostuetan gazteen aldaketa jazoko bait litzateke, eta kolektibo honek muzin egingo bait lioke edozein negoziaketa kolektibori.

Honelako edozein planak kontsentzuan oinarritu behar du, eta zaila da plan honen kontra aurrez aurre jo duen edonork kontrol eta segimendu batetan esku hartzea. Esku hartze eza honek gehiegikeriak bultzatzen ditzake eta bi partek aztertu behar dira, ez bakarrik.

A.— Sindikatu eta estudianteen ustez, plan honekin enpresariak dira onuradun bakarrak.

J.I.A.— Plan honekiko kritika handiena horretantxe datza. Enpresariak eskulana merke lortu eta Asegurantzia Soziala ordaindu beharrik ez bait luke. Hala ere, plan honetan sartzen ez diren kolektiboak ere oso txarto gelditzen dira, zer egin 25 urtetako gazteak edo 6 hilabetez lan egin duen 21ekoak? Arazoa ez da helburua, erdiesteko bidea baizik.

A.— Langabezia txikitu eta hobe-kuntzak handitu-nahi honetan Lan Kontseilaritza honek diru laguntza publikoak eskaintzen dizkio, enpresa pribatuari batez ere. Ba al da diru hau kontrolatzeko lege edo segimendu moztarrik?

J.I.A.— Bi edo hiru urte honez geroztik, Komunitateko parlamentuak onartutako lege baten bidez Aurrekontu Legeak Segimendu Batzordea osatzeko ahalmena du, hau enpresari eta sindikatuek osatu daitekeelarik. Aurten hasi da funtzionatzen formazio, enplegu eta ongizate programa guztien segimendua egiteko eta Batzorde horietan biltzen gara enpresari, hiru sindikatu handienak, ELA, UGT CC.OO eta geu.

«Kontseilaritza honetan 1987.eko aurrekontuak 5.000 milioi pezetetakoak ziren, 1989koak 14 edo 15.000 milioi pezetetakoak».

A.— Hala ere, zure Kontseilari-tzak gestionatutako diru publikoa-rekin mozkinak ateratzen dituzten bakarrak entpresari pribatuak dira.

J.I.A.— Ez entrepesariak bakarrik, entpresa osoak, langileak barne. Entrepresa bati gestioa hobeagotzeko diru-laguntza ematen badiogu, langileen lan-baldintzak ere hobeagotuko dira. Eta entpresak mozkin handiagoak lortzen badiu, zerga handiagoak ordaindu beharko dizkigu.

A.— Banatzerako erizpideetan ez dago entpresa publiko eta pribatuen arteko lehentasunik?

J.I.A.— Ez. Gure kasuan desberdintasunik balego, ekonomia sozialekiko aldea litzateke.

A.— Publikoekiko begirune handiagorik ez al dago?

J.I.A.— Komunitate honetan ez dago entpresa publiko asko.

A.— Agian konpetentzia arazoengatik?

J.I.A.— Ez, filosofiak zerikusi handiago du honetan. Horregatik ez dugu euskal INI bat egin; oro har, ez bait dugu uste gestore hoberen denik. Berdintasun jarrera izan behar da baina lerro horretan sartzea ez dator bat gure asmoekin.

A.— 10 urte betetzen dituen Konstituzio espainiar honek dioenez, Nazioarte mailako harremanak Madril-eko gobernuaren konpetentziazkoak soilik direla. Zer mugatzen du honek?

J.I.A.— Teorikoki honela da, baina gu, adibidez, beste komunitateekin akordio batzuetara iristeko Madril-eko oneritzia behar dugu ere, gero zenbait formula dago hori gainditzeko, Elkarte instrumentalizatuak eta abar. Nazioarte mailan, hortxe da 86.etik Bruselas-en irekia dugun bulegoa. Kontua ez da han egotea, Eusko Gobernuarena dela esatea baizik. Guk Konstituzioa errespetatzen dugu baina ditugun baliabideak erabiltzen saiatzen gara.

“Economía socialaren aldeko apostua dago, kooperatiba eta S.A.L.-en mugimenduan bereziki”

A.— Eta Iparraldearekin akordio ekonomikoetara iristeko edo bultzatzeko asmorik ba al duzue?

J.I.A.— Moeta honetako akordioak lortzeko zailatsun handiak dauzkagu. Komunitate Autonomora soilik behartuak gaudenez, ezin dugu gure egitasmoak kanpora begira zuzendu. Harreman onak ditugu eta abar, baina bakoi-tzak bere lekuan.

A.— Estatu espainiarrean Banco de Crédito Industrial edo Agrícola eta horiek dauden bezalaxe, txiki eta ertain mailako entpresak laguntzeko Eusko-Banku antzeko bat egiteko gaitasunik ba al dago?

J.I.A.— Teorikoki bai. Egin egin daiteke baina arazoa zein diruz hornituko litzatekeen da. Konstituzioan 'Ekonomiaren Ordenamendu Orokorra' deritzan zerbait dago eta hori Estatuaren konpetentzia da.

A.— Onuragarria litzateke?

J.I.A.— Nire ikuspegitik ez litzateke baliabide eragilerik izango. Hala ere, nik nahi dudana eta egin dezakedanaren artean asko dago.

A.— Zuk, gestore gisa, ideiak izan arren, konpetentziak direla medio, ideia horiek ezin gauzatu maiz gelditzen al zara?

J.I.A.— Bai. Hori argi eta garbi dago. Konpetentzia ezak mugatzen gaitu oso; hortxe dugu INEM-aren transferentzia eza, Seguritate Sozialarena ere bai... Ez dugu eskuartearen dugunarekin etsiko eta, konpetentziak alde batetara utziz, gure ahalbideek ematen diguten baliabide gehienetaz baliatuz ahal duguna egiten saiatuko gara.

A.— Zuk ziurrenik input-output taulak erabiliko dituzue, zein sektore bultzatu, zein doan ongi eta abar aztertzeko. Egungo datuekin zein sektore bultzatzen ari zarete?

J.I.A.— Sail honen ardura ez da hori baina zein kolektibo diren behartsuen ongi ezagutzen ditugula uste dut.

A.— Baina Jose Ignazio Arrietak zein sektore bultzatuko litzateke eta zein gizarte moztarantz goazela uste du?

J.I.A.— Euskadin krisi honek ez du ehun industrialia guztiz desegin, aldatu baizik, eta honegatik industriak zama garrantzitsu bat izaten jarraituko du. Zerbiztu sektoreak, industriakoarekin loturik, hazten joango da, 'economía del ocio' rantz goazelarik.

A.— Bukatzeko, 14eko greba hortxe dago.

J.I.A.— Sindikatuek duten guztia jarriko dute arrakasta lortzeko eta arrakastatsua izango dela garbi dago. PSOEek egin dituenaren ondorioak jasotzea besterik ez du egingo.

INAKI ZUBIONDO

Euskal Preso Politikoak borrokan

Prisión Provincial.

LANGRAITZ

Garbi Del Rio, Jose Antonio
Otero Garcia, Kepa
Gonzalez Alonso, Kepa
Ordoñez Medina, Patxi
Gurmindo Agirre, Antton
Albistur Bermudez, Iñaki
Egurbide Pikabea, Sabino
Ferrerías Txabarri, Fco. Javier
Gonzalez Fernandez, Manuel
Jauregi Iturrioz, J.M.
Landa Azkue, Jose Agustin
Murgizu Bakaikoa, Josu
Olaziregi Aizkorreta, Adrian
Perez Aldasoro, Pio
Pinatxo Larralde, Fermin
Urdanpilleta Larralde, J. Angel
Zubiaurre Portugal, J. Maria
Olabarri Isasi, Iñaki
Tortosa Cordero

Prisión Provincial.

Apto. 113 SEGOVIA

Etxeandia Zorroza, Jon
Martinez Apestegia, Kiko
Urbiola Peña, Jose Mari
Artola Amenaza, J.L.
Aparicio sagastume, Josetxo

EL DUESO

Alberdi Agirregomezkorta, Jesus
Urrutia Aurtentxe, Jon
Apezetxea Arozena, J.M.
Barbero Prieto, Mariano
Basterra Respaldiza, Iñaki
Etura Ruiz De Eginio, J. Manuel
Jauregi Iturrioz, Luzio
Sagarzazu Mendibe, Ramon

PUERTO DE SANTA MARIA

Alberdi Olano, Ernesto
Reparaz Lizarraga, Jesus
Izaga Gonzalez, Rikardo
Martin Robles, Pako
Zinkunegi Urdanpilleta, Jose Angel
Artola Santesteban, Joxe Ramon
Esteban Nieto, Esteban

Centro Penitenciario.

Ctra. de Alcora, Km 10.

CASTELLON DE LA PLANA

Aranguena García, Ane
Carrera, Arantza
Galdos, Mertxe
Sagarzazu, Begoña
Nazabal Auzmendi, Jon
Garcia Del Molino, Antton
Intxauspe Aranburu, Iñaxio
Lopez Agiriano, Estanis
Aldana Zelaia, J. Ignacio

Prisión Provincial. Acebuche.

Apto. 221 04080 ALMERIA

Bilbao Goikoetxea, Iñaki
Bilbao Inzunza, Apolinar
Fernandez Hernando, Jose Antonio
Irakulis Albizu, Fernando
Goikoetxea Arandia, J.I.
Lujanbio Galdeano, Pakito
Trecet Sastre, Juanito
Zabarte Arregi, Jesus M^a
Arnaiz Etxebarria, Xabier

Prisión Provincial.

C/Ramón y Cajal, 66.

Apto. 80 22.006 HUESCA

Cabrera Marxante, Benjamin
Madariaga Erezuma, J. Antonio
Azurmendi Albizu, Jose Miguel
Elustondo Oartzabal, J.M.
Gonzalez Garcia, Fidel
Gonzalez Merino, Juan Manuel

Prisión Provincial.

Apto. 113 SEGOVIA

Etxeandia Zorroza, Jon
Martinez Apestegia, Kiko
Urbiola Peña, Jose Mari
Artola Amenaza, J.L.
Aparicio Sagastume, Josetxo

Centro Penitenciario

de Cumplimiento. Daroca.

50.360 ZARAGOZA

Etxebarri Aiesta, Josean
Ormaetxea Antepara, Josu
Anzizar Telletxea, Fermin
Anza Ortunez, J.M.
Beloki Kortajarena, Xabier
Dominguez Fernandez, Koldo
Sarasketa Zubiarrementeria, Mitxel
Iturriaga Omar, Jon
Bidaburu Otadui, Ramon

Prisión Provincial.

Apto. 796. Mod.4—Especial

MURCIA

Iurrebaso Atutxa, Jon
Lakasta Egea, Koldo
Agirre Agirre, Jose Angel
Etxabe Urrestrilla, Isidro
Carvajal Alvarez, Juan Emilio

BURGOS

Pajares Arana, Sebastian
Areizaga Arozamena, Gaizka
Garmendia Arrieta, Fco. Javier
Izagirre Iglesias, Teodoro
Jaio Bustindui, Iñaki
Sein Etxebarria, Eugenio
Alkain Zubiondo, Lontxo

Prisión Provincial.

Ctra. Olivenza Km7

06080 BADAJOZ

Rike Galarza, Iñaki
Labai Matxin, Endika
Iholdi Mujika, Juan Carlos
Kortadi Alustiza, Josean
Sebastian Horcajo, Benancio
Gaztelumendi Iribarren, Jon
Egibar, Koro
Noble Goikoetxea, Inmakulada
Ernaga Esnoz, Josefina
Beaskoetxea, Natividad

CACERES

Izaga Gonzalez, Xabier
Aldanondo Luzuriaga, Jokin
Rekalde Goikoetxea, Angel
Zabaleta Garmendia, Ramon
Iriondo Garate, Inaxio

Centro Penitenciario

de Bonxe. Apto. 381.

Bonxe. LUGO.

Ibarrola Landaluze, Angel
Oiarbide Arratibel, Marcos
Reta de Frutos, Jose Ignacio
Prieto Vicente, Ricardo
Oregi Etxebarri, Xabier
Salbador Labat, Mikel

Prisión Provincial.

Ctra. de Allora Km72

ALBACETE

Alberdi Galdos, Victoriano
Cortes Lorenzo, Agustin
Pagola Kortajarena, Jose Antonio
Larrinaga Etxebarria, Juan Jose
González Rodríguez, Koldo
López Domaika, Saturnino

LOGROÑO

Eskisabel Goikoetxea, Arantza

CARTAGENA

Elizetxe Ezkurra, Fermin
Ruiz de Gauna, Juan Ramon
Rementeria Beotegi, Jaime
Tapia Irujo, Juan Mari
Olagorta Arana, Juan Antonio

Prisión Provincial de Jóvenes.

Carabanchel.

28025 MADRID

Astrain, Josu
Santa Coloma, Josu
Aranguena García, Xabier
Gaztañasatorre Gorritxategi, Aitzol
Irastorza, Xabier

AMNISTIAREN ALDEKO BATZORDEAK

Idatz iezaiezu!!!

Banaka batzuk aberasten,
eta bestetzuk lurgabetzen direlarik...

Txinako nekazariak komunak hustutzen dituzte

Hondar denboretan, Sobietar Batasunak itzalpetu du Txina. Lau airetara dabilkigu Gorbatxeven figura, inor gutxik daki ordea Zao Ziyang dugula Txinako alderdi komunistaren idazkari orokorra. Armeniaz eta Estoniaz mintzatzen da sarri, Txina aldeko indar zentrifugoez apenas hitz batzuk esan genitzake «horretara» gaudenok.

Umeak dira txinarren errege berriak: familia bakoitzeko bat, noski, hala bait da oso gutxik hautsitako legea.

Txinako nekazariak bizi duten momentu historikoaz nahi nuke zerbait esan gaurko honetan. Gutxi gorabehera, populazioaren hiru laurden nekazaritzatik bizi bait da oraindik Txinan. Eta garrantziko aldaketak gertatzen ari dira, ia oharkabean mendebaldeko bizilagunontzat.

Txinarrekin sobietarrek baino aitzinago ekin zioten beren «perestroika»ri (hitz gakoa berau, «sozialismo erreale»an agitu erreformak aipatzekoan erreferentzia ezinbestekoa honezker). Baina demokrazia politikoari buruz ez bide dira Pekinen Moskun bezain urrutira iritsi, horregatik seguru as-

ki gutxiagorekin (orain dela bi urteko ikasleen protestak deusgutxi dira, sobietar gizartea astintzen duten polemika eta mobilizapenen ondoan) aise gehiago asaldatzen da Txina.

10.000 yuan-dun familiarik sortu

Laborantzaren munduan, Mao hil eta segidan hasi zen «deskolektibizatz» prozesua ez da egundaino gelditu. Milioika familiak lur komunak utzi eta beren kasa hasi dira lanean, unitate txikitan, aintzina lege. Botereak ez bide zuen gustoko prozesua, gestioa deszentralizatu gura zuen bakarrik, lekuan lekuko jendeak eskura zezan ardura gehiago, ordea errealtateak gauzak haruntzago eraman ditu —nekazariak, nekazari askok beren nahiak inponitu dituzte: Legez propietatea kolektiboa baldin bada ere, lurak zatikatu dira eta familia bakoitzak bere puskak erabiltzen ditu.

Horrela, 1955-56an eman zen lur-biltze prozesu guztia arras itzulikatu da denbora gutxian. Herri komuna franko ere deseginik geratu da. Egoera berriari etekinik atera diona: nekazaria bera, dudarik gabe; 1979tik 1985era bitartean bere irabaziak bataz beste hiru-koiztu ditu, eta txinar paisajeetan ere nabari da aldaketa, etxe tipi asko eraiki delarik.

Zoritxarrez, eta ezinbestez, hobekuntza hauek ez dagozkio nekazari orori era berean. Mao denboretan benetako berdintasuna somatzen zelarik basa herrietan —eskualde batetik besterako suposa daitezkeen gorabeherekin— klase diferentziak azalera eta areagotzen dira gauregungo Txinan. «10.000 yuan»dun familiak agertu dira —jauntxoak, esate batera.

Industriaren garapenak bideratzen du, lurgabeturiko nekazari asko tamaina erdiko hirietara iritsi dadin.

Deskolektibizatzeak dakarren bigarren arazo nagusia berez datorrena da: lurrak kolektiboki lantzeak zeuzkan produktibitate aldetiko abantailak atzera deuseztu egiten dira, produkzio unitate tiki-tikiak suertatzen dira berriz, laborantzaren «arrazionaltzea» erabat zailduz (hori posible bazen; eta menturaz itxurazko «anarkia»k «berezko» arrazionaltzea ekarriko du!)

Armenia, lurrikarak irentsia

Dozenaka milaka hildako, herriak eta hiriak lurarren arrasean... Oraingoan herri txiki bati suertatu zaio, lau bat milioitako herri ba-

ti, gure anaiak eta arrebak... Zerbaki neurri-gabeko horiek apenas deus ez adierazi guri...! Eta guk gure solidariadadea ezin adierazi haiei...!

Obreroak atzera baserri landetan

Atzerakako soluzio bat bilatzen da orduan: Lurrak biltzen ari dira... pribatizatzeko bidean. Handiki berri horiek, alokatuz, bai erosiz ere, lurrak berengantzen ari dira, geroz eta gehiago. Teorian estatuak, jabetza galdu gabe, utzi egiten du, nekazaria lur horietaz baliatu dadin, praktikan ordea, nekazariak hartutako lurrak berarenak balitu bezala jokatzeko du, eta praktikak...

Batzuek beren bizimaila altxatzen duten bezala, bestetuek berena ez dela igotzen ikusten dute; batzuek gehiago izaki, bestetuek gutxiago dute, edo ezer ere ez. Nekazal obreroaren figura berragertzen da Txinan. Hainbat ume hasi da beharrean. Nekazari aberats bakan batzuk, nekazari pobre bakan batzuk, lur puxketa bati atxikitako nekazari gehiago bat, hori da panorama.

Mendialdean, beste alde, industriaren indarketa gertatzen ari da. Diru dutenek bertan inberti dezakete, dirurik ez dutenek bertara jo dezakete lan egitera, behinik behin nekazaria ez da orain dozena bat urte bezain egonkorra; eta ez du jotzen hiri handietara, berez nahiko superpopulaturik daudenak, baizik

eta sortu berri diren hirietara doa, eta erdi hiritar, erdi menditar den giro bat sortzen ari da denean. Hamar urtetan hirietako populazioa %15etik %25era igo da: 80 edo 100 milioi lagun gehiago beraz.

Nekazal enpresen gehiagotzea are harrigarriagoa da: 1983, 1,3 milioi (32 milioi langile); 1984, 6 milioi (52 milioi langile); 1985, 12 milioi (70 milioi langile). Sektore pribatua gora eta gora dator: Txina guztian, 1985ean, 10,7 milioi enpresa, 28,3 milioi langilerekin.

Oposizio gehiegirik ez

Erreforma ez da oztoporik gabea, imajinatzen ahal da: Li Peng lehen ministraria jotzen da kontserbatzaileen buruzagitzat, aipatutako Zao Ziyang-en aurrean. Guangxi (hegoaldeko) eta Heilongjiang (iparraldeko) probintziak deskolektibizatzearen aurka azaldu dira. Baina orohar erreformari kontra egiten dioten oposizioaren indarrak SESBen baino ahulago direla ematen da; horrexegatik sobietarrak baino haratago joan daitezkeela ere pentsatzen da, hori baieztatzeko zein beste hipotesisik menturatzeko argibide faltan gaude baina.

PABLO SASTRE

14eko deialdia ondoren urak berriro bare

Anfora haustea inori komeni ez

***Orrialde hauek argi printzarik ezagutzen dute-
nerako, abenduak 14eko greba deialdia burutua
izanen da. Hala ere, deialdi honen zergatia, asteo-
tan zehar prentsan adierazi eta isuritako guztiak
eta 14eko deialdi honen ostean zertan geratuko
den itxurazko lurrikara hau 1989ko urteak argitu-
ko du, agian; agian Europarako hauteskundeak
berehalaxe, ekainean alegia, ospatuko bait dira.
galdera eta jarrera asko dago airean.***

Greba deialdi honetan UGTk nahiz PSOEk, deialdi honen aurrean, justifikapenaren mezua saltzea izan dute xede; PSOE botatzen dutenen hurbiltasuna eskuratu nahi izan dute, PSOE bloke gisa agertu delarik eta UGT orde, printzatu edota printzatu daitekeen sindikatu gisa azaldu da.

Mezuen gerra

Azken bi asteotako prentsari begiratxoa emanez gero, presioa hitzetik-hortzera jauzika dabilen hitz majikoa bilakatu da. Guztiok elkar presionatzen dute, sindikatuaren zatiketa bilatu nahian, edota jarrerak alda daitezen, ala apika erronka zaratatsu honetatik sindikatua indartsu irten dadin alderdiak burua makur dezan asmoz... Nicolás Redondo pasa egin omen da eta, beraz, 'jubilazioaren' usaina hartzen diote zenbaitek, PSOE aldetik batik bat. Aitzitik, UGTko sedeetatik PSOEren propaganda kanpaina maltzurra salatu ohi da behin eta berriro, langileak izutu nahi duen kanpaina burutzen sailatu omen da bait da alderdi historiko hau. Bere base sozialetik urruntzen ari den alderdi honen alderdikeriak salatu ohi dituzte.

Hau honela, deialdi honek erakutsi duen lehen ikasgaia prentsa eta komunikabideen kontrola eta erabilpenak erdiesten duten arrakasta harrigarria dela

da. PSOEren mezua bakarra izan da: geldialdi orokor honek ez dio zentzuzko ezkerri erantzuten, UGTk egin duena lekuz kanpoko gehigikeria bat besterik ez da. Halaxe zioen bederen, Luis Marcos Merino PSOEko Idazkari-orde Orokorak.

Komunikabide askotan PSOE zertarako biltzartzen ari ote den galdatzen zuten eta zurrunbilotik at irteten, sozialista hauek grebaren ondorioak apaltzea bilatzen dutela ez dago zalantzarik, bidenabar, irudi kanpaina indartsu bati ekin diodtelarik.

Itxuretatik at, zer dago jokuan?

Ezin ahaztu PSOE EEKko lehendakaritza eskuratzekotan dabilela eta desgaste izugarria gerta dakiokela Europa mailan, aipaturiko bere base sozialean etsipena eta haserre pizten badira.

Hala ere, base horretan eta exekutibetan arnasten den aireak desberdina dirudi. Langileria haserre agertzen den heinean, exekutiba eta federakuntza gehienetako arduradunek deialdiaren aintzinean gauzak bere onera letozkeela adierazi digute, bestela Europako Parlamenturako hauteskundeen aurretik, behar bada martxoaren inguruan, greba politikora deituko lukete Estatu espainiarrean lan egiten duten sindikatuek.

Jokabide horrekin erronkarik planteatu nahi ote den litzateke galdera. Nor dago alternatiba faltan, UGT ala PSOE?

Danborenea beti zain

Partido Socialista Obrero Español hau osasunez ongi dabilen taldeztat har

Nicolás Redondo serio, González irrifartsu. Hautsiko ote da anfora?

Inolako asmo handirik gabe, UGTn une honetan arduradun eta militanteek bizi duten egoeraz zer-txobait gehiago jakin nahian, honako bi galdera hauexek planteiatu dizkiegu:

1.— Abenduak 14ko deialdia dela eta, presiorik somatu al dute, eta gisa berean, UGT 'ukitua' irten al daiteke?

2.— Une honetan, PSOEek daraman politika ekonomikoa kontutan izanik, aldeko botua emango al zenioke?

«Hortik botatzen ari diren akusazioak oso larriak dira. Nik ez dut uste PSOEren helburua UGT zatikatzea edota bere homojeinitatea haustea denik. Ez dut sinetsi nahi eta ez dut horreza daturik. Hori esaten dutenek datuak izanen dituzte, beraz esan bezate zertan oinarritzen diren.

Bai, UGTko buruzagi bezala nik, une honetan, PSOEri emango nioke neure botua. Nire alderdia da, militantzia eta afiliazio bikoitza dut. Ez dut beste aukera politikorik ikusten PSOE baino».

Fernando Velasco,
Gipuzkoako Antolaketa
eta Finantza arduraduna

«PSOE saiatu da eta saiatzen ari da orain arteko UGT trinkoa sakabanatu nahian. Eraginak nahi adina daude, hortxe dago Matilde Fernández eta 'Químicas' eta 'Federación de Trabajadores de la Tierra' (FTT)ren aferra. Federakuntza arazoa baino exekutiba federalaren kontua izan da.

Galdera horri ezin diot erantzun. Une berean baloratu beharko nuke, baina gauzek berean jarraituko balute zalan-tza handiak nituzke. Baina gure azken helburua alderdi sozialistak jokabidez alda dezan da.

Luis Mari Ibañez de Zuazo,
Gipuzkoako Ekintza
Sindikaleko Idazkaria

«Gobernuak lerro zehatz batzuei jarraitzen die eta ez datoz geuk ditugunekin bat. PSOE alderdian eta sindikatuan afiliaturik dauden langileak presionatzen ari da. Mobilizapen bat burutzeko garaian, aldarrikatzen dituzten eskakizunak garbi dituzten langileek ez diote jaramonik egingo PSOE bidaltzen ari den eskutiz pertsonal horiei. Politika

badezakegu ere, homojeinitatea bait da egun duen bertute sendoenetakoa, Bizkaian, Ricardo García Danborenearen eskutik berriro ere, salbuespena jazo da; buruzagai hau —prentsan behin-

ekonomikoaz aldatu beharra du Gobernuak baina sindikatuaren bertan jende askok definitu egin behar du bere burua, zertan jolasten ari diren argitu behar dute zenbait federakuntzek. Onartezina bait da sindikatu batek eskakizun zuzen batzuen alde dei bat zabaltzea eta buruzagi batzuk deialdi honi muzin egitea.

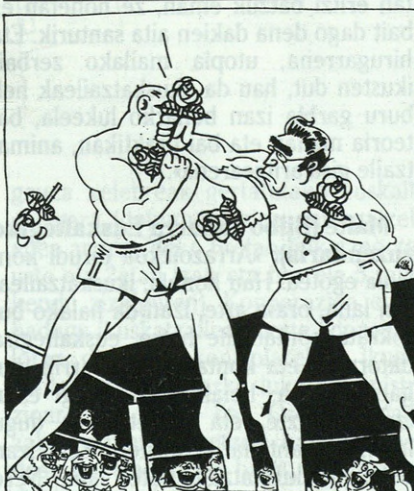
Alderdiaren jarreraren aldaketarik suertatzen ez bada abstentzio handia gerta daiteke. Nik neuk abstentzioa erabakiko nuke».

Mª Jesús Fernández,
Bizkaiko Sanitate
Idazkaria

«Ez dut uste PSOEek UGTren trinkotasuna zapuztu nahi duenik. Bizkaiko hosteleria federakuntzan ez da inolako presio indarririk egin.

Nahiz gauzatzen ari den politika ekonomikoa atsegin ez izan, botatuko nioke».

Txema Aldana,
Bilbo eskualdeko
Hosteleriako arduraduna

tzat— alderdiari kritika zuzendu dion bakarrenetako izan bait da, UGTren alde ipiniz. Gogoratu beharrekoa da PSOE-PSEren azken kongresuaren Danborenearenganako bazterkeria. Bizkai-

«Bai, oro har presioak badaude, baina Nafarroan ia ez dira suertatu. Prentsan zer bait atera da baina hori esaten duenak arrazoitu beharko du, exekutibatik bederen ez da horrelakorik esan.

Nire botoa PSOEren aldekoa izateko bere politika ekonomiko eta sozial aldatu beharko luke.»

Nafarroako Batzorde
Exekutiboko bozeramailea

«PSOEko buruzagiak greba deialdi honen aurrean urduri dira. Greba pasa ondoren ez da 'garbiketa'rik egingen, ez du zentzurik. Maiz lagun askok bi filiazioak dute eta bihotza bitan zatitua; ba-koiitzak erreflesio baten ondoren, deialdiaren aurrean, batzuk era batetako erabakia hartuko dute eta beste batzuk alderantzizkoa. Hau ez munduaren haustura, gobernu aldaketa; atentzio dei bat besterik ez da.

Garaiz da erantzuteko. 14a pasa ondoren ikusi beharko nuke, gainera zer bait aldatuko delakoan nago, baina ezin dut oraindik galdera horri erantzun.

Jesús García,
Arabako UGTko arduraduna

«Greba honek asko lagunduko dio UGTri, behingoz zeintzu dauden lerro batekin eta zeintzu bestearekin argituko bait du. Zenbaitek sindikatoaren deiari jarraitu ez badio, gobernuan dagoen alderdiaren estrategiari erantzuten dioten presioen aurrean makurtu delako da.

Une honetan zaila zait PSOEri botua ematea. Hausnarketa sakon baten ondoren eman beharko nizuke erantzuna».

Ruperto Sánchez,
Bizkaiko Metal Federakundeko
Antolaketa Idazkaria

«UGTren barnean krisia baino tentsioa dago, eta tentsio ha, batez ere, UGTko gizabanakoena da. Gure federakundean ez da arazorik izan. UGTk negoziazio bide guztiak agortu dituenean, grebara deitu, presio bide bakarra delako.

Nik alderdi sozialistari botoa ematen jarraituko nuke, ez bait dauka alderdi honek beste alternatibarik, nirea 'botu util' ospetsua litzateke».

Miren Viledia,
Bizkaiko FETE-UGTko
Idazkari Orokorra

ko ohizko langileriak eragina izan dezake bertako hauteskundeetan eta honetan zaindu beharreko indarra daukate psoetar madrildarrek.

ARTURO IZARZELAIA

Diru publikoaren kontrolatu beharra
derrigorrezkotzat jotzen bada ere

HABEko ikuskatzaileen lanak kritika gogorrak ernerazi

Helduen euskalduntze lanetan diharduen edonork ederto ezagutzen ditu izenez izen HABEko ikuskatzaileak. Noizean behin, eta inongo abisurik pasa gabe, diru publikoaz baliatzen diren euskaltegiak 'kontuen' jabetzera azaltzen dena berau, ikasle kopurua dela, barne araudia, ebaluaketak, diru-liburuak eta bertzelako zenbait daturen miazteko eskubide osoz jokatzeko dute legearen arabera, azken finean, soson banatzeko kontrola daramatelarik.

Ikuskatzaileen inguruan hainbat kezka eta arazo azaleratu da aspaldi honetan, heuren lana auzitan jarriaz betire. Hain zuzen ere, Eusko Jaurlaritzak helduen euskalduntzerako subentzioak banatzeko orduan erabili ohi dituen erizpide arras diskriminatzaileen (adibiderik nabarmenena AEK-k pairatzen duen egoera larria izaki) 'akta' jaso besterik ez dute egiten, heuren lana eta funtzioa horretara zehaztuz.

Hau honela, gai honen ikutu beharrrak 11 eritzi biltzera eramane gaitu, diru publikoa banatzeko ematen den kontrolaz orohar eta ikuskatzailearen papez zehazki mintzatu direlarik gure solaskideak.

Dionisio Amundarain (Goierriko Euskal Eskolako zuzendaria): «Ikuskatzaileak 3 funtzio bete behar lituzke: ekonomia arazoa eramatearena batetik, ze beharrezkoa bait da diru publiko bat erabiltzen denean esku artean. Beste egiteko bat programazioak nola doazen ikusi, metodologiak eta horrelakoe-

tan eritzi batzuk eman, ze honetan ez bait dago dena dakien aita santurik. Eta hirugarrena, utopia mailako zerbait ikusten dut, hau da, ikuskatzaileak helburu garbia izan beharko lukeela, bai teoria mailan eta bai praktikan, animatzaile gisa aritzearena».

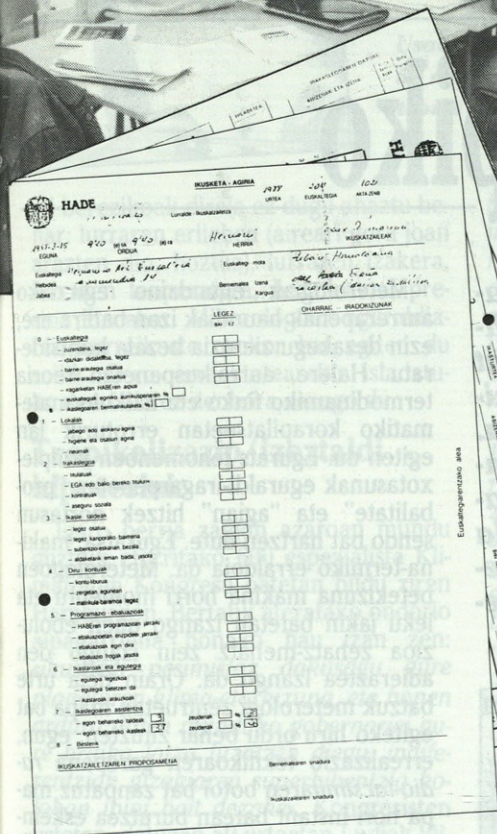
Maite (Bilbo Zaharra Euskaltegiko zuzendaria): «Arrazoizkoa dirudi kontrola egotea. Hau honela, ikuskatzailearen lana, orain arte, izan da halako burokrata kontatzaile hutsa, euskaltegiar datorrena eta kontatzera bakarrik mugatzen dena; holakoetan larregi estutzen gaituzte, eta bestetik, ez dugu inongo abantailarik ikusten. Zein izan behar du ikuskatzaile baten lana? Nere ustez gauzak proposatzearena ere izan behar da, gauzak aurrera eramane laguntzen duena eta ez oztopatzen duena ze oraingo bidetik oztopo karrera bat baino ez da».

Mirari Unanue (Lasarteko Udal Euskaltegiko zuzendaria): «Hemengo

kontrola logikoa iruditzen zaigu jasotzen dugun subentzioarekin zer ikusirik baduelako. Aurpegira zerbait bota beharko banie koordinazio gehiago izatea eskatuko nieke ikuskatzaileei HABEko buruekin. Pasibotasun gehiegi ikusten da berengan, papera betetzen dute... baina gure bileratan kontrola pasa besterik ez dute egiten».

Amando (Tolosako Udal Euskaltegiko zuzendaria): «Daramaten kontrola burokrasia hutsa da. Ze hemen bildutako datuek ez dakit gero zertarako baliotzen diren eta are gehiago ez dakit sikiera kasurik egiten dieten. Guzti hori erabiltzen dute gainera neurri ekonomikoak jartzeko ez nolabait aldaketa diktatzen eragiteko kasu. Eta dirua murrizteko aitzakia da askotan. Aurten, hain zuzen ere, goizeko talde guztiak, normalean 3 ordutan aritu direnak beti, 2 ordutan jarri dira, eta aitzakia baja asko ematen dela esan zitzaigun. Baina lortzen dena ez dute neurtzen. Gero, ikuskatzailea fiskal bat baino ez da, noizean behin etorri hona, sartu muturra kontatu, eta segi hurrengo... Benetan egin beharko luketen lana izan beharko litzateke, alde batetik, dinamizatzea eta koordinazio lana erraztea».

Mikel Urkia (AEKko Xenpelar Euskaltegiko zuzendaria): «Pasatzen direnean, eta ikasle bat faltatuz gero, inoiz ez du galdetzen zergatik falta den, berak momentuan daudenak kontatzen

www.oxfordjournals.org/

Gabi (Ilazki Euskaltegia): «Guretzako ikusatzaillea izan da dokumentazioa entregatu diogun sail bat, subentzioa emateko informazioa bildu duen sail bat. Subentzioari dagokionean oso

gatik irakasleak sufritu beharra erabat injustoa da ze helduekin ari gara eta. Gure lan kalitatea neurtu nahi badute badaude 8.000 bide asistentzia kontrola alde batera utzita».

Josu Aldama (Amurrioko AEK-KO arduraduna): «Gure esperientzia nahiko gogorra izan da. Duela 2 urte, fitxak bidaltzeko azken eguna zela-ta, Arabako zuzendariari deitu genion esanez prest egongo zirela arratsalderako eta berak baietz esan zigun, hurrengo egunean ere eramaterik bagenuela. Ba milioi terdi galdu genuen holatsu... Argi dago lan publikoa egiten dugula eta diru publikoa jaso behar dugula. Ikuskatzaileen kontra ez gaude baina holako diskriminazioa ez daiteke onartu. Beste kontrol bat eraman behar da, ikastolekin zergatik ez dute hola jokatzeko? Ikuskatze hori egiten al da HABEko zentruetan? Guk argi daukagu HABEko zentruetan problema bera dutela asistentzia eta besterekin».

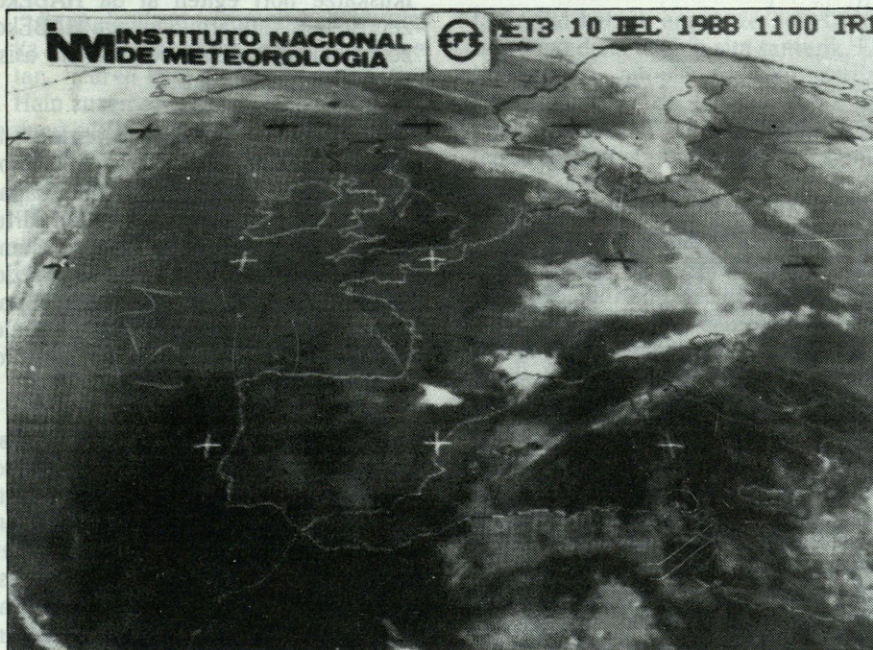
Jabi (AEKko Gabriel Aresti Euskaltegiiko zuzendaria): «Nolabaiteko kontrola eraman behar da, baina egiten dutena egun batean hartu eta horren arabera dena baldintzatu... ikusi zer moduz ematen diren klaseak, irakas-kuntza metodoak aztertu eta holakoeta-ra jarri beharko lukete, baina klasean sartu eta zenbatzea soilik!».

1.224 zbk./88-XII-18 **ARGIA** 25

Aurreiragarpenerako dauden baliabideak
asko garatu badira ere

Eguraldi-iragarpena mila aldagarrien lapiko

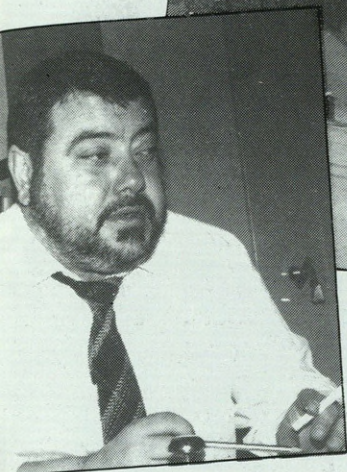
Azkenaldi honetan eguraldiaren aldaketak ezustean harapatu gaitu. Azaroaren erdiraldera arte makutsik genbiltzan. Berehala etorri zaigu ordea berokiei errebaso bat emateko garaia. Eguraldi-iragarpenek, "probalitate" hitzari lotuaz duda-mudatan jartzen du jendearen ustea. Eguraldi-iragarpenek bere baitan "erdia ustel"aren esangura ote du? Urtaroak ez datoz baserritarrek landutakoarekin arabera. Tropikalizazioa ala izoztaldia? Eguraldia eta etorkizuneko klimaren aurreikuspenari buruz hipotesia eztabaidagarriak jorratuko ditugu jarraian doazen leurretan.

Egun pare bat baino gehiagorako egiten diren aurreikuspenak ez dute fidagarritasun haundirik adituen eritziz.

Meteorologiak egundaino egindako aurrerapenak haundiak izan badira ere, ezin dezakegu zientzia bezala kontsideratu. Halere, aurreikuspenetan teoria termodinamiko finko eta kalkulo matematiko korapilatsuetan erroturik lan egiten du. Egurats fenomenoaren konplexotasunak eguraldi-iragarpenetan "probalitate" eta "agian" hitzek nortasun sendo bat hartzen dute. Eguratsa, makina-termiko erraldoia da. Meteorologoen betekizuna makina horri momentu eta leku jakin batetan izango duen eboluzioa zehatz-mehatz zein izango den adieraztea izango da. Orain dela urte batzuk meteorologi zentruetan mapa bat egiteko hiru ordu behar zituzten; egun, errerealizazio teknikoaren garapena *radio-facsimilaren* botoi bat zanpatuz mapa hori instant batean burutzea eskeintzen du. Aurrerapenak begibistakoak eta anitz badira ere, eguraldian eragiten duten faktoreak anitzak eta ezaugarriak.

“Eguratsera
bidalitako osakin
kaltegarriak Ludiaren
babespenerako
funtsezkoa den
ozonozko kaparen
indargabatzea
dakarte”

Usabiagaren ustetan hemendik 50 urtetara izotzaldi bat egongo dela dioen teoria ez da batere fidagarria.

rri berezikoak direla ez dugu ahaztu behar: lurraren erliebea (aireari gora joan arazten dio, hotsuz), lurraren izakera, lurraren tenperatura, hezetasuna, presioa eta abar. Meteorologoen eguraldiaren aurreikuste orokor bat egiten du soilik. Gero, errealtatearekin isladatuko den hala ez denbora esango du.

Tropikalizazio/izotzaldi hipotesiak

Igaro berria zaigun azaroan munduko guztitik etorritako 600 espezialista Klimatologi Kongresu batetan bildu ziren Hamburgon. Bertatik ateratako ondorio aipagarriena honako hau izan zen: «ikuspegi pesimistaz dakusagu gure planetaren klima-etorkizuna, eta honen ardura duten munduko gobernari gure kritika latza luzatzen diegu, indiferentziak gizakiaren superbibentzia kolokan ipini bait dezake». Kongresisten ustetan, datozen 50 urteetan Ludiak klimatologikoki atzera egingo du 5 milioi urtez, polioceniorako izotzaldira itzuliz. Kontrako eritzirik ere bada eta zentzu honetan Hamburgoko Klaus Hasselman-ek datozen 5 urteetan Ludiak orokorki 2tik 6 gradutara berotuko dela iragartzera ausartu da. Berotze honen ondorio zuzena bezala uren mailak metro bateko igoera suposatuko duela eta honek, Bangladesh, Tailandia eta Indonesia bezalako lurralde baxuetan egundoko katastrofeak ekarriko lituzkeela baieztu du.

Ikusten dugun bezalaxe, eritzi kontrajarriak sortarazten ditu klimaren etorkizuna aurreuposatzeak. Hipotesia hauen inguruan eritzia eskatzera joan gatzazkio Igeldoko zentru meteorologikoan lanean diharduen Jose Inaxio Usabiaga meteorologoarengana. «Glaziazio

batetarrantz gaizela baieztan dutenen inguruan esan beharra dago, dirudienez, oraintsu izotzaldi epe baten amaieran gaudela. Honi jarraikiz, eta zentzu honetan, eboluzio geologiko bat izango litekeenak izotzaldi batetara eraman gaitzake. Hozte hau ordea hemendik 50 urtetara izango dela gehiegi suposatzea dela iruditzen zait. Klaus Hasselman-ek esandakoari helduaz berriz, arrazonamendu honetan ere bere zentzua bilatzen diodala esan beharra dut. Bai, badirudi Ludiaren geruza berotzen ari duen fenomeno bat gertatzen ari dela; fenomeno hau agian eguratsen aurki daitekeen anhidrido karbonikoaren gehikuntza jarraituan eduki dezake arrazoia. Airean dagoen anhidrido karbonikoak beroa gordetzen du bere baitan eta beraz, honen kopurua gehitzean beroaren harrerakotasuna gehitzen da». Usabiagaren ustetan, hipotesia guzti hauek eremu espekulatibo baten barnean sartzen dira. Berak dioskunez, tropikalizazio edo izotzaldi batetarrantz joateak iragarpenerako erabil diren datuez baldintzaturik dator, bi hipotesia kontrajarri hauen gertatzeak erabilitako oinarrien arabera ondorio batzutarara edo bestetara eramanez gaituelarik.

Anhidrido karbonikoa eta ozonozko kaparen eragina

Ozeanoetako kutsadura eta basoen ebakera masiboa medio, bai itsasoetako *zitolactona* eta bai zuhaitzek ekoizten duten oxigeno kopurua murrizten ari da egunez egun. Eguratsen anhidrido karbonikoaren igorpenak martxa bizia darama egunotan. Egoera hau gizonak eguratsaren baitan izan dezakeen eragin zuzenaren isladapen soil bat baino

“Glaziazio batetarrantz gaizela baieztu dutenen inguruan esan beharra dago, dirudienez, oraintsu izotzaldi baten amaieran gaudela”

ez da. «Eguratsen bidalitako osakin kaltegarriak Ludiaren babespenareko funtsezkoa den ozonozko kaparen indargabetzea dakarte. Ozonozko kapa behar beharrezkoa zaigu eguzkiak bidaltzeko zenbait erradiazio arrakatsuetatik babesteko; hau apurtuko balitzazu, erradiazio kaltegarriak guran neke haundirik gabe eragingo zuketena» diosku Joxe Inaxio Usabiaga.

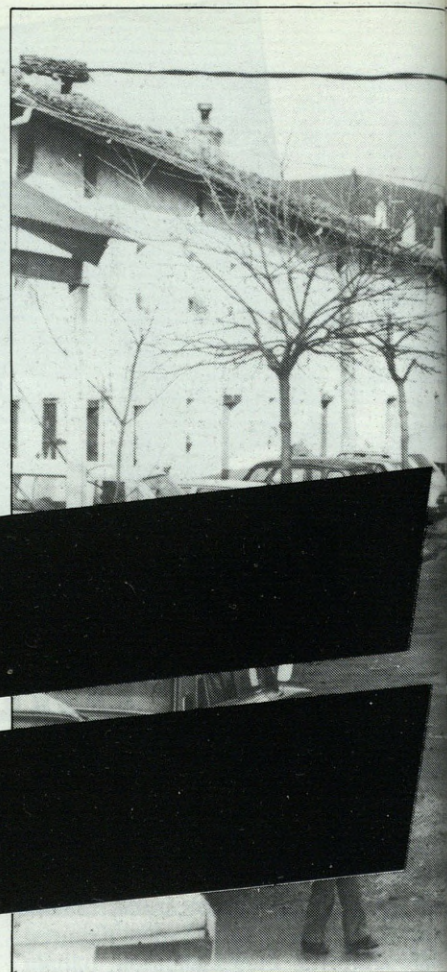
Airean anhidrido karbonikoaren gehikuntzak Ludiako geruzaren berotzea suposatuko luke eta honen eraginez, poloetako gela urtu eta uraren maila igoaz, lurralde zabalak ur azpian gertatzea ekarriko luke. Usabiaga meteorologoak azaldu digunez, gizarteak egun daraman martxa industrializatu eta arduragabearen eraginez posible izango litzateke 2050. urterako Hamburgo kongresuan aurreikusten zen airearean egon daitekeen anhidrido karbonikoaren kopurua bikoiztera ailegatzea. «Ez dakigu zehataz-mehatz naturak egoera tamalgarri honetara egokitzeke barne babes mekanismorik ba ote duen, baina dirudienez, naturak aldaketa klimatikoaren aurrean gaitasun hau du bere baitan. Bestalde, airearen kutsapen honetan ez dakigu datozen 60 urteotan zer nolako politika eramango dugun ingurugonearekiko, gaur egun ez dakigu beste energi iturri batzuk landu beharrean aurkituko ote garen edo ez. Errekin enegiak ekiditzen baditugu eguratsen dagoen anhidrido karbonikoaren kopurua ezbaierik gabe murriztuko zela begibistakoa da».

Badirudi beraz oraingo egoeran egun pare bat baino gehiagorako egiten diren aurreikuspenek fidagarritasun haundirik ez dutenik. Chernobyl-eko ondorio zein bestelakoek argi demostratu dute eguratsen sor ditzaketen galarak bestalde. Klima hondatuz gero zein da irtenbidea?

JEXUX ARTETXE

*Jauntxo baten eskutan
harrapatuta*

Zestoako maizterrak izu eta lur-jo

Iraeta auzoa, bainuetxeko diztirantziarekin zerikusia ez daukana, errentan dauden baserriez osatutako auzune zeztoarra hain zuzen, postal-argazki bilduma bat osatzeko pronto dagoen edozein "turista" liluratzeko gauza den nekazal giroa. Hara abiatu, bada, maiztertzari buruzko aurrez aurreko zenbait eritzi jaso asmotan, baina, liluratzekoa harritzekoa bihurtuz, ikara handiak, malkoek, ezin egonak, eta mehatsuek, estaliarazitako egoera samingarri bat topatu genuen. Hauxe da hegoaldean plazaratu den 1992. urte arteko maizterrei luzatutako moratoriak eragindako erreportaia honen nondik norako nagusia.

Urola ibaiak ureztatzen duen ibar emankor eta aberatsa dugu, zeina ziento erdi bat inguruko hektareaz osatuta eta 80 hektareetako mendi sailez inguratuta dagoen (batzuren ustez Gipuzkoako hoberena), Zestoako Iraeta auzoan errentan bizi diren 15 baserriren bizinguru belaunaldiz belaunaldikoa. Baita ere, maizter hauen trajeriaren sorburua: beren aitzinekoen lur eta etxea ezin eskuratu.

Bidegabekeri frango baina goxo goxo ordaindu behar

Baserritar hauen egoera isladatu asmoz baina oraindik lur eta baserri salerosketaren kalapita horietan sartu gabe, azal ditzagun famili bakoitzak erriberan landutako, batzabeste, 3 ez ba 4 hektareetako eta baserriko errenta pagatzekoan sofritu beharrekoak. Batetik ordain agiriak ez du izen hori merezi, paper ziztrin bat besterik ez bait da, non maizterratutako lur eta soroen mugak zehazten ez diren (horrela baliteke sail beragatik errenta bat baino gehiago jasotzea maizter ezberdinengandik). Ederki asko zehazten dena ordea, errenta, egun hogeita mila baino gehiagokoa, beti ere igoeren zergatiaz

Iraeta auzoko egoera: sofrigaitza eta samina.

galdetzerakoan mehatsu eta hitz ez egokiak jasoaz. Bestetik errenta ordaindu ez ezik, berez "jabeari" dagokion kontribuzioa pagatu behar dute iraetarrek (hemen ere porzentaia azaldu gabe jakina), erreklamazio hitza amenazuez ahaztu eraziz. Azkenik, beste hainbeste xehetasun alde batera utzita, aipatu nola maizterrok ordaintze atzerapen aukerarik ez duten, nahiz eta pisuzko arrazoirik azaldu, administrariak etxetik botatzearen mamua bizkor "iradokitzen" baitie

"Pedrin" delakoak beldurra barreiatu

Azkoitian, Getarian, Mutrikun (Saturraran), eta Zestoan besteak beste, dauden hainbait larre, soro eta mendi lurren (Gipuzkoako lur hoberenetako herena) ardura ekonomikoa daraman Pedro Eizagirre Fort administraria, "Pedrin" ezizenez ezaguna, Iraetako baserritar hauen lepaezurrainoko beldurra eta pairamenean ikurra dugu. Bera baita Granadako Dukearen oinordekoen jabegoko xox kontuak daramatzana. Nolabait esatearren, "ohizko" jarrera setati eta intransijentea, (baserritarren auzibideratzeak, informazio falta, ko-

muna edo teilatua ezin konpontzea, mehatsuak, desautzio aginduak, edota, esaterako, bertako mendien egurra etxeko beharrentzako erabiltze debekua), irmo eta nabaria izan bada ere, maizterrek beren baserriak erosteko duten eskubidearen gaia plazaratzera koan, gizon honen jarrera ez da batere lehundu, aitzitik "edozein kezkatzen hasia edo informatzera dijoala ere ikusita, eta hortxan izugarritzko amenazak eta amorruak" segituan "informatzen" baita, aldeko eta kontrakoak bereiziz.

Halaber beren lurak zeintzu diren zehazki jakin nahiean, eta terrenu mugak ezagutu asmoz egindako ahaleginek, traba eta oztopo besterik ez dute jaso "planuetan geuk gastatutako diru pilo piloa alperrikan gastatu ere". Bestalde E.H.N.E.n sindikatzekeko ausardia izan dutenek, bizkor jaso dute presio eta etzenkadak, "horrelako gauzetaz alkoriente jartzeko salataririk baditu-ta". Auzo honen lerrotze-moldea dela eta, bestetik, (bi lerrotanuntu-juntu 15en bat baserri baitaude) baserri batzuren hustutzeak besteei ere eragina dakartzkie, izan ere, erortzeko zorian dauden bi etxek, aldamenekoak arrisku bizian jartzen dituzte, baina "ez digu uzten ez horiek konpondu ezta geuriak ere".

Iraeta, Erdi Aroko paisaia

Edozein kaletarrek —beti, ideia folkloriko eta bukoliko xamar batek nolabait hartuta— muturra nekazal munduan sartzen duenean, bertan topatutako bizimolde gogor eta ez hain alegarri buruz eritzi bat botatzerakoan —defraudatuta edo— bere burua subjektibismoan erortzeko zorian kausi dezake. Halere, zenbait maizterrek jasatzen duten egoera ikusita, jarrera baretuena izanik, harritu eta eskuak kaskora eraman bitartean: ze kristo den hau? hozkatzeari, zilegi derizkiot.

Izan ere baten batek azal diezadan zer gertatzen den Zestoan, edota Ataunen esaterako. Nola esplikatu daiteke "Herederos de los Duques de Granada" edota "Marques del Infantado" delakoek, Madrilen xomorro xomorro dauden handi-mandiak Euskalerriko hainbat auzo osoen, administradoreen menpe utzita, jabe izatea? Batek, bai, gizaldiz gizaldi mantendutako egoera ezabagaitza dela, bota dezake. Beno, baina zer garaian bizi gara?, Erdi Aroan, feudalismo garaian?, hau ote "europarra" izatea? Ehundaka urtez maizterrek landutako lur berberak, ezagutzen al dituzte jauntxoak aitzurkadak? jasan al dituzte handikien idien pisua?

Bestetik, moratoriaren epea igaroz gero —1992.a zorioneko— baserria erosi ez dutenek zer egin behar?, ordaindu ahal izango ez dituzten errentak onartu?, kale gorrian geratu? Beti-danik errenta baten menpean bizitzegatik plazan utzi behar duituzte hezurak? Azkar asko argitu eta konpondu beharreko arazo larria, benetan.

Lur espekulazioa azkenik azaldu

Tradizioz eta mendez mende nakazal lurak izan diren hauek, berez ez dute horrelako izendapenik, industrialarena baizik. Beraz azken moratoriak dioen arabera (Ikus errekuadroa) ezin lur hauek erosi. Putzu legal hau ikusita, maizterrek Zestoako udaletxera jo zuten, non, aho batez, lur erruraletan bihurtzea aintzakotzat hartu bait zuen, baita jabeek beste inguru batean lur industrialak ematea ere. Baina irekitako

Maizterraren geroa: baserria erosi edo...

Espainiako legeek, maizterrek beren baserriak eros ditzaten, kaleratu-tako azken moratoriaren berri eta maiztertzaren egungo egoera orokorraz zenbait ideia jaso asmotan, Antton Iburguren abokatuarekin solas egin genuen, zeinak arazo honetaz hainbat argitasun eman bait zizkigun.

Baserria erosteko eskubia luzatuz (1935. urtean baino lehen maizterrartutako baserriei epea joan den urtean bukatu bai zitzaizen), 1992. urte arte azken moratoria bat eskaini zaie errenteruei, beharrezko baldintzak honako hauek direlarik: lur horiek nekazal explotazioa izatea batetik, eta bestetik lurrek 'errural' izendapena edukitzea, baita, lur erruralak izan arren, nekazalgintzarekin zerikusia ez daukan edozein arrazoiagatik ere ez dezatela balio bikoitz bat eduki. Bi puntu hauek hain zuzen, arazo frango sortu ditu baserri munduan, zeren sarritan askok ez dute eskubide hau ejerzitzatu bi baldintza hauengatik "batzutan nekazal profesionaltasun hori erdizkakoa delako, hainbat maizter jubilatu edota langile mistoak direlako; eta besteetan lurraren balio estrarrural hori jabeek prezioa igotzeko aitzaki bat bihurtzen dutelako". Halere badi-rudi epe berri honen eraginez maizterrak gehiago mugitzen hasiak direla "Halaber nagusien alderdertitik hauek albergatutako itxaropenak joanak ikusten dituzte, baita kezkatu azaldu ere 92 eta gero beste luzapen bat jasanjo ez duten pentasatuz". Prozesu honetan sartzeko beste oztopo bat, maizterraren psikologia dugu "baserriarrei jakinaraztea eta sinistaraztea posible dela maiztertza horretatik kanporatua izatea asko kostatzen zaigu, maiztertza eta jabetasuna nahastuta baitauka-te".

Praktikan, alde batetik, eskubide honetaz baliatuz, nagusiekin harremanetan jarri, baloraketak egin eta honen ondorioz, arazo larririk gabe, jende askok erdietsi du jabetza, esate baterako Gipuzkoan 450en bat baserri saldu dira dagoeneko. Bestaldetik, onezko bideak okertuta, hainbat eta hainbat kasu auzi bidera hartu dute, Madril-en zai daudenak ez ezik, gehienak konponduz "Halere gogorrenekin ez gara hasi oraindik". Problema nagusienak ikaragarritzko baloraketak eta jauntxoan jarrerak izan dira "bare-tu ahal izan zitezkeenak diruaren truke", "beren itxuragabeko prezioak nola diren, baserriarren etekinen arabe-ra inoiz ez amortizatu daitezkeenak, hor azaltzen dira kontraktasunak" halere "nekazalgintzarako ikuspuntutik ez da komendagarria halako kopuruetan sartzea, baserriaren sal-

menta espekulatzekeo tresna bihurtzen delako eta, nahiz eta baserriar bat, puntualki, horrelako kopuruetara aile-gatzeko gai izan, prezedente txar bat litzatekeelako.

Geroari begira, ilusioa eduki ahal genezakeen "baino faltasua den ilusioa, zeren eta legeak emandako epeak bukatuta, nagusiak bere esku izango du maizterra baserritik botatzeko, indem-nizaziorik gabe gainera, edota errenta berri bat jartzeko". Garrantzitsua beraz, modua duenak ejerzitzatu dezala bere eskubidea. Salagarria da bestalde, lur balorazio kriterio finko bat ez egotea. Izan ere, kriterio espekulatzaileen arabe-ra balorazioak eginez gero, "nekazal lurretan beti zementu ikusiaz, vil-lak ikusiaz, industria ikusiaz" eta administrazioaren aldetik plangintza ba-ten ezean, prezioak izugarri puztutzen dira.

Maiztertza: lehuntzen doan gurutz-bidea.

ko, jasotako adibide esankor bat: Auzoa inguratzen zuten pagadiaak gar-bitu, agindutako auzolanean, eta men-diak pinuz gorritu, miloikada pila esku-ratu eta maizterrei txakur txiki bat ere ez.

Hauxe duzue, maizter hauen egoera-ko apunte txiki bat, mehatsuek eragin-

dako eritzi muturrezkoak eta izenen ez aipatzeak mugazten baitute infernu bat bihurtu den egoera hau behar bezala deskribatzea. Aipatu bestalde, adminis-tradorearen eritziak jaso asmotan egin-dako ahaleginek alferrikakoak izan di-re-la.

MIELMARI AINARBE

bide garbja hesituz, administrariaren ezezetza borobilak eta honen arrazoi-ek, kolokan jarri dute maizterren egoera, zeren Eizagirrek proposamenari muzin eginez bere jabetza aldarrikatzen baitu, espekulazio kutsu dituen mehatsuak boteaz: "Agraria bihurtuko balitz txarrera joko zuela esan zigun, eta horrez gainera, udaletxeari txantaia hutsa eginez, berak ekarriko zituela inbertsoreak, lur hauek eros zitzaizkion". Horrelako grina espekulatzaile azaltze-

ARGIA

K O M I K I A

129. zenbakia

BOKAZA

-MORAU TA MATIN-

ZINKUNEGI
O P T I K A

HERNANI, 4 - 20004 DONOSTIA - Telf. 42 06 24

NEGUI
I C O

**kirolzaleen
zerbitzutan**

m

miner

donostia

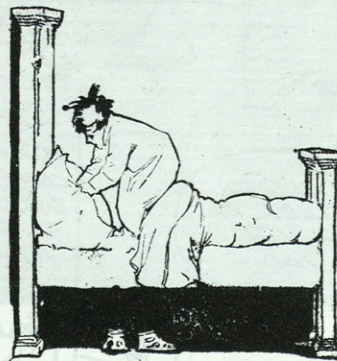
☎ 271050 eta 270447

EZ UTZI IRAKURRI GABE

LITTLE NEMO
WINNIE MCCAY

LITTLE NEMO
WINNIE MCCAY

NEMO TXIKIAREN ametsak ezagutzen al dituzu?
Larogei urte dituen komik honek, beste larogei urtetan irrifar
eta goza araziko dizu

TTARTTALO Argitaletxea

BARKATU...TRISTANEK ALDE EGIN ZUENEAN...
OSO BAKARRIK NENGOEN ETA EDATEARI
EMAN NION BERRIRO...

TIRA BA, GAUZA TXARRIK
EZ DAGO HORRETAN. NAHI
BESTE EDATEKO ADINA
ERE BADUZU, EZTA?

AURRERA, STEINER.
GARAGARDO FRESKO
BATZU HARTUKO DI-
TUGU. BETI BAKA-
RRIK EDATEA EZ
DAGO ONDO... ETA
ZU EZ ZARA HORREN
ZUREKOIA.

TRISTAN AGURTZEA GUS-
TATU LITZAIDAKEEN.

HARA, AHAZTEKO-
TAN NENGOEN...

BRASILGO GUTUN
HAU ZURETZAT
DA. MORGANAK
TRISTANI BIDAL-
TZEN ZIZKION
BESTE BATZU-
REKIN HELDU
ZEN.

BOCA DORADAK
BIDALTZEN DIT,
ETA BARRUAN
BALEA HEZI-
RRETAN GRABA-
TURIKO BATEKO
PIKEA.

inside the
Cave

HONELA DIO:
"LAGUN MAITEA,
KUTXA BATETAN
KARTA HAU AUR-
KITU DUT. GA-
RRANTZITSCUA
DELA USTE DUT
ETA MAITASUNEZ
BIDALTZEN DIZUT.
BALIOTSCUA IZAN-
GO ZAIZULAKOTAN
NAGO ETA ZURE
GUSTOKOA EZ DEN
ZERBAIT EGIN BA-
DUT BARKA DEZA-
TAN ERE BALIOKO
DU. ZUREA...
BOCA DORADA"

BATEKO HORREK
LOTURA DU "FOR-
TUNA REAL" ARE-
KIN... PIRATEN
ALTXORRARE-
KIN...

BAI, BERTAN DAGO
IDATZITA: "KAI-
NOIEN BARRUAN."

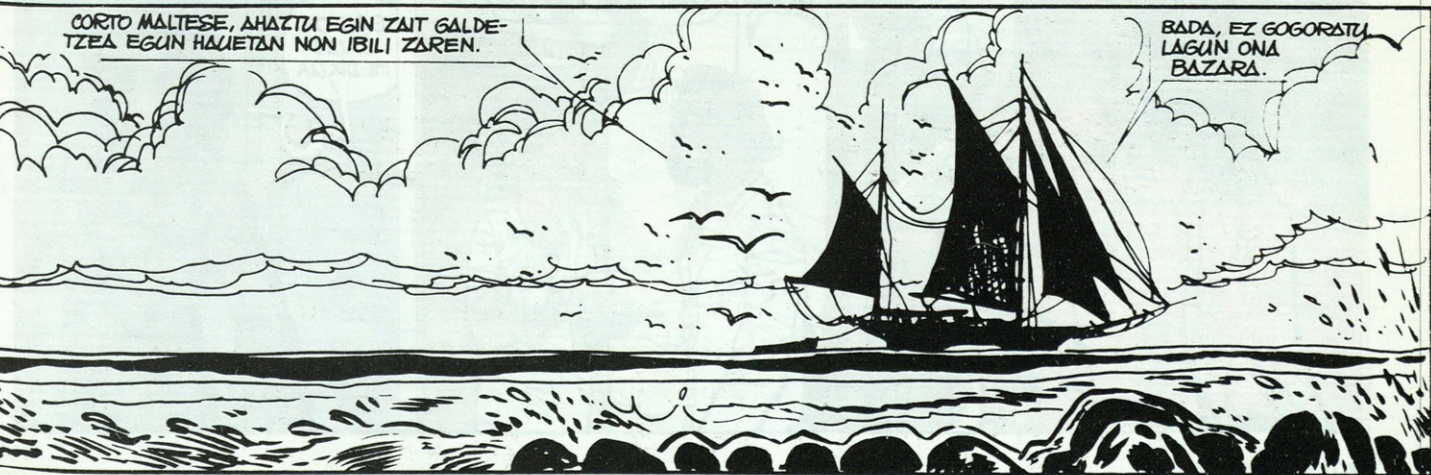

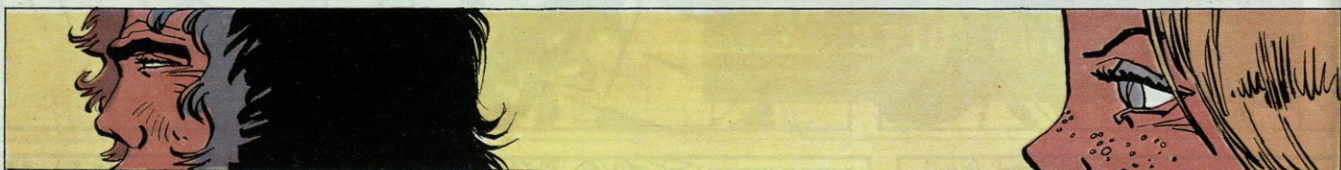
"GUTUN HAU PIXKATXO
BAT LEHENAGO HELDU
IZAN BALITZ... GAUZA
ASKO ALDATZIKO
ZIREN. BAINA AME-
TSAK AMETSAK DIRA
STEINER, ETA ZU
AMETS GEHIEGI
EGITEN DUTENE-
TAKOA ZARA.
EDAN DITZAGUN
GARAGARDOAK MAITE
EZ GAITUZTENEN
OHOREAN."

CORTO MALTESE, AHAZTU EGIN ZAIT GALDE-
TZEZ EGUN HAUETAN NON IBILI ZAREN.

BADA, EZ GOGORATU
LAGUN ONA
BAZARA.

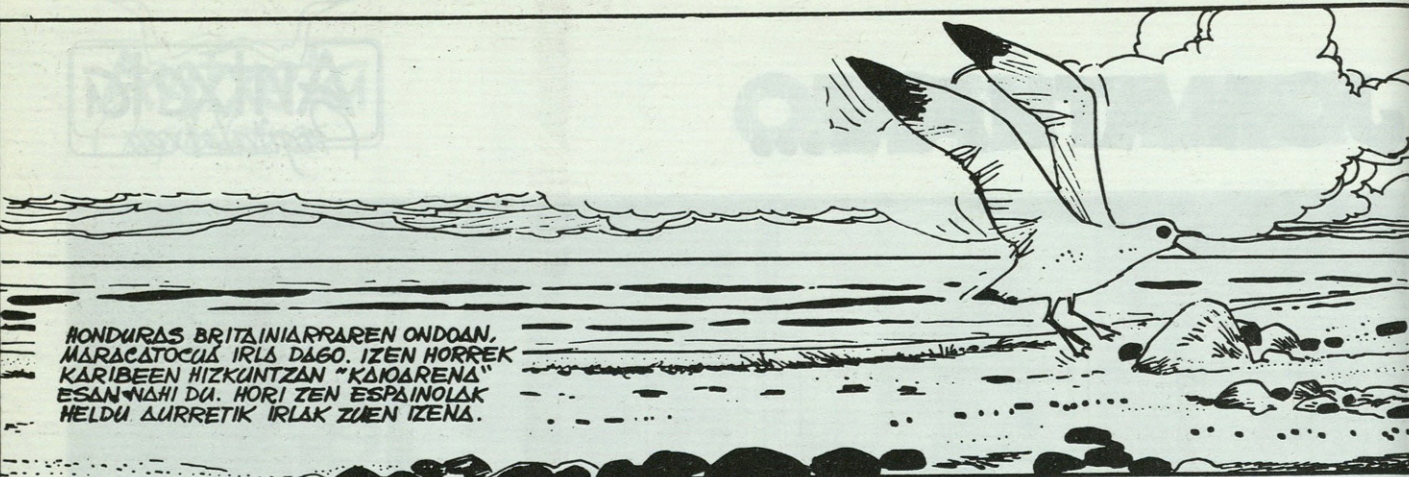

JONATHAN...

Antxeta
Argitaletxea

HONDURAS BRITANIARRAREN ONDOAN,
MARACATOCUA IRLA DAGO. IZEN HORREK
KARIBEEN HIZKUNTZAN "KAIKARENA"
ESAN NAHI DU. HORI ZEN ESPAINOLAK
HELDU AURRETIK IRLAK ZUEN IZENA.

IZEN EGOKIA... BADAGO
BEHINTZAT KAIO BAT
IRLA HAU BERE ERRE-
SUMA DELA FROGATZEN
SALATZEN DENA...

HELDU BERRI BAT AURKITU DU
ETA ZORATURIK DABIL HEGAKA
BERE INGURUAN, GARRAISI
TRISTEAREKIN BESTEAREN
KOKALEKUA SALATUZ.

ERRUNALDIA DA ETA KANPOTARRA
GEHIEGI HURBILDU DA BERAK
ARRAULTZEAK JARRIAK DITUE-
NEKO HARKAITZERA.

BAI, ULERTZEN DUT LAGUNA... BADAKIT KOBIA
HEMENDIK DUZUNA, BAINA ZER EGIN DEZAKET?
INSURATURIK
NAGO...

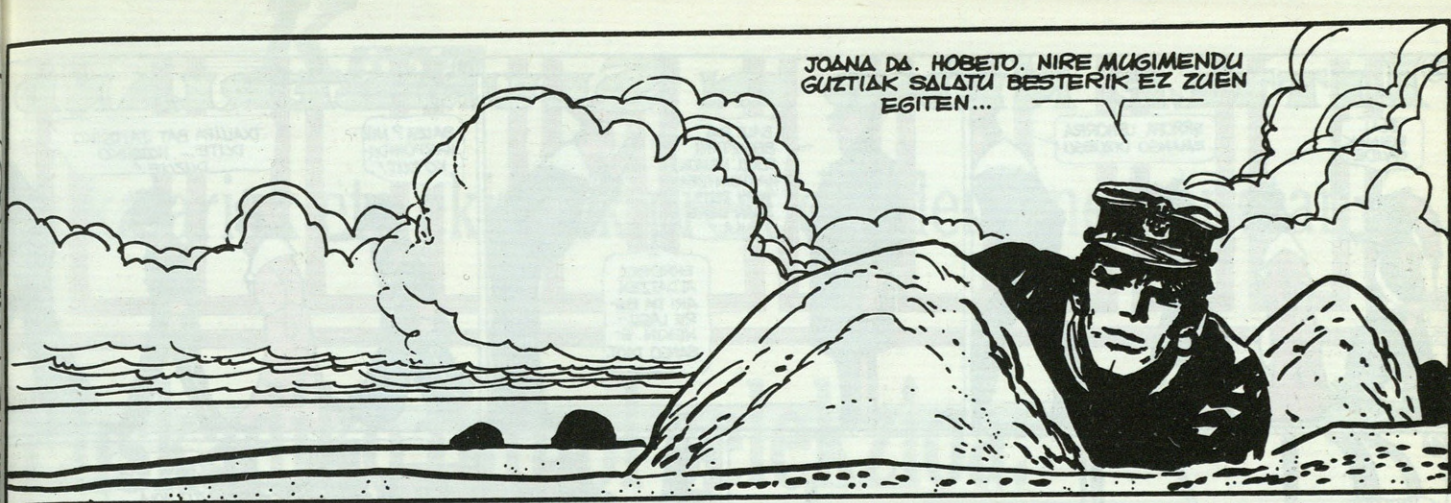

... HARKAITZ HAUEN ARTEAN,
AGIAN BETIRAKO...

HARA /
NORA JOAN
OTE DA
TXORIA?

JOANA DA. HOBE TO. NIRE MUGIMENDU
GUZTIAK SALATU BESTERIK EZ ZUEN
EGITEN...

ETA HANGO MORROI MADARIKATUA EZ
DA MAKALA. BADA ORDUBETE HAR-
KAITZ HAUEN TARTEAN GELDTURIK
NAUKALA...

EA BA... OSO TRUKO ZAHARRA
DA, BAINA EZ DUT HOBEAGO-
RIK ASMATZEN.

HAU TONTAKERIA! KAPELA
HONDAZKEKO BAKA-
RRIK BALIO DU ETA!

KRAK!

PANNINIING!

BADAGO... EA ORAIN KUSKU-
SERIAK ZUHURTASUNARI
IRABAZTEN DION...

PALMADI HARTARANTZ JOANGO
NAIZ BEGIRATZERA, EA EZ
DEN KONTURATZEN...

BAI... HAN ZERBAIT
MUGITZEN
DA!

Jarraituko da.

1 LITTLE NEMO IN SLUMBERLAND

Jokalariak eta ekipoak prest dauden une honetan

Euskadiko futbol selekzioa: politikoek sartu beharreko gola

Bateginik kanpaina zela-ta, maiatzean Tottenhamen aurka jokaturiko partiduen ondoren, berriro ere Euskadiko futbol selekzioa futbolaren inguruan dabiltzan guztien ahotan entzuten den auzia da, honako honetan, proiektuari nolabaiteko jarraitasuna emango zaiolakoan. Guzti honetaz hitzegiteko Jabier Expositorekin luzaz mintzatu gara.

kabanaketa nagusia izango zelarik.

Azken partidu honetatik 40 bat urte paseak ziranean, 1979. urtean hain zuzen, ekin zitzaion berriro ere euskal selekzioaren gauzatzeari. Urte honetako udan "Bai Euskarari" kanpaina aitzakitzat hartuta Irlanda eta Bulgariaren aurkako lehiak izan ziran, ondoren, 1980ean Hungriaren aurka jokatu zelarik. Aurtengo maiatzean Bateginik kanpaina zela eta Tottenhamen aurkako partidua jokatu bitartean geldirik egon zen proiektu hau, hemendik aurrera jarraitasuna emateko asmoa dagoela dirudielarik.

Gogor ekin beharra

Jabier Exposito izan zen euskal selekzioa azken aldiz gauzatu zeneko entrenatzaileetako bat. Berak adierazi digunez, proiektu honi jarraipena emateko asmoa da nagusi futbol munduaren barruan, «*abenduan beste partidu bat jokatzeko asmoa zegoen, baina fetxa arazoak direla eta badirudi ezinezkoa izango dela*».

Beste herrietan federazioetatik bideratzen direnez selekzioak, gure herrian futbol federazio baten beharra dagoela azpimarratu dute behin eta berriz bai jokalaria eta bai futbolaren munduan dabiltzan gainontzeko guztiak, «*osatzekotan dagoela uste dut —dio Expositok— eta guk beti esan izan dugu gauzak hortik joan behar direla. Honelako proiektu bat aurrera atera nahi bada gogor eta serio aritu beharra dago, eta borroka honen lehen helburu nagusia futbol Federazioa lortzea da*». Eusko Jaurlaritzak badu zer esanik arazo honetan, federazio baten sorrera bere baitan bait dago, «*Eusko Jaurlaritzak federazioa sor dezan lortu behar dugu, gero proiektua hortik bideratzeko. Baina*

Gales, Eskozia eta Irlandak bezelako herriek lortu baldin badute, guk zergatik ez dugu lortuko?

Gerratearen ondorioz sortutako pobreziatik umeak aldentzeko dirua lortze arren sortu zen Futboleko lehen euskal selekzioa, hau gauzatu baino lehen, PNV eta ANV alderdietako jokalarien arteko lehen bitartez burutzen joan zelarik. Lehen partidua 1937ko apirilaren 25ean jokatu zen Parisen Racing Parisen aurka, emaitza 0-3koa izan zelarik.

Pariseko taldeaz gain, Marsellako Olimpique, Dynamoko Lokomotiv, Es-

partak talde sobietikoa eta Polonia, Finlandia, Noruega, Txekoslovakia eta Dinamarkako selekzioak izan ziren besteak beste European zehar gure taldeen aurka aritu zirenak. Ameriketan berriz, 17 partidu jokatu zituzten Mexikon, bat Argentinan, bost Kuban... 1938-39ko denboraldian Mexikoko ligako bigarren suertatu zirelarik. 1939ko ekainaren 18an jokatuko zuten azken partidua Uruguayko ekipo baten aurka, hemendik aurrera jokalarien sa-

Eusko Jaurlaritzako Iñaki Sanjuanek dionez

«Euskadi nazio bezala ordezkatua izan dadin nahi dut»

Estatu espainolean sanboko selekzioarik ez dagoenez, euskadiko selekzioak, tirabira ugariaren ondoren, gure nazioa nazioarte mailan ordezkatzeko lortu du. Hau honela izanik, ezinezkoa dirudi proiektu hau beste kirola zabaltzea, autonomi estatuak eskeintzen duen marko juridiko-politikoak ez bait du posible egiten.

Eusko jaurlaritzako kirol arduraduna den Iñaki Sanjuanek adierazi digunez, Montrealen aritu den sanboko selekzioak Eusko Jaurlaritzaren laguntza guztia jaso du, bai kirol mailan eta bai ekonomikoki. Dena dela ez da oso baikor azaltzen gainontzeko kirolei buruz hitzegiterakoan, «kirol batzuetan nazio mailako selekzioak gauzatzea posible izango da baina beste batzuetan ez. Nahiz eta Kirol Arduradun bezala eta euskaldun bezala, nere helburua Euskadi nazio bezala ordezkatua izan dadin da». Sanboko selekzioak gain beste pauso batzuk ere eman direla adierazi digu, «pauso garantzitsu bat eman berria dugu, futbol selekzioaren instituzionalizazioa hain zuzen. Honela euskal gobernuaren eta euskal Federazioaren mende egotera pasatzen delarik».

Garbi dago ordea oztupo ugari aurkituko dituztela bai futboleko selekzioak eta bai gainontzeko guztiak, «futbol jokalaria, zuzendari eta Federazioak mantendutako azken bileratan hartutako erabakien arabera, futbol selekzioak bi partidu jokatu dituzte urtero, bat etxean eta bestea kanpoan, azken honetarako espainiako Federazioari baimena eskatu behar diogularik. Ez dugu beste irtenbiderik, eta oraingoz behintzat haien menpean egon beharra daukagu, gauzak pausoka egin behar bait dira, eta hau beste pauso bat da».

Euskal selekzioen auzian beraz, helburua borondate politikoaren menpe dagoela garbi dago, «potere mailako arazo politiko baten aurrean aurkitzen garela esan beharra dago, eta politikan epeak ezarri behar ez direnez, ezin dugu zehaztasunik eman, baino

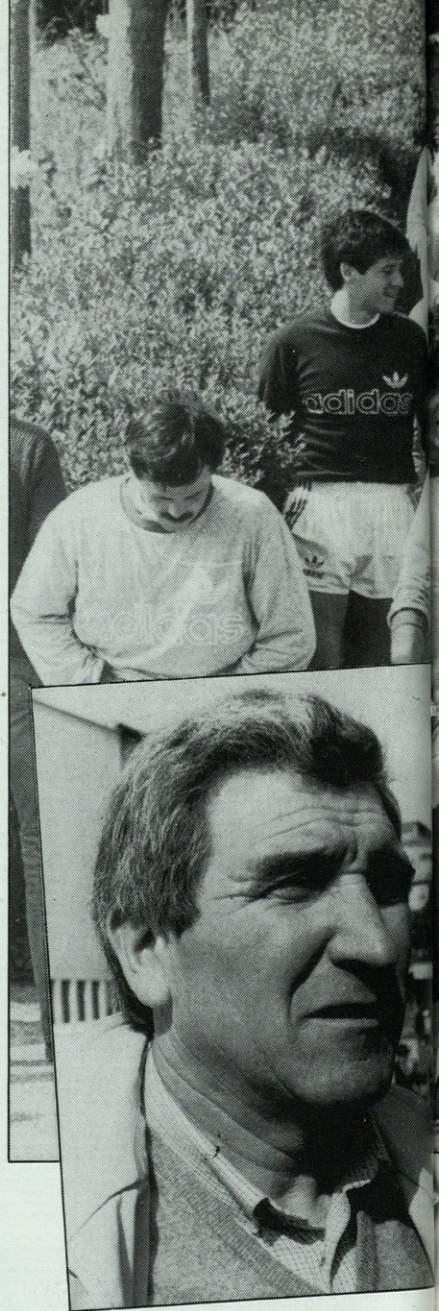

guk lehen bait lehen izan dadila espero dugu». Politika mailako oztupo hauez gain, kirol mailako oztupoak ere gainditzeke daude, «Espainiako futbol selekzioa oztupo handi bat da gure bidean, baina euskaldun baten gidaritzapean dagoenez, esperantza izpi bat piztu daiteke».

Britania handiko kasua eredutzat hartu daitekeela aipatzen diogunean, ezezkor agertzen da Iñaki, «Eskoziak adibidez, 1928an UEFA sortu baino lehenago lortu zuen bere selekzioa gauzatzea. Arazo hau gaur egun azalduko bazuten, ezinezkoa izango zuten selekzioa gauzatzea, Eskoziak gurea baino autonomi estatuto txikiagoa bait du».

Momentu honetan 35 dira martxan dauden Federazioak eta urte bukaerarako beste batzuk gauzatzeke asmoa dago «gure lehen helburua Federazioak indartzea da, hauek izango bait dira etorkizunean sor daitezkeen selekzioen oinarria. Federazio hauek Euskadi bertako kirolaren antolakuntzaz arduratuko dira, kanpora ateratzeko espainiako federazioen menpe egongo garelarik».

Prozesu hau bilakaera politikoaren parekoa izanik, beste askotan gertatu izan den bezala, Nafarrek baztertuak izateko arriskua daukate, orain arte ez bait da ofizialki inolako hartuemanik egin, «gure helburua nafarrak euskal selekzioen partaide izatea da, baina autonomi estatutoak ez du hori onartzen, eta gu horren arabera mugitu behar gara. Bitartean kirolariekin zuzenean mantentzen ditugu harremanak, baina maila partikularrean».

orain arte eginiko borroka baino gehiago egin behar da, bestela ez dago euskal selekzioa gauzatzerik».

Orain arte eginiko saioetan kirol mailako oztupoak izan dira nagusi, baina proiektuari nolabaiteko seriotasuna eman nahi izanez gero, era guztietako oztupoak sor daitezke, politikoak tartetako.

«Honelako selekzio bat gauzatuz gero, espainiako selekzioa beti izango da oztupo bat, baina bide horretatik gogor ekin beharra daukagu. Gales, Eskozia eta Irlanda bezelako herriak beraiei selekzioak gauzatu baldin badituzte, zergatik ez dugu guk lortuko?». Beraz, bilakaera politikoaren mende dagoen proiektu baten aurrean aurkitzen garela esan daiteke, «gainontzeko gauza guztiak bezala hau ere politizatua dagoela esan daiteke, baino gogor ekinez gero lortu dezakegula iruditzen zait,

Honelako selekzioa bat gauzatu gero, espainiako selekzioa beti izango da oztopo bat, baina gogor ekin behar dugu.

gauza zailagoak lortu izan bait ditugu».

Goi maila ziurtaturik

Zuzenki proiektu honek suposa dezakeen kirol mailako arazoei dagokienez, badirudi prestotasuna dela nagusi bai jokalarien eta bai ekipoen artean. «Jokalarien aldetik ez litzateke inolako arazorik egongo, danak bait daude jotatzeko prest. Ekipoei dagokienez ere berdina esan daiteke hauentzako ere onuregarria izango bait litzateke honelako proiektu bat».

Jokalaria euskaldunetz osaturiko ekipu batek edukiko lukeen mailari buruz Expositori galdetu diogunean, inolako zalantzarik gabe baikor agertu zaigu: «honelako selekzio bat gauzatuko balitz, maila gorenekoa izango litzateke, eta honen ondorioz diru piska bat lortzea ere posible izango litzateke. Honez gain, espainiako selekziara joateko

J.A. Larrañaga, Real Sociadadeko jokalaria:

«Maite dugun selekzioa da»

Futbol jokalariek ere badute zer esanik arazo honetan, beraiek bait dira azken finean proiektu honen ardatza. Hauen iritzia jakiteko, Joan Antonio Larrañagarengan jo dugu, bai Espainiako eta bai Euskadiko selekzioetan jokatu duenez, zer esanik izango duela pentsatzen bait dugu.

Argia.— Zein da jokalarien ikuspegia euskal selekzioari dagokionez?

Larrañaga.— Hori proiektu bat izan daiteke, baina proiektu on bat izateko sarritan jokatu beharko litzatezke, eta dirudienetz noizean behin jokatzea dute asmo. Beraz oraindik lan handia egin behar da.

A.— Nork hartu beharko luke iniziatiba?

L.— Honelako proiektu bat martxan jartzeko danak hartu beharko genuke iniziatiba. Jokalariak beti egoten dira prest selekziara joateko, eta denen artean akordio batetara ailatuz gero, gauzatu daitekeen proiektua dela iruditzen zait. Dena dela, Eusko Jaurlaritzak Federazioa sortzeko iniziatiba hartu beharko luke, Federaziorik ez baldin badago oso zaila bait da selekzioa osatzea.

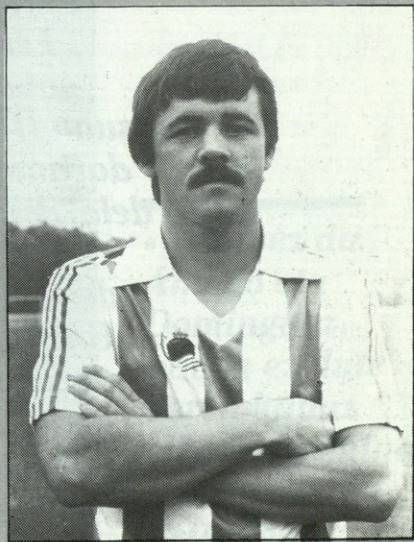
A.— Zein izango litzateke jokalarien erantzuna?

L.— Azken partiduan garbi geratu zen jokalariek beti daudela prest selekzioan jokatzeke. Gainera geure selekzioa da eta nik uste dut maite dugula.

A.— Noizbait aukeratu beharra balego, zein izango litzateke zure aukera?

aukerarik ez duten jokalariek, beraien prestotasuna erakusteko aukera izango lukete».

Bide honetatik beraz, baliteke jokalariek hautaketa bat egin beharrera aialatu ahal izatea, egoera honetan jokalarien benetazko borondatea ikusteko aukera egongo litzatekeelarik. «Hori jokalariek egin beharreko hautaketa izango litzateke, eta nik esan dezakedan gauza bakarra da jokalaria berak direla esaten dutenak berriz jokatu beharko litzatekeela».

L.— Orain Euskadiko selekzionik ez dago eta Espainiakoan jokatu beharra dago, izena eta kategori piskat hartzeko, baina Euskadiko selekzioa gauzatu gero, hemengoak Euskadiko selekziara joango lirateke inongo arazorik gabe. Baina oraindik lan handia egin behar da selekzioa aurrera ateratzeko, eta guk behintzat ez dut uste aukera hori izango dugunik.

A.— Zein izango litzateke selekzio honen maila?

L.— Honetan ez dago inongo dudarik. Gure jokalaria asko daude Espainiako selekzioan, eta horrek jokalarien kalitate bikaina adierazten du. Bestelde azken honetan jokatu ditugun partidutan emaitza onak lortu ditugu, joku polita egiteaz gain.

Exposito, Iribarrekin batera izan zen sortutako azken selekzioaren entrenatzailea, baina honek Jabierren iritziz ez du ezer adierazten, «proiektu hau benetan gauzatu gero entrenatzailea zein izango litzatekeen z dakigu, hori Federazio berak esan beharko luke. Baina garbi dagoena zera da: batekin ez bada bestekin gauzak aurrera joan behar duela, horretarako danak borrokatu behar dugularik».

M.GOIKOETXEA

*Torturaren Kontrako
Elkarteko lehendakaria da
Fernando Salas. Izan ere,
abokatu hau dugu Amedo
kasuan Herri akusazioa aurrera
daramana, lan honetan eman
delarik ezagutzera azken parte
honetan. El Naniren
desagerketa, mafia poliziala,
GAL, GANE... eta gisa bereko
aferen salaketan buru belarri
sartuta, betire argi antzeman
eta hitzegin du Madrilgo
Gobernua guzti honetan
leporaino sartuta dagoela
salatuz behin eta birritan.
Madrilgo bere bulegoan hartu
gaitu ARGIAkook lehen
aipaturikoez luze eta
zehatz-mehatz aritu zaigularik.*

Fernando Salas: **«GALen arazoak** **Estatuaren aparailu osoa** **ukitzen du»**

GALDERA: Nolatan sortu zen Torturaren Kontrako Elkartea?

ERANTZUNA: Duela 4 urte hasi ginen Elkartea honetan lanean, ordurarte, Torturaren Kontrako Komisioan lan egiten genuelarik; honen sorrera, Abokatu Gazteen Taldeak antolatutako Torturaren Kontrako Madrilgo Ihardunaldietan koka dezakegu.

Torturaren Kontrako Elkartek maila guztietan laguntzen du; dirua batzera-koan, juridikoki aholkatzerakoan, bai eta infraestruktura ekinza popularraren zerbitzura jartzerakoan ere.

GALDERA: Amedo kasuan Herri akusazioaren abokatua zarenez, zer erizten diozu Entzutegi Nazionalak Amedoren buruzagi zuzenak ez epaitzeko hartu duen erabakiaz?

ERANTZUNA: Ez gaude Entzutegiaren erabakiarekin ados eta jadanik erabaki honen kontrako errekurso bat jarri dugu. Gure eritziz, Amedo eta Dominguez jefek estalpean delitu egin dute, zeren hauen ekintzak ezkutuan eman bait dituzte, eta ez hori bakarrik, lagundu ere egin diete. Aldi berean, Barne Ministrari ohia, Barrionuevi, bai eta Rodriguez Colorado Poliziaren Zuzendari orokorrari ere testimoniorik ez ondorioztatzeagatik ere errekurritu dugu. Azkenik, Entzutegiak Estatuaren ardura zibil subsidiarioa erabaki dezan eskatu dugu, gizon hauek polizia bezala prozesatu dituztelako, ez hiritar bezala.

Orduan, hasera batetan arduradunak epaitu dira, hau da, Amedo eta Dominguez, baina hauen ondoren, arduraduna Estatuak izan behar du, gizon hauek funtzionarioak direlako.

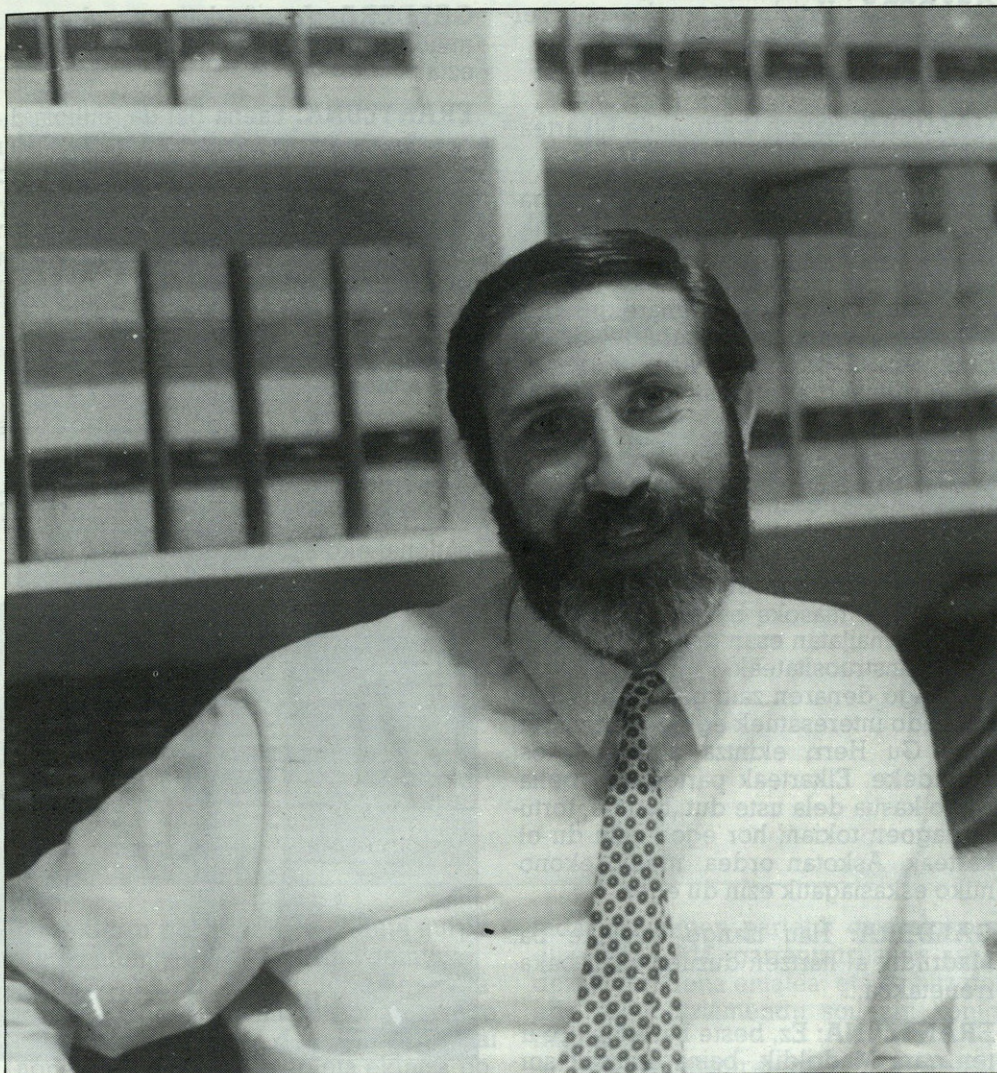
GALDERA: Ba al dago posibilitaterik Amedo eta Dominguez gain beste norbait epaitzeko?

ERANTZUNA: Posibilitateak denak. Sumarioan datu ugari dago jadanik, eta gainera inplikazio berriak ateratzen dira egunak joan ahala, indibiduo hauen astakeriak ezagutuz goaz. GALa zer den, nola funtzionatzen duen, nor dabilen atzetik, eta abar.

Orain, gauza bat aukerak dira eta beste errealtatea, bata Entzutegiak nahi izatea eta bestea presio politikoak txikiak edo haundiagoak izatea. Ikusiko dugu Entzutegia botere politikoaren presioen aurrean mantentzeko gai den.

GALDERA: Naniren kasuan 5 polizia kondenatu zituzten polizia gorputza eta Barrionuevo kanpo geratu zirelarik; posible al da kasu honetan berdin gertatzea?

ERANTZUNA: Ez dago inongo zalantza-

*«Gauza bat
aukerak dira
eta bestea
erreo katea,
bata
Entzulegiak
nahi izatea eta
bestea presio
politikoak
txikiak edo
haundiagoak*

**«GALa ez da
Amedo eta
Dominguez,
hauek ez dute
beren kabuz
elkarte kriminal
bat sortu,
Estatuaren
aparailuetatik
sortu da baizik
eta hor dago
kaka»**

rik prozesu bietan Estatuaren 'muturra' garbitzeko joera dagoela; Naniren kasuan, 5 polizia eta ez beste inor errudun direnaren inpresioa eman nahi da, eta Amedoren kasuan, ardura dutenak Amedo eta Dominguez dira, eta beste inor ere ez. Hori lelokeria da. Lehendabizi, ikuspuntu penaletik erantzunkizun batzuk daude, eta horietaz gain, inplikazio politikoak ere badaude.

Naniren desagertapenean, dudarik ez. Lege Antiterrorista esistitu izan ez balitz ez litzateke desagertuko. Barrionuevok ez balu legea aplikatu, poliziek munduko inpuniatate guztiaz aktuatzeko askatasun osoa izan ez balute, konplizitaterik egon ez balitz... eta berdina diot GALaren gainean. GALa ez da Amedo eta Dominguez, hauek ez dute beren kabuz elkarte kriminal bat sortu. Eta ez dute beren boltsikotik finantziatu; argi dago agindupean daudela eta erakunde terroristaren baten barnean nolabaiteko funtzioa bete dutela, Estatuaren aparailutik muntatu den erakunde kriminal baten barne.

Horregatik diot berriro ez dugula ilusio gehiegirik egin behar prozesu judizial bat denarekin. Gauza bat prozesu judiziala da, erantzunkizun penala, eta beste bat erantzunkizun politikoa; eta hau, beste maila batetan eskatzen da edo Nanirekin gertatutakoa gertatzen da berriro: epaiketa oso polita dela eta ja, ja, ja..., poliziak barrura, baina ardura-dun politikoak poz-poz, esanez sententzia txalotu behar dela, Guerrak esan bezala, demokraziaren exito berri bat zela. Arrisku haundia dago hor.

Prozesu judizialek beste gauza batzundako tranpolin bezala balio liezagukete; ezin duguna egin, eskuak garbitzea da, esatea sumarioa zabalik dagoenez itxoitea badela. Hori akats bat da.

GALDERA: Torturaren Aurkako Elkar-tearentzat argi dago Estatu eta GALaren arteko erlazioa, ezta?

ERANTZUNA: Erlazio materialari dagokionean konbentziturata gaude Gobernuak antolatu eta finantziatu duela GALa.

GALDERA: Urtizberearen kasuan, zer deritzozu?

ERANTZUNA: Berdin.

GALDERA: Batere ikertu al da Elkartearen baitan kasu hau?

ERANTZUNA: Guri kasu hau oso garrantzizkoa iruditzen zaigu; alde batetik, GANE edo edozelakoa zerbaiten berragerpena begibistakoa delako (txakur berdinak koilare desberdinarekin). Bestetan ere, pertsona bat bahitu izan bait dute heriotz arriskuan jarritz, torturatu, era guztietako astakeriak egin... Gainera, kasuari eman nahi zaion erabilera politikoa ikusten dugu. Adibidez, Gobernadore Zibilaren deklarazioa, hau txorakeria bat dela esanez, "gizon hau numero hauek muntatzera dedikatzen dela", dena gezurra dela, gizon honek bere erakundearengatik edozer gauza egingo lukeela, masoka bat dela... izugarria da, zein mailatan esan daitezkeen honelako monstruositateak.

Egingo denaren zain gaude apur bat, HBk edo interesatuek egingo dutenaren zain. Gu Herri ekintza egiteko prest geundeke. Elkartek parte hartu beharreko kasua dela uste dut, hau da, tortura dagoen tokian, hor egon nahi du elkartek. Askotan ordea, medio ekonomiko eskasiagatik ezin du egon.

GALDERA: Hau izango litzateke ba, Madrildik at hartzen duzuen kasu bakarretakoa...

ERANTZUNA: Ez, beste batzutan ere irten gara Madrildik, baina arazoak sortzen zaizkigu, adibidez, abokatuekin. Kasua Madrilen denean guk geuk zuzenki asumitzen dugu, eguneroko bigilantzia zuzena eta efikaza bait da. Orain, gaia kanpoko denean, kasu honetan bezala, edo Zabaltza, Reinosa... Gure problema ondokoa da, hain zuzen ere, botereak eskeini behar dizkiogula bertako prokuradore eta abokatuak. Beraz, dugu arazoa informazio arazoa da.

GALDERA: Finantziario arazoaz mintzatzen izan zarete askotan?

ERANTZUNA: Diruaren arazoa izugarria da guretzat. Ez daukagu subentziorik eta bazkideen kuotetaz bizi gara, egiten diren ekintzetaz, saltzen diren bonoetaz. Beti gaude erdi-itota, ahal duguna baino gehiago egiten dugu. Adibidez, prozesu judizialak oso garestiak dira eta hau arazo bat da, epaileek gero eta fidantza haundiagoak eskatzen bait dituzte, legeak ekintza popularrak dohain izan behar duela esan arren. Amedo kasuko fidantza 1.000.000 pezetakoa izan zen, eta gutxien eskatzen dutenean 25, 30 mila izaten da.

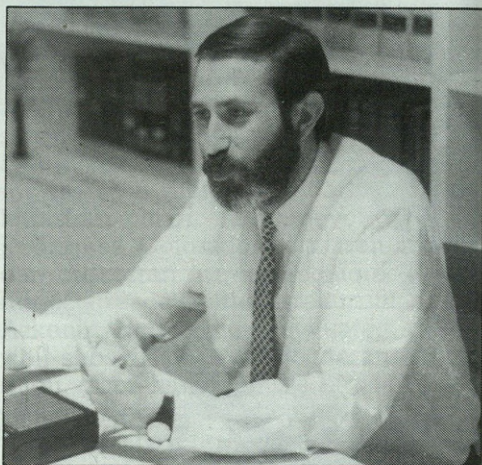
GALDERA: Amedo kasuan, azkenean, milioi hori eskatzea onuragarria izan da, ezta?

ERANTZUNA: Faena bat da, milioia diru asko da, baina 48 ordutan biltzea lortu genuen eta honek jendea estimulatzeko balio izan zuen. Askotan, tankera honetako zailtasunak positiboak suertatzen dira. Baina ideala litzatekeena milioi hori beste zenbaitetan destinatua egon zedin da.

GALDERA: Zenbat jende zabiltzate honetan Elkartean?

ERANTZUNA: 500 edo 600 bat bazkide gara.

GALDERA: Zer da Torturaren Aurkako Elkartek egiten duena Amnesti International-eko informeeak ikustean?

ERANTZUNA: Elkartek bezala badakigu gure baliapideak mugatuak direla baina egin izan ditugu gauzak. Torturaren egoeraren gainean Estatu mailan gauza asko aldatu dira, Gobernu sozialistaren portaera, komisaldegietako polizia, gartzelako egoera...

Badakigu bestalde, Barrionuevo eta torturatzaileen erantzunkizunen salaketa etengabea izan beharko litzakeela. Iaz, Barrionuevoren aurkako kanpaina luzea izan genuen nekatu ginen arte. Orain, gaiarekin itota gaude nolabait eta ezin gara beste kanpaina batzutan sartu.

Adibidez, GALaren gaieko erantzunkizun politikoen kasuan Naniren kasuak gertatu dela dirudi azken asteetako ikusirik batez ere: badirudi Estatuak berak demostratu nahi duela Amedo eta Dominguez zirela ejekutoreak, eta gero, kartzelan sartu arren beste batzuegandik aldagarriak dira.

Elkartek hor ezer gutxi igin dezake. GALaren arazoak Estatuaren aparailu osoa ikutzen du eta GALaren gai politikoa lehen mailako kuestioa da. Baina

**«Gauza bat
aukerak dira
eta bestea
errealitatea,
bata
Entzutegiak
nahi izatea eta
bestea presio
politikoak
txikiak edo
haundiagoak
izatea. Ikusiko
dugu Entzutegia
botere
politikoaren
presioen
aurrean
mantentzeko
gai den»**

hor alderdi politikoek ez badute aurpe-
gia ematen hau ez da ezertan geratuko.

Herri ekintzak alderdi juridikoa darama. Eta alderdi politikoek orain arteko apatiarekin jarraitzen dute, GALaren gai honetan, zenbait kazetari eta ekintza popularra salbu, beste guztiek ez dute ezer egiten. Laguntza politiko oso gutxi dakusat, eta ez dut inor kanpoan uzten. Ekintza popularrekoak eta pelikula honetan sartu garen 'eroak' oso bakarrik gaude.

Bakoitzak bere erantzunkizunak bereganatu behar ditu, gai honek Elkartea gaingaitzen du; guk zerbait egin dezakegu, baina gure esku dimentsio bat ere badago.

GALDERA: Ez al dituzue alderdi politikoekin kontaktuak egin?

ERANTZUNA: Kontaktuak mundu guztiarekin egin ditugu, eta mundu guztia iruditzen zaio zoragarria guk egiten duguna, zorientzen gaituzte baina beti gelditzen dira hor.

Gobernua bere tokian jartzeko aukera ezin hobe da, eta pasatu egingo zaigu Gobernuaren atzean dagoen zikinkeria guztia agerian jartzeko aukera hau. Presio politikorik gabe ez dago emaitza politikorik, horixe uste dut nik. Ekintza publikoaren independentzia aparta, presio politiko antolatutik gabe, ezkerreko

indar politikoen partetik gaiarekiko ar-
dura behar da, garrantzitsua da aporta
dezaketena dena ematea, eta ez hitz polit
edo pronuntziamentu soilekin konfor-
matzea.

Orain gertatzen denarekin, azken ba-
hiketa hau dela-ta, GALaren berrager-
penarekin eta guzti honekin uste dut
gaia oso arduragarria dela. Erne egon
behar dugu, etsaia indartsua da eta.

GALDERA: Urtizberearen bahiketa bat
bezalako zerbait ere dudatan jartzen de-
nean...

ERANTZUNA: Jakina ba, eta gauza ge-
hiago, badakizu guzti honen gaineko ja-
rrera ofizialak dena asmatutakoa dela
dioela, sumarioa kazetari batzuren mun-
taia dela, ekintza popularrak terroristak
edo terrorismoaren laguntzaileak gare-
la, Urtizberea masokista eta Arte Ede-
rretako neska zoro gaiso bat dela.

Hau honela dago, eta onartzen badu-
gu okerrago izango da oraindik, jendea
hilko dute eta esango dute penagarria
dela baina ez dakitela nork egin duen
edo "kontu konponketa" bat zela edo
lapurretara edo erakunde berekoek mun-
tatu dutela.

**ANE MUÑOZ
MIKEL BASABE
IDOIA**

1923.etik 1936.a bitarte iraun zuen

La Voz de Navarra, gerra aitzineko egunkari abertzalea

Euskal Herriak egunkariak irakurtzeko joera duen lekua izaki, ez da harritzekoa prentsa ugari izatea urteetan zehar inguru honetan. Gerra aitzineko Nafarroaz abertzale talde batek bultzaturik 'La Voz de Navarra' egunerokoa ateratzen zen, erdaraz baina euskarari lekua utzirik. Elena Osés Larunbek egunkari hau aztertu du eta guk hirren berri dakargu oraingoz.

1923. urtean sortzen den 'La Voz de Navarra' konpetentzia beteko prentsa giroa ezagutu zuen. 4 egunkari ateratzen ziren egunero garai hartan erri-nuan. 'La Tradición Navarra' izenekoa, integrista, eta erlijio gaietan oinarritua, liberalen etsai. 'El Pueblo Navarro', liberala, aitzina zalea eta monarkikoa, inguruko gizamailetako jendeak irakurria. 'El Pensamiento Navarro', karlismoan oinarritua, duela gutxi arte, 1981 arte kaleratua. Nafar automiaren defendatzaile, aski bide modernoan urratua. Azkenik, oraindik orain kaleratzen den 'Diario de Navarra' zegoen, eliza, espainiar Estatua eta Foruen babesle, Nafarroa hegoaldeko gainentzeko eskualdeetatik bereizten entsegatua.

Honelako ingurunean, PNVren sareetatik hurbil samar zebilen egunkari abertzaleak informazio gune bat eta eroslego mordo bat biltzea beste erremediorik ez zuen. Konpetentzia giro horrek eta sakonean zeutzan politikazko ikuspegi dezberdinek 'Diario'ri boikota egitera eskatzeraino eramane zuten egunkari abertzaleak 1930. urtean. Honetarako, eta 'Diario'ren jokamoldeak Foruei min haundia egiten ziela argu-

diatuz 'El Pensamiento'rekin batu zen kanpaina batean.

Garaiko giroa 'La Voz'en orrietan

36eko uztailaren 18an azkenaldiz kaleratu zen egunkari honek bilbatu zituen 13 urteetan Primo de Riveraren diktadura, errepublika arteko gunea eta errepublika garaia ezagutu zituen. Hararik ere, ez zen sobera kezkatzen Estatu espainoleko gertakari politikoez, bere kezkarik nagusienak Nafarroako Foruak erabat berreskuratzea baitzen. Gainontzeko 3 eskualdeen ibilera izaki beste kezketarik bat, sekula ez zuten Primo de Riveraren nahiz errepublikaren ikuspegiak ikutu.

Hasiera batean Primo de Riverak nafar bereiztasunak aintzat hartuko zituen aginduari ongi eritzi bazioten ere, 27an Nafarroatik Estatua 2 milioitik 6 pargatzera pasatu zenean gogor salatu zen hau nafarzale zentralistak ere salatuz. Errepublikak irabazi zuen garaian ere ez zuen azaldu bozkario haundiegirik ez bait zuen bere burua ezkerrean sarturik ikusten.

La Voz

PAMPLONA, DOMINGO 12 DE ABRIL DE 1935.

Pascua de Resurrección

Es la fiesta más importante del Cristianismo y una de las primeras que se celebraron en el mundo, como lo recuerda San Agustín, y de ella nos hablan los Padres de los primeros siglos.

Los Judíos celebraban su Pascua en conmemoración de la libertad que Dios les otorgó al salir de Egipto, y Jesucristo celebró la Pascua en su muerte y resurrección, que conmemoramos el día 11 de la luna de Marzo. Al día siguiente se festeja la fiesta gloriosa.

Los Padres Iglesiales orientales, apoyándose en la tradición de los apóstoles San Pedro y San Pablo, celebran esta fiesta el día 11 de la luna de Marzo y por eso se llamaron cuatordecanos, en cualquier día de la semana que correspondiese a aquel día lunar. En cambio los Padres Iglesiales occidentales, apoyados en la tradición de San Pedro y San Pablo, y a los que se refieren los Evangelios, celebraron siempre la Pascua en domingo, que fue el día de la Resurrección, por lo que se le dio este nombre y este domingo había de ser el más solemne, fiesta que así la fiesta de la Pascua no podía coincidir todos los años con la fiesta de la Resurrección, en el mismo día que se veía que era el día santificado por y para el Señor.

Los Padres Iglesiales sebbes este punto hacen muy viva y temerosa parte en la fiesta de la Pascua, en el día 11, como San Policarpo, discípulo del Apóstol San Juan y Obispo de Esmirna, quien, muy tempranamente no se pausó a vencer, pero concuerdan entre sí en este punto, año 191, el Papa San Víctor tenía la costumbre tan a pecho, por lo que el primer día de la Pascua, que estuvo a punto de excomulgar a aquellos que no se fiaban en que lo hacía la Iglesia Romana; pero lo convino Santa Irene, obispa de la Occidente, estableciendo al Papa una carta celebre en los años de la Iglesia y el bien de la paz. Esta cuestión quedó resuelta en el primer Concilio ecuménico en que se determinó que los hermanos de Oriente hicieran como los de Roma.

'La Voz de Navarra' eguneroko txukundak

Prentsa molde egoki bat

'La Voz' ez zen halamoduz egindako projektua. 'Comunion Nacionalista Vasca' izenpean ageri ziren Manuel de Aranzadi e Irujo, Estanislao Aranzadi, Joaquin San Julian, Manuel Zarranz, Leopoldo Garmendia, Manuel de Irujo eta besteren artean sortutako egunkariak arreta haundia eskeini zien balio informatibo eta prentsaazkoiei. Albestean "ehizea" eta berriari eman beharreko moldakeraz biziki kezkatuak ziren bertakoak. Ez alferrik horretarako zituzten berri emaileak. Euskal Herriari dago-kionerako Araba, Gipuzkoa, Bizkaia eta Baionan bait zituzten, eta nazioarteari

Nahas - Mahas

DOMINICHE EIHARAZAINA

Ene adineko herriarrek eazgutu ginen zion eharaz eta beren hura bere eharaz. Berchen-ek ere la zara, bizi lanlan ari zena.

Berchen-eketan gaitu (per) ikus-ten ginen ardura bere mando herriar-ekin, katekida bezalatu, pipa ahon, haizutan behiti zaitu bizen eharaz, berchen-eketan gaitu, piko-rrak irtu bihotzkatuik elcheatari er-ermiten.

Sudura luze, bilhos churi-churia, begiko chorochak, gorputz mahaia, bizen bere bidan lapa, lapa, nura-ri hurrekin, mendoa behazopa-ka bidechka loitutu eta lechiduetan eta chakurra zahets-herazur agerian, haren ondoko.

Ene ikusitokoa zen uia Yanlarre-eroko lasterbideko patar chuta irtu-zen zien dremaden akhitararik ga-be.

Bana Dominiche, beste gaitu bezala, soberchiko emana beru ikhondoren alchekaterat, eta Luzalde-ko karri-kan sekulan etren phetuko otatlan phausu alditu bat egin gabe, hurrupa bat edateko.

Eta, egun balez, lortu (netaria) gaituturik, etcheratokoon, oichetun alchitu dutan lasterbidean lerratu eta gaitu-behera bere manderaren gyan zen izupurdika etregideraino, Eia gure gizontia, herriarrek uñe e'a zi-ramaska batzuekin baharrik, chuti-eto eta buri arindurik, mahur ge-hiagorik gabe sarthu zen eharan, bere lauetan hogor urtheekin biha-rrian.

MARI-KANTON

Haurren artian etrakata, gaitu-zen atcho hurek, Dorlane-Garazin, Plaza gaituko lekikina lertan zien be-re sal-tokia, Bichkotetia, eta buni-bak saltzen zitien, e'a behti haures-iguratia, begiak handiak eta haures-tue, baxhekan bi soroa bat balin ha-uten, zé lertan milikaten, murti-akaten, eta kikatzen zluaten gocho-keria hek!

Pana, guzi, Mari-Kantonen egiten zien kausarik (pauk) omen haun-ia zuten, thaurerian ihala saltzen-ziuen, eta heramaka khenzen zazo-ten euketarik.

Udan yualten zen berrietako be-destarik, eta Lanadering ere helzen-zen. Tailerren artian l'elala heda-ten zen berria. "Mari-Kanton jin-duk". Eta zé hur sukretia, atiroñ yusarekin, saltzen zien, frecho-fre-choa! Eta buniura gorri hek, soñan sel...

Gaitcho atcho: chulhar hara aspa-ldian yuana da. Phenomenaz!

Ene haur deporka yada chaharra zen. Eta en nio atchoa...

CHICHITAPUR ETA LACHIKOR
«Zer edo nor ditzu bok? errain du-ete ene traturiek. Zaharrek gausa be-hialakotak l'akhet dugu mintzatu-zen. Biak solmetri alchitatu ziren, oñi-dera, berrogota hamur urthe. Chichitapur, arrabitarria (violantista), eta Lachikor, tabur yolea, aitzineko es-kualdun yanietan murtak zirenak.

Chichitapur ikhutekoa zen Yaniza-yustian! Bere bonet, gona haundi-arkin, eta zetaiko chumar laburra-ekin (orduko kisan), errabita kokola-ldian, solnuarekin batban emaiten di-ldien vanitako muntua. "Bikor, es-

D. Manuel Moreno Florén

que falleció en Pamplona el día 14 de Abril de 1935

después de recibir los Santos Sacramentos y la Bendición A. de S. S.

R. I. P.

Su agraciada hija, doña María del Pilar; nieto, María Teresa; hermano político y demás parientes,

SOLICITAN a sus amistades encomienden a Dios el alma del finado

Todas las misas que se celebren el MARTES próximo, día 14, en la S. I. Catedral, cinco parroquias y en las Iglesias de P. P. Redoncelos, MM. Adoniz, Salazar y Siercas de María, y los Manifiestos de los días 12, 13 y 14 de los próximos, en las RR. Adoniz, serán ofrecidas por el alma del finado.

Pamplona, 12 de Abril de 1936

Varios Excmos. y Rmos. P. dñs han concedido indulgencias en la forma acostumbrada.

HOMENAJE A ESLAVA

LO RINDIERON AYER EL "ORFEON PAMPLONES" Y LA ORQUESTA
"SANTA CECILIA" PARA CONMEMORAR EL CENTENARIO DEL FAMO-
SISIMO "MISERERE" DEL EXIMIO COMPOSITOR NAVARRO

El público congregado en "Gayarre" ovacionó a dichas entidades artísticas.

Ayer se celebró en el Gayarre el anunciado concierto en honor del in-
fante hijo de Navarra don Hilario
Eslava, que de su humilde condición de
participo en su pueblo natal de Bur-
sa, con su aplicación y talento y
sus relevantes dotes artísticas, amb-
hastó las rumbas del éxito, immortal-
zando su nombre y dando fama y pri-
a la tierra que le vio nacer.

Cepa, ya saben nuestros lectores, re-
te efímero, con carga de homena-
je, más aida o ganando con motivo

Miserere de Eslava

Las bóvedas dilatan su grácil curvatura
En sollozos, lamentos ante su ritmo audaz
Y el acorde exultante su inabundante amargura
Se estufa lentamente envuelto en el disfraz.

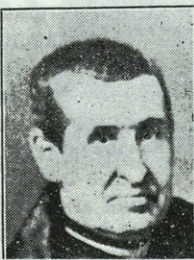
De una melancolía fría, pero angustiosa
Que recuerda un murmullo sutil, sin expresión...
"Tranquila, preciosa, cadencia caprichosa,
Que acaricia en la noche triste del corazón.

"Miserere de Eslava! Qué jumbroso lamento
De un alma apasionada, que en la augusta grandeza
Del símbolo cristiano absorbe el sufrimiento
Y entona las estrías graves de su tristeza.

"Miserere! Angusti, canción de un visionario
Que lleva sus pecados, su negra soledad.
Turbión de melancolía que suben al calvario
En un grito imperioso... ¡MISERERE! ¡Piedad!

JOSE MARIA ZANDUETA.

Pamplona, Abril.-1936.

ESTE NUMERO ESTA VISADO
POR LA CENSURA

Euskara egunkarian

'La Voz' izan zen Nafarroako garaiko egunkarietan euskal hizkuntzaz gehien arduratu zena. Hasiera hasieratik izan zuen bere zokoa euskarak orrialdeetan, inoiz edo behin sail bat baino gehiago heldu bait zen euskaraz. Bertan idatzi zutenen artean, batzuren ustez idatziz-ko kultura jantzia herri giroko prosa freskoarekin uztartzen asmatu zuten Larreko eta Manex Haundi dauzkagu nabarmen, eta hauekin batean Zirt, Jo-seba, Irular, Agurre'tar Anastasi eta Burdindo. Sailen izenak berriz: Pro-eus-kara; Euskaldunen Txokoa; Asteko Berriak; Euskal Solasak; Berri-Berriak; Na-has-Mahas eta Euskararen Albisteak.

1930. urteko irailean "Euskararen adiskideak" erakundea hizkuntza gora-tu asmoz euskarazko agiri edo berri zenbait igortzen hasi zen. Egunkari guztietara, baina 'El Diario' eta 'El Pen-samiento'k 6 egunez atera zituzten soli-lik, handik aintzina bazter utzirik. 'La Voz'ek zintzo segitu zuen agiriak azal-tzen 1934.ean firma itzale zen arte.

Elena Osés Larunbek 'La Voz de Na-varra'ren ibilbidea aztertu duenaren us-tez ordea, egunkari honetan ez zegoen benetako jarrera periodistikoa euskara zela-ta, zernahi publikatzen bait zitekeen.

Zentsura galanki jasoa

Primo de Riverak 1923. urteko dikta-dura ezartzen duelarik, 'La Voz'ek ez darama karrikan urte erdia baino. Dik-tadurak hainbat eta hainbat artikul-u zentsuratu egiten ditu egunero pasa be-har bait dute egunkariak bahe latz hori. Inoiz zentsuraz gain etena gertatuko da zigor gisa, eta honela, 1926.go abendu-ko 12tik 24ra bitartean egunkaria itza-lean geratu zen zigorturik. Zentsuraren aurka borrokatzeko 'La Voz'ek era guz-tietako amarruak baliatu behar izan zi-tuen. Inoizka, editorialari eskeinutako laukiaren ondoan Elemento-ko oharra ageri zen zenbaki hura zentsuraturik zegoela aditzera emateko. Beste behin egunkarietako zuzendariak Diputaziora jo zuten zentsurak ezartzen zien soka lasaitzeko eskatuz, denendako bait ze-goien egurrik. Primo de Riverak postua Berenguerri utzi zionean zentsurak se-gitu zuen nahiz ordukoa ez zen aitzine-koa bezain ertsia.

Behin zentsuraren garaia bukatu ze-nean 1930 urteko irailean 'La Voz'ek berria eman zuen tipatuz 'Diario'koak kexu zirela zentsuraren etenagatik. Haien jokabidea juzgatzen, nonbait on-do moldatu bait zen zentsura 'Diario're-kin. Ohi bezala, zentsuraren gaian ere izan zen hika-mikarik bi egunkarien ar-tean.

INAKI CAMINO

haundia zuen denbora bateko gehienek moduan.

dagokionerako, Parise, London eta Buenos Airesen. Langilegoa dela-ta esan dezagun 'La Voz'en 5 erredakto-rek irabazten zutela ogia zuzendaria eta erredaktore nagusiaz gain, eta lan-tegi edo tailerrean 12 lagunek. Izanda-ko zuzendarien artean Eladio Esparza dugu bat, 6.000 pezeta kobratzen zitue-na, garai hartan inolako egunkarietan lruñean irabazten ez zena. Ondorean, Jose Lecaroz Goñi ihardun zeta geroa-go Jesus Etayo eta Jesus Aranzadi. Al-berto Lorenzo Lamas eta Miguel Espar-za ere zuzendari izan ziren.

8 orrialdekoa, editorialaren moduko zerbait ateratzen zuen anitzetan. Espai-niako eta gainontzeko probintzietako berriez gain, Euskal Herrikoak ekar-

tzen, eta horrezaz landa 'La Voz' de Las Merindades izeneko, biziki zaindua, Estatu frantziarrek 6.a ahanzi gabe. Erljio, nekazaritza, nazioarte eta politi-ka berriez gain, ba zen lekuri kultura, folklore eta herriaren ekinez gertatzen ziren ekintzarako.

Garaiko prentsaren pare egote arren ahalegintzen zen 'La Voz' bigarrena zen kaleratutako ale kopuruan, nahiz 'El Pensamiento' edo 'Diario' gehiago saltzen ziren. Halarik ere gogor egin zuen publizitatea inguratze, eta le-hen zenbakietarik ikus daiteke publi-zitate mordoa, lehen orrialdetik atzena artean. Arrakastarik eduki zuen, urteak aurrera ugalduz bait zihoan publizita-tearen lekua.

Duela 200 urte jaio zen
XIX. mendeko militarrik handienetakoa

Tomas Zumalakarregi, Lehen Gerrate Karlistako buruzagia

1788ko abenduaren 9an jaio zen Tomas Zumalakarregi Ormaiztegin. Euskaldunon gogoan Lehen Gerrate Karlistako buruzagi gorena da Zumalakarregi. Nazioarteko militarrentzat gerrila guda-modua armada erregular batera txertatzen jakin zuen lehen estrataga. Idazle euskaldun nahiz nazioarteko askorentzat literatur obra garatzeko pertsonaia erromantikoa.

Tomas Zumalakarregi Imaz 1788. urteko abenduaren 29an jaio zela nahiko argi badago ere, ez da gauza hain erraza bere jaiotetxea zein izan zen erabakitzea. Gaur egun Ormaiztegin Zumalakarregiren Museo-Etxe den Iriarte-Erdikoan zabaldu zituen begiak batzuren ustez. Beste batzuk diotenez Arandi-Enean jaio eta gero jeitsi zen familia Ormaiztegiko Iriarte-Erdira, Frantses-en armadak Gipuzkoa inbadituko zuela beldur zelako jendea.

Idiazabalgo eskribaua zuen aita eta Tomasek berak ere, Ormaiztegin latinak ikasi ondoren, Idiazabala joko du eskribau praktikak ikastera. Hamasei urte zituela Iruñera jo zuen Francisco Ollo prokuradorearekin legegintzan trebatzera. 1820. urtean Olloren alaba Pankraziarekin ezkonduko zen.

Independentzia Gerrateak bihotza piztu

Ollorekin lanean ari zela Iruñea okupatu zuen D'Armagnac generalaren frantses armada inperialak. Hogei urte dauzka Zumalakarregik Zaragozan frantsesen aurkako matxinada prestatzen ari dela jakingo duenean. Zaragoza ez zuten artean okupatu frantsesek eta hara aldegingo du Aragoeko Bolun-

tarioen Bataloiko 5. Tertzioan sartuaz.

Zaragoza hiriaren Lehen Setioan parte hartu ondoren eta frantsesak atzera bota ondoren, Tuterara joko du Palafox generalaren agintean Lefevre generalaren frantses armadari aurre egitea. Bataila galdu eta Zaragozara erretiratuko da Palafox bere armadatik geratzen denarekin. Zaragoza hiriaren Bigarren Setioa tokatuko da orduan. Setio honetan preso hartu zuten frantsesek Zumalakarregi. Honek ordea ihes egitea lortuko du Ormaiztegitira itzuliz.

Frantsesak menderatzeko asmoz Gaspar Jauregi 'Artzaia' ren gerrilari-taldean sartuko da, epe laburrean bere idazkari izango delarik. 'Artzaia' izango da Zumalakarregiren maisua gerrilaren estrategian. Horrez gain beste inork baino hobe erakutsi zizkion honek euskal mendietako parajerik ezkutuena. Azpiroz, Kanpezu, Tiebas, Karraskal... batetik bestera dabilta gerrilariak 1811. urtean frantses armadari kolpeka.

1812. urtean gerrilari talde guztien artean Gipuzkoako Infanteria Lehen Erregimendua osatuko dute Jauregi koronel eta Zumalakarregi kapitain izango direlarik. Hurrengo urtean San Martzialgo batailan parte hartu eta amaituko da gerra hau Zumalakarregientzat.

Frantsesen aldegitarekin, Kadizeko Konstituzio liberala atzera botata ere, ez zen artean erabateko bakerik. Talde irregularrak eratu dira mendietan. Zumalakarregik sei urte pasako ditu Baskongadetako Kapitaingo Orokorrean artxibategi militarra osatzen. Baina 1820. urtean, Espainian konstituzionalismoak irabazterakoan, susmagarri bilakatuko da Zumalakarregi eta armadatik botako dute.

Urte horretan bertan ezkondu zen gaztetan ezagututako Pankrazia Ollorekin. Ezkondu eta berehala Ciudad Rodrigo-ra doa Ordenu Militarren errejimendura. 1822an Nafarroara bidaliko dute errejimendu hori. Matxinadak hasiak dira berriro ere eta ofizial susmagarriak atxilotzeko agindua emana dute jeneral konstituzionalistek. Zumalakarregik bazekien 'apostolikotzat' zeukatela eta Gasteizen presentatu beharrean agindu zioten bezala Aralarra egingo du ihes apostolikoekin bilduz.

1823. go martxoan sartuko da Espainian Europako kontserbadoreek antolatutako «San Luisen 100.000 semeak» espedizioa. Hirurteko Liberalari (1820-1823) amaiera emanez. Armada erregularra itzuliko da berriz Zumalakarregi eta aurrera eramango du bere karrera militarra berez eritzi eta korronte ezberdinez pitzatutako ejerzitoan.

Girona, Extremadura eta beste zenbait destinetik pasa ostean Ferrolen aurkituko dugu 1932. urtean bertako Gobernadore Militar moduan. Prozesu bat izango du han eragindako errepresioa zela eta. Prozesua bere alde atera arren ez diote agintea itzuliko, Carlos

**“Gerrilaren
taktika erabili zuen:
informazio sare
garrantzitsua, euskal
lurraldeen ezagutza
paregabea eta
enbuskadak izan
zirelarik bere arma
indartsuenak”**

Karlistateak Zumalakarregiren alde

1834. urtean garaipen ugari lortuko ditu Zumalakarregiren armadak. Rodil, Espartero, O'Doyle, O'Donnell, Quesada, Córdova, Oráa... gudarburu liberalak derrotatuko ditu banan bana. Gerratearen hasieran desproporzio handia baldin bazegoen liberal eta karlisten armaden artean, gerra aurrera doan heinean Zumalakarregi armada karlista handitzen doa liberalaren kontura, bi armaden arteko ezberdintasunak parekatuz.

Gerrilaren taktika erabili zuen Zumalakarregik zelai zabalean gudu irekia egin aurretik. Informazio sare garrantzitsua, euskal lurraldearen ezagutza paregabea eta enbuskadak izan ziren Zumalakarregiren arrakastaren oinarriak.

Batailaz bataila egin daiteke Lehen Karlistate honen jarraipena. Interesgarria da oso bataila bakoitzean nolako taktika erabili zuen ikustea; hor ageri da Zumalakarregiren benetako jenioa.

Gerrateetan ordea ez dira bataila guztiak guduzelaian ematen. Zumalakarregik izan zuen batailarik nagusienetakoa karlisten estatu-junta nagusiarekin izan zuen, azkenean Carlos V.ak berak gomentzitu behar izan zuelarik.

Zumalakarregik Gasteiz eta Burgos hartu ondoren Madrilén sartu nahi zuen gerra bere alde jarriki zuen unean, armada biak parekatuta eta liberalak nahiko desmoralizatuta bait zeuden.

Don Carlosek aldiz Bilbo hartu nahi zuen aurrena, bankeroek hala galdatzen bait zioten. Dirua behar zuen armada karlistak eta horretarako Bilbo bere portuarekin hiri estrategikoa zen. “Bilbo hartu eta gero berehala eroriko da Madril” esan omen zion don Carlosek Zumalakarregiri.

Zumalakarregi don Carlosen Gortearen erabakira makurtuko da azkenean gogoz kontra.

Maria Isidro de Borbon-en aldekoa zela-koan eta Iruñera erretiratuko da lasaitzera.

Iruñean biziko ditu Fernando VII.aren heriotza eta Carlos Maria Isidoren aldeko lehen altxamenduak. Fernando VII.a hiltzerakoan honen emazte Kristina errejenteak hartu zuen boterea bere alaba Isabel-en izenean. Gerra prestatzen ari zen: konstituzionalistak-liberalak-kristinoak alde batean, apostolikoak-errealistak-karlistak bestean. Hain zuzen ere urte horretan entzungo da lehendabizikoz ‘karlista’ hitza.

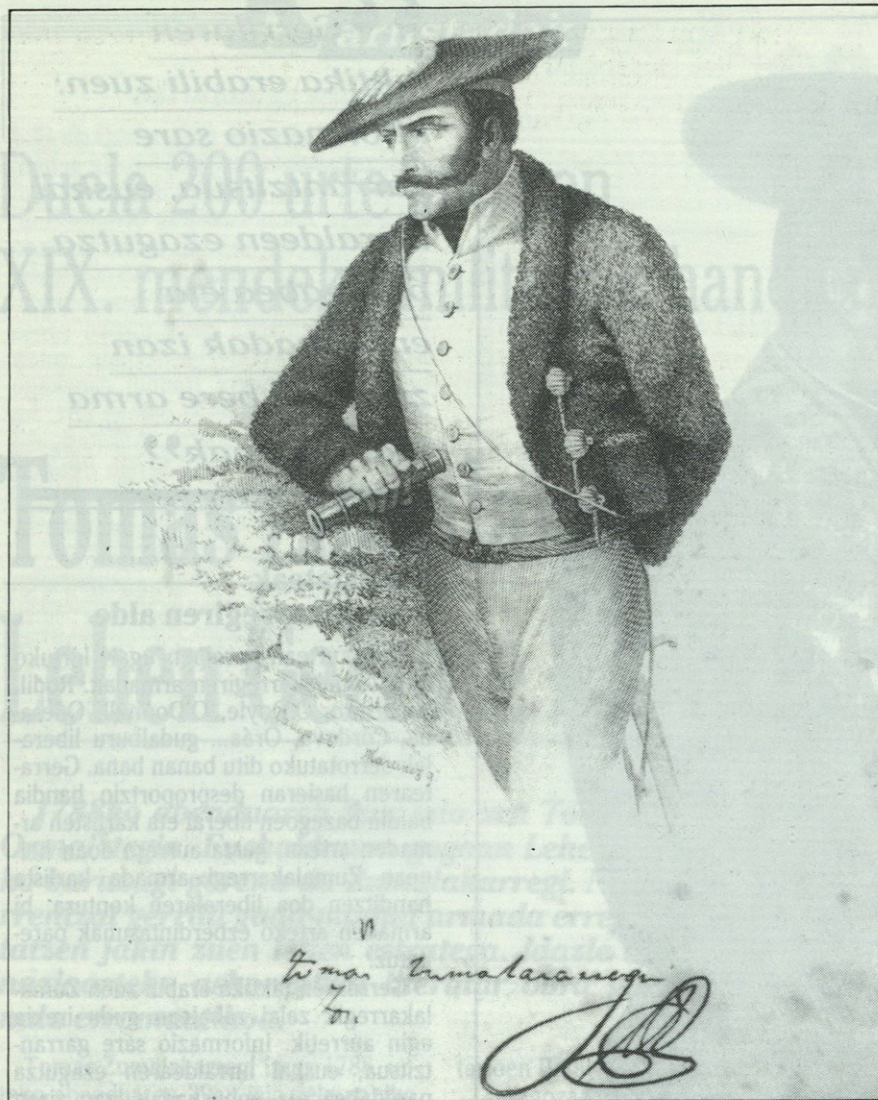
Lehen Karlistatetako gudarburu

Nafarroako komandante jeneral izendatuko dute Zumalakarregi 1833.eko azaroan eta handik hilabetera Gipuz-

koa, Araba eta Bizkaiako diputazio karlistek bere esku jarriko dute probintzia horien agintea. 3.000 gizon izango ditu bere esku, armak 800ek baino ez dituztelarik egoki-samar. Hori izango lehendabiziko lana, armada altxatzea. Bai eta lortu ere! Hilabete gutxiren buruan 35.000 gizoneko armada ongi hornitutakoa lortuko zuen ormaiztegiarrak.

Helburu hori lortzearen Zumalakarregik emandako lehendabiziko kolpeetakoa Orbaizetako arma-olaren kapitulazioa lortzea izango da. Gasteizen sartzea lortuko du baina aise kanporatuko dute. Hiribildu txikiagoak behar ditu oraingoz, baina dagoeneko Aragoe eta Kataluniako juntak ere Zumalakarregi ezagutuko dute Don Carlosen armada-ren buruzagi nagusi.

Horrela, Don Carlosek, herbestetik itzultzerakoan, teniente-coronel izendatuko du Tomas Zumalakarregi.

Bala galdu batek liberalen alde jarri gerra

1935. urteko ekainaren 13an iritsiko da Zumalakarregi Bilbora. 14ean hasiko da setioa etengabeko sua egin zelarik. 15ean Begoñako etxe bateko balkoira igoko da Zumalakarregi posizioak bere katalajeokin ikusteko. Portua ezik Bilbo blokaturik dauka indar desproporzio handia izan arren. Horretan ari zela bala batek errebote egin eta iztarean emango dio.

Hasiera batean zauria aise sendatuko zela esan zuten Don Carlosen sendagileek. Larritasunik ez zeukala eta hama-bost egunean zaldigainean ibiltzeko moduan egongo zela. Berak ordea Petrikilorengana eramatea galdatuko du. Sendagileek ez diote utzi nahi baina azkenean ohe astun baten gainean garraiatuko duen espedizioa 16an abiatuko da Bilbotik Zegama aldera, bero itolarri baten pean. Durangotik pasatzera koan don Karlos-ek agurtu zuen eta bidaia egitea burutik kendu nahi izan bazion ere oraingoan ez zuen lortu Zumalakarregi makurtzerik.

Zegaman, sendagileen eritziaren

kontra dirudienez, petrikiloak bala ateratzion izterretik, baina berehala hasi zen Zumalakarregi hotzikarek eta dardarez. Ekainaren 25ean hil zen izugarritzko dardaren artean. «Emaztea eta hiru alaba uzten ditut. Ez dut besterik utzi ahal izateko» izan zen bere azken testamentua.

Zumalakarregi hilda erabat aldatuko da gerratearen joera. Josetxo Urrutikoetxea historigileak «Karlismoa» liburuan dioenez: «Alde batetik 'foralismoa' eta 'antiforalismoa' indartu egiten dira, bata eta bestearen artean bide berri bat sortzen den bitartean (Euskal Herri kanpotik bultzatua dirudienez): Muñagorri Berastegiko eskribauaren 'Pakea eta Foruak' izenez ezaguna den proiektu berria».

Militarki karlisten egoera gero eta okerragoa izango da. Bilbo hartu ez eta liberalek gero eta nazioarteko laguntza handiagoa lortuko dute. Halaz eta guztiz ere 1837.ko martxoan Oriamendi-ko garaipena lortuko dute.

Irailean Zumalakarregiren asmo zaharrari ekingo diote karlistek, Madril hartzeari. Espedizioa ordea desastre hutsa izango da. Euskal Herrian tropak

Alegriako burruka

Goiz batean, oso goiz, batalloi batzuek —lau edo bost— berekin artuta, Arabako —Alegri-zelaietara— jetxi zuten; eta, batalloiak an utzita, bera, zaldizko eskudroi batekin —irureun bat gizon— Gazteizen azaldu zuten. Eta an inguruan gelditurik, Plazako Gobernadoreari Ofizio bat bidali zion: Entrega zezaiola Gasteizko Plaza ordu bete barru; edo, bestela...

Gobernadoreak, ain zuzen Zumalakarregiren bildurrez, Kuartel guztiak soldaduz leporano beteak zeduzkan; eta «Entregatu? —esan zuan— Bai! etxoik!». Eta zituan batalloi guztiak «Amezkuetako azariaren» atzetik bota zituan...

Eta gure Tomas, zakur-zakur, iges-itxurak eginaz, Alegriako zelaietara; eta Gazteizko Batalloi guztiak ondotik. Bi tropak Alegriako zelaietan egin zuten topo. Ori nai zuan Zumalakarregik.

Goizetik eta ilunabar arteko burruka izan zuten. Zumalakarregiren Batalloiak gallan. Illuntzean Kristinoak, al zuanak al zuan bezala, Gazteizera.

Kristinoen zaldizko eskudroi batzuek Alegriatik Etxabarri bitarteko basoan gaba igaro zuten. Bigarmonean, Zumalakarregiren Eskudroiakin izan zuten burruka. Burruka desberdina. Gazteizko Eskudroiak an gelditu ziran deskalabratuak.

Zumalakarregiren azarikeri taktiko bat.

Olako asko eta asko egin bait zituan gure Ormaiztegiarrak, bere bizian.

Manuel LEKUONAREN hitzaldi batetik

libre utzitako plazak kristinoek hartuko dituzte lasai lasai, eta karlistak ez dira indarrez iritsiko Madril.

Bitartean, 1838an Muñagorri altxatako banderak, politikak eta espioitzak (Aviraneta e.a.) ateka itxi batetara er-mango ditu karlistak. 1839. urte hasieran desproporzio handia dago Marotoren eta Esparteroren armaden artean. Abuztu bukaeran sinatuko zuten Bergarako komenioa. Bataloi karlista gehienek onartu ez bazuten gerra hura galdurik zegoen.

INAKI URÍA

Bertsolari kanporaketan epaileek eritzi diferente

Zortzi bertsolari ziren Gipuzkoa-ko Bertsolari Kanporaketetatik datorren urteko Euskal Herriko Txapelketa Nagusirako hautatu behar zirenak. Kanporaketarako bertsok neurtzeko ereduz aldatzeko saio egin zen, puntuek berezko baliorik ez zutela, baizik eta sailkapenak soilik kontutan hartuta. Eta Izeta, Lodisaletxe, Anax, Lertxundi, Igartzabal, Zendoia, Sorozabal eta Elortzak egin zuten aurrera. Nabaria zen, puntuen batuketan erreparaturaz gero, zortzi hauek besteeiko etena egiten zutela. Baina sailkapenei dagokionez epaileen eritziei errepasso emanda ohartu gara aldeak zenbaitetan egundokoak direla. Adibidez: epaile batek Elortza 2. eman zuen, eta beste batek 18.; batek Sorozabal 2., eta 15. besteak; halako batean Olaso 3., baina 25. besteren ustez. Ez dirudi oso txukuna.

Aste honetan

Galeusca:
hiru literatura
lan bateratuan
(52. orrialdea)

J.J. Mitxelena, saio
librean bertso luze
(57. orrialdea)

Euskal PEN klubak
Batzarre Nagusia
(58. orrialdea)

Euskaltzaindiak
buru berria laster
(59. orrialdea)

Kulturaren
Aste Borrastea
(60. orrialdea)

**20.000 LAGUN BILDU MANIFESTAZIOAN:
«ERASOEN KONTRA, EUTSI EUSKARARI»****Hizkuntz eskubideen alde
EKBren deialdia Iruñean**

**Vascuencearen Legeak Nafarroan
legeztatu duen euskararen
menpekotasuna salatzeko, Iparraldean
bizi den babes legal falta eta
Baskongadetako legea osotara bideratu
ezina EKBk manifestaldira deitu zituen
euskaltzaleak.**

Euskal herrialde guztietarik abiatu ziren abenduaren 10ean Euskarazko Kulturaren Batzarreak Iruñearako deitu manifestaldira, hainbat kultur elkarte eta alderdi politikoren babesa jasota. Iruñeko kaleetatik barrena hogeita mila lagun euskararen aldeko bozek euskaldunen hizkuntz eskubideak aldarrikatu zituzten, «Erasoen kontra, eutsi euskarari» lemapean.

Konstituzioaren 3. artikularen aldaketa, eta hala Vascuencearen Legearen nola euskararen normalizaziorako bestelako oztopo ororen deuseztapena eta Euskal Herriko

lurralde osoan Hizkuntz Plan-gintza Orokorra bidera dadin esijitu zen, egoera gutxiengotu zapalduari aurre egin ahal izateko.

Herri mugimendu euskaltzaleak administrazio desberdinetako insituzio publiko eta politikoei egotzi behar izan die beste behin, hizkuntza nazionalarekiko erakusten duten ekimen eta borondate petrala. Baskongadetan legea aplikatu ezina, Nafarroako oztopo legala eta Iparraldeko babesik eza nahikoa testigantza dira gobernu desberdinen axola gabekeriaren lekuko.

**Bideo Musikal IV
Festibala
Gasteizen**

Iragan den ostegunean eman zitzaion hasiera Gasteizko 4. Bideo Musikalaren festibalari, hila-ren 18a bitartean iraungo duenak. Hiru atal desberdinetan banatu da ihar-dunaldia: lehiaketa —80 zinta aurkeztu eta 45 aukeratu—, bideo profesionala eta bideo-arte.

Festibalean hamabi herrialde desberdinetako produkzioek parte hartuko dute, eta horien artean ikusgai izanen dira beste nazioarteko festibalean sarituak izandako hainbat kreazio. Mahai-inguruetan «Bideo-kli-paren estetika eta industria», «Imajina formazio profesionala Euskadin» eta «Telebisioa eta kultura» gaiak jorratuko dira.

IDAZLE GALEGO, EUSKALDUN ETA KATALUNIARREK ELKAR EZAGUTZE ETA ZERBITZURAKO SAREA JOSIKO

Galeusca: hiru literatura nazional estratejia-luma beraz izkiriatzen

Bostgarren Galeusca literatur ihardunaldiak Bilbon burutu ziren abenduako lehen astean, bost egunetan barrena hiru literaturon azken urteotako bilakaera nola egungo egoerak aztertu eta, etorkizunari beha, hiruon arteko lan plangintza bateratuari ekiten hasteko.

Abenduaren 2ko arratsaldea. Bilboko hotel sonatu batean lotzen dira hiru hizkuntzetako elkarrekin idazleak. Gehienek elkar ezagutzen dute lehendakari ere. Poblet-en estraineko ihardunaldiak egin zituztenetik, aurtengoak erabakiorrenak suertatuko direla antzeman liteke. Arrapaladan topagunea. Irribarre urduriak. Solasaldira-ko irrikak tarrapata birtu du

segituan. Catalunya-tik 14 idazle, 16 Galizatik, euskal idazleek prestaturiko ongi etorrian bildu. Celso Emilio Ferreiro, Salvador Espriu eta Gabriel Aresti-ren poemaz osatutako antologia liburuak eskutik esku, inprimategiatik atera berri. Eta hainbeste berbaren artean batetik ez daki nola mintzatu.

Asociacion de Escritores en Lingua Galega, Associacio d'Es-

criptors en Lengua Catalana eta Euskal Idazleen Elkarteko idazkarien aurkezpenarekin zabaltzen dira ihardunaldiak, Bilboko Udaleko eta Eusko Jaurlaritzako ordezkariak ere present izaki. Biharamunetik hasita, lau lan saiotan murgilduko dira goiz eta arratsalde, Durangoko Azokarako bisitaldia baliatuko dutela agerpen publiko egiteko poesia errezitak bat dela medio.

Marko politikoaren aldaketa eta literatura

1978an gertatu zen marko politikoaren aldaketak hamar urte hauetan literaturan izan duen eragina mami zentralizat hartuta, lau lan saiotan beste hainbeste gai jorratu ziren bost egunetako ihardunaldiotan: sortu den azpiegitura, literaturan garepan jeneroka eta eredu linguistikoa, idazleen arazo

profesionalak eta, azkenik, mezenazgo moetak. Amaiera gisan, gero, zenbait jokabide erabaki eta horiek gauza daitezen bideratzeko komisioak tajutuko zituzten.

Galegoen aldetik aurkeztutako ponentziak Maria do Carmo Henriques, Henrique Rabunhal, Bernardino Graña, Xosé Porto Matalobos eta M. Pilar Garcia Negro-ren eskutik mahaiatu ziren. Kataluniarren aldetik: Ignasi Riera, Sebastià Serrano, Gillem-Jordi Graells eta Antoni Serra-renak. Eta Txema Larrea, Edorta Jimenez eta Anjel Zelaia-arenak euskal-dunen partetik.

Hitzaldi nahiz debateak hiru hizkuntza nazionaletan burutu ziren —lehendabiziko aldiz Galeusca topaketetan—, horretarako bapateko itzulpenaz baliatze-ko aukera izan zela, betiere eztabaiden bizkor eta ulergarritasunaren faborerako gertatuz.

Galeusca ihardunaldietan parte hartu zuten idazle guztiak fotorako paratzea lortu genuen Durangon.

Xosé María Dobarro: «Estatuaren hizkuntz erabakiek gure literaturetan eragiten dute ezinbestez»

*Galeuska-k argitaratua emanda-ko antologia poetikoa liburua-
ren aurkezpenerako Durango-
ko Azoka profitatu zutelarik,
hantxe atxeman genuen Xosé
María Dobarro, Asociación de
Escritores en Lingua Galega-ko
idazkaria, Espriu, Ferreiro eta
Arestiren poema errezitalaren
ostean. Gaztelarazko gure gal-
derei galegoz erantzun zien as-
tiro.*

ARGIA.— Hiru hizkuntza,
hiru literatura biltzen dira
Galeuska ihardunaldietan.
Zeintzuk lirateke egoera eta
arazo amankomunak?

DOBARRO.— Hiru literatu-
ren egoera partikularra bestee-
kiko diferentia izan arren, ba-
da hiruon gainetik egoera
konkretua. Hau da, gaztelera
hizkuntza ofizializat duen Esta-
tuak hartzen dituen hizkuntz
erabakiek bestelako hizkun-
tzak ditugun herrialdeetako li-

teraturan eragiten dutela ezin-
bestez. Ondorioz, hiru literatu-
rek arazo berdinak, edo gutxie-
nik beretsuak, jasaten ditugu,
eta egoera zapaldu honi aurre
egiteko ahalbidea eskainiko
duen bateratzea dugu hain zu-
zen Galeuska.

Bizi dugun zentralismoaga-
tik, posible da euskal, katalu-
niar eta galizar literaturaz in-
formazio gehiago izatea Madri-
len, esate baterako galego ba-
tek kataluniar eta euskal litera-
turaz izan dezakeena baino.
Geure arteko harremanak
emango digu aukera denon
arerio amankomuna den ho-
rrek inposatutakoari aurre egi-
teko, gisa berean elkarren arte-
ko aberastasunaren faboretan
aritutako garelako, bai literaturari
berari bai eta literatur kanalei
dagokienez.

Baldintza politikoak aldatzen
ez diren bitartean gainera, ez

daukagu erremedio prebetsuz-
koagorik hiru literaturen harre-
mana sustatu eta indartzea bai-
no.

A.— Adierazi duzun egoe-
ra honetan, ez ote da testi-
monial hutsa gertatuko hala-
ko topagune bat?

D.— Hizketaldietara soilik
murriztuko bagina, noski testi-
monial hutsak izango litzate-
keela. Eta neurri batean halaxe
suertatu dira orain artekoak,
kontaktu gisakoak edo. Baina
aurtengo ihardunaldien amaie-
ran hartuko ditugun ekintza
erabakiek bestelakorik eraku-
tsiko dute epe labur sama-
rrean; eta, urrutira joan gabe,
antologia poetiko hauxe bera
adibide aski adierazgarria da
gure eginahalen nondik nora-
koa eta eraginkortasuna asma-
tzeko.

Azterketen laburpen eta balantzea

Katalan hizkuntzan izkiriari
literaturaren arazoak gehien
bat egoera politiko eta adminis-
tratiiboak baldintzatutakoak di-
rela agertu zen. Ezaguna bait
da, Euskal Herriaren antzera,
bi estatu desberdinetan banatu-
ta daudela kataluniar herrial-
deak, eta hegoaldean gainera
hiru komunitate autonomo di-
ferentetan. «Hiru administra-
zioak zerbaitetan bat baldin
badatoz, Kataluniar Herriak
kontzeptuaren lurperatzean
datza. Convergencia alde bate-
tik, valentziar lurraldeetan
PSOE eta balear irletan AP bes-
talde, ez dute sektore literarioa-
renganako begirunerik».

Txema Larrearen ponentzia
pareko salaketa egitera zeto-
rren, gaineratuz komunikabi-
deen euskara eta literaturareki-
ko jarrera baldarra. «Idazleak
muga pertsonal, sozial eta te-
rritorialei aurre egin behar die,
hizkuntza nazional statusik ez
duen lanabesaz. Euskal litera-
tur idazleek, muga horiei garai-
tuz gero, egungo errealtate be-
ra —ilun eta inposatua— gain-
dituko dute».

Galegoek, halako lurraldetan

sun arazorik ez, baina gaztela-
razko literaturaren eraso zuze-
na jasaten dute, nahiz eta gale-
go hitzun kopurua %ko 80a
izan. Eta gehitu horri, hizkuntz
ereduaren arazoaren aurrean
aurkitzen direla, euskaldunen
artearen eredu linguistikoa eta li-
terarioa eta euskalkiak auzia
baino askoz ere nabarmenago.
Bada 'reintegrazionisten' pro-
posamena 'galego batua'ren
berrikusteko, galegoaren adar
den lusitano edo portugesa hiz-
kuntz ondare gisan aintzakot-
zat jotzen duena.

Literaturaren garapenari da-
gokionez berriz, azken hamar
urteotan aldaketak gertatu di-
rela adierazi zuten, bai produk-
zio bai merkatuaren zabaltze
aldetik. «Poesia baztertu samar
geratu da ordea —mintzo ziren
kataluniarrak—, «argitaletxeen
narratibagintza primatzeak
eraginda neurri handi batetan,
best-seller bilakatuko diren
obren bila eta konsumoko jene-
roak bultzatu». Sebastián Se-
rranok azpimarratu nahi izan
zuen, esaterako, literaturak
errealitatearen nolakoa emate-
ko duen funtzioa ahazten ari
dela, «evasión lúdica» ezaugarria
gailentzen zaiolarik.

GABRIEL
ARESTI
SALVADOR
ESPRIU
CELSE EMILIO
FERREIRO

Antologia

Antologia poetikoa hiru literaturetako hiru poeta zibil ga-
raikideak biltzen ditu.

Golurian eginiko bazkariaren ondotik ateratako argazkia. Galegoak, bromak eginaz eta umoretsu, beren herriko idazle —edo futbolari (?)— selekzioa osatuko balute bezala jarri ziren. Autobusez etorri ziren Bilbora.

Edorta Jimenezen konklusioek ere eztabaidarako burutazioak zekartzaten: «ikaragarri aunitzua dira euskal poesiarren bideak, baina argitaletxe txiki berriei esker irauten du gure artean. Narratibagintzan, sinesgarritasunaren arazoaren aurrean gaude. Eta paranoiko bihurtzeko arriskua izan dugu 'urbanoa' ren gorabehera dela-eta. Sinesgarritasuna non?, eta neomenditartasunera jo du askok; baserri mundua itzuli da, antza denez, idazleek ziurrago ikusten bait duten euren burua sorterrira duten horretan bilakatzen diren argudioak josten. Bidea, baina, itsua da».

Galegoen artean ere ez zen modernidadearen ausia faltatu. «Zalantzan jartzen dut» —zioen M.P. Garci Negro-k— «halakorik lortuko dugun modarekiko menpekotasunez, sasi-kultura enlatatu eta plastifikatuaren imitazio errepikapenez, 'made in USA' gehien bat».

Literatura eta mezenazgoaren esparruan, hiru literatura-ten egoera bera da ezinbestez. «Mezenazgoak subentzio ofizial itxura hartu du. Tranpa

Gillem-Jordi Graells: «Lortu dugu lan plangintza amankomuna bideratzea»

Associacio d'Escriptors en Lengua Catalana-ko idazkaria da Gillem-Jordi Graells dramaturgoa. Ezaguna da euskal antzerkigintza munduan, eta euskal antzerkia ez ezik, euskal literaturaren egoera zertan den gertu samarretik jarraitzen du. Durangon solastatu ginen bera-ekin, eta ihardunaldiak amaitu biharamunean Donostian ere ikusi genuen.

ARGIA.— Galeusca-k biltzen dituen hiru literatur errealtateak desberdinak izaki ere, elkarrekin lan egiteko zerk batzen dituela uste duzu?

GRAELLS.— Hiru literaturon egoera, jakina, desberdina da, bai bakoitzaren tradizio propioagatik bai bakoitzaren hizkuntzaren normalizazio mailagatik. Horregatik, amankomunitasun puntu positiboak baino, tura bezala herrialdeotan gaztelaz idazten den literatura. Halako maniobrek ez dute oraindik etsi, eta areago, egunetik egunera formula eta fala-

nik esango nuke egoera orokor eta zapaldu amankomuna daukagula, hain zuzen ihardunaldion motorena dena.

Gure superbibentzia eta normalkuntza nola zabalkundearen aukera hiru literaturon solidaritatean datza, arerio ezagun baten aurrean, zeinak itxura anitzak eta sutilak erabiliz gure egoeraren kaltetan jotatzen jarraitzen duen. Bigarren maila-kotzat hartzen gaituzte hiru literaturak, eta era guztietako erasoak nozitzen ditu gure nortasunak mekanismo hainbaten bitartez. Aipatuko dizut, esate baterako, zilegitzat jo nahi izatea galizar literatura edo euskal literatura edo kataluniar literatura berriak asmatzen dituzte eritzi publikoari begira.

Labur esanda, beraz, hiru literaturon errealtate eta nortasunaren defentsan bateratuki aurre egiteko aukera eskaintzen digute idazleen arteko Galeusca ihardunaldiak.

A.— Baina urtean behin besterik burutzen ez diren

ihardunaldiok ez al daukate indarririk gabeko motore bihurtzeko arriskua, baldin eta ez badira erabaki eraginkorrak hartzen?

G.— Ihardunaldiotara besterik murriztuko ez balitz Galeusca, proiektuak ez luke inolako proiektiorik izango, elkarrekin topo egin eta negar egitea baino. Eta bostgarren ihardunaldiak ospatzen ditugu dagoeneko.

Aurtengo hauetan ordea, agian hiru idazleen elkarteek beren heldutasunerako bidea hartu dutelako eta aktibitate gaitasun adierazgarria bereganatu dutelako, lan plangintza amankomun konkretu eta zabal bat bideratzea lortu dugu. Alde batetik, herrialde bakoitzeko instituzio politikoei presio egingo diegu behin betirako babes gaitzaten elkarren arteko itzulpen plangintza gauzatzeko —eta bidea errazteko, gaur egun hiru literaturetan zer egiten ari den argitaletxei ezagutaraziko dien aldizkari infor-

matibo bat martxan jarriko genuke—; eta bestalde, idazleen arazo konkretuago diren erreibindikapenak mamitzen jarraituko dugu, gaztelar idazleen elkarteek gure gainetik jotatzen segitzea onartu eta utzi gabe.

Koldo Izagirre: «Gaztelaniaren zubitik ez goaz lehorretik lehorrera; erdian putzu bat daukagu»

Velez de Mendizabalek Euskal Idazleen Elkartearen lehen-dakaritza lan arazoengatik utzi behar izan zuela-eta, Koldo Izagirrek bete zuen Galeusca-ko ihardunaldietan idazkariaren behin behineko lekua. Galizar eta kataluniar idazkari-ekiniko galdera berberak luzatu genizkion.

ARGIA.— Zer dute amankomunean hiru literaturak?

IZAGIRRE.— Hiru literaturak badute oinarri berdin bat; alegia, ez hizkuntza berean baina bai hizkera berean idatziak direla. Hain desberdinak izanik ere hirurak, badute amankomuntasan handia, aspalditik datorrena eta oraindik urtetan iraungo duena. Antza dute elkarrengana, asmo, ezintasun eta borroka linguistiko paretsu baten daudelako Estatu berdinaren menpe gaudenez gero. Eta elkarrenganako solidaritate beharra dago, literario eta lin-

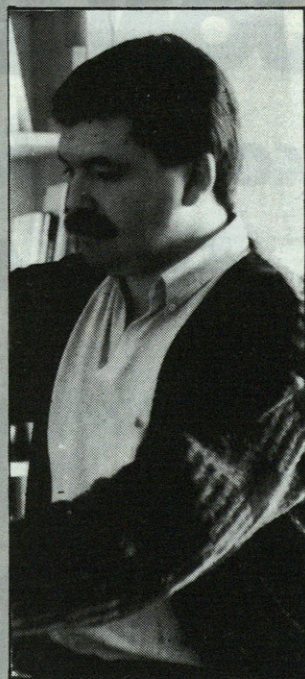
guistikoa, Estatuak inposatzen dizkigun muga eta murrizketen aurka.

Topaketa hauetan gai jeneriko bat hartu genuen: erreformak zer ekarri duen literatura bakoitzean. Alde batetik, nola baiteko instituzionalizatzeko mezenazgoa ekarri du (bekak, lehiaketak, subentzioak); beste alde batetik, zatiketa territoriala —Catalunyen kasuan, adibidez, bi estatututan zatitua eta hegoaldean hiru komunitatetan, euskaldunen tankeratsu; Galizian, ez arazo espreski territoriala, baina 'galego batua'ren moldatzeko Xuntaren proposamen eta lusitano zaleen arteko auzira lotuak—; eta egoeraren aurrean azken hamar urteotan gertatutako literaturaren garapena aztertu da jenerokan.

A.— Solasaldi antzuetan besterik ez geratzeko arriskurik ez duzu somatzen?

I.— Urtero antologia liburu bat argitaratuko da, aurreko antologia poetikoa egin den gisara. Halaber, aldizkari bat ere martxan jarri nahi da, hizkuntza bakoitzean egindako literaturaren berri elkarri eman eta informazio zerbitzu eta zirkuito bilaka dadin —argialetxe askok eskertuko dutena—. Eta bestalde ere, hiru hizkuntzen arteko urteko obrarik onanaren literatur sari internazionala sortuko da, zeina automatikoki beste bi hizkuntzetara itzulita izango den.

Inoiz hiru hizkuntzatan argitaratu den liburu bakar bat argitaratu izana urrats adierazgarria gertatu da aurtengoan, batak bat gaztelaniaren zubia etetzeko. Gaztelaniaren zubitik ez goaz lehorretik lehorrera; erdian putzu bat daukagu. Eta, lehenik eta behin, gutxienik, egoera zapaldu berdinean gauden literaturon arteko berri jakin behar dugu.

arriskutsua! —zioen Ignasi Riera-k—, «sponsor» entzat —sarietarako tartean— literatur ekimena ornamenduzkoa baino ez da, prestijio eta irudi onaren bila».

Ferreiro, Aresti, Espriu: antologia poetikoa

Hiru nazioetako poeta zibil eta kontemporaneo inportanteen antologia aurkeztu zuten hiru elkarteek Durangoko azokan: Celso Emilio Ferreiro, Salvador Espriu eta Gabriel Aresti, nahiko garaikideak euren artean. Jatorrizko hizkuntzaz argitaratu dira hiru poeten testuak, bakoitza beste bi hizkuntzetara itzulita. Eta hurrengo urterako azken aldiko narrati-bagintza hartu dute oinarri bigarren antologia batetarako. Liburuaren argitalpenak herrialde bakoitzeko argitaletxeen artean eginiko zozketaz kaleratuko dira —Erein-ekin egin du honetan—.

Batzorde desberdinak antolatatu dira itzulpen hauen gauzatzeko, eta gisa berean beste zenbait jarriko dira martxan, aldizkari bat sortzeko edo eta

Antologia poetikoaren errezitalean parte hartu zuten, ezkerretik eskuinera: Bernardo Atxaga, Uxio Novoneyra eta Lluís Llompart. Eskuinean, aurkezle: Manuel María.

sari internazional bat apailatzeko kasu. Hiru literaturen sari internazional honek hiru hizkuntzetako obrarik onena izendatuko luke urtero, egun bizi

duten diskriminazioa salatu eta beren duintasuna azpimarratzeko, bide batez, halaber, «Premio Nacional de Literatura» delakoari bere gezurrezko

nacional ezaugarria ukatuko diola.

GORKA ARRESE

AZKENEAN!!! JONATHAN komiki famatua EUSKARAZ!

komikia,
opari bikain
eta egokia!

Bete eta hona bidal: **ANTXETA ARGITALETXEA**
14 PANNECAU KARRIKA
64100 BAIONA

IZENA..... DEITURA.....
HELBIDEA..... HERRIA.....
PROBINTZIA..... TFNA.....

(HIZKI HANDITAN BETE OTOI)

• Orain bertan liburu hau(ek) jaso nahi d(it)ut %10z merkeago, posta gastuak dohainik:

ZER	PREZIOA	ZENBAT ALE
HAIZEAREN BIDAIAIRIAK T.1. «Neska bat untzian».....	40 lib./800 pzt.....	
HAIZEAREN BIDAIAIRIAK T.2. «Untzi kartzela».....	40 lib./800 pzt.....	
JAUNES T.1. «Errealitatearen mugetan».....	40 lib./800 pzt.....	
JAUNES T.2. «Gerard Deabrua».....	40 lib./800 pzt.....	
CORTO MALTESE. «Ethiopikoak».....	43 lib./850 pzt.....	
JONATHAN. «Oroit hadi Jonathan».....	45 lib./900 pzt.....	
GUZTIRA		

• Fitxa honekin batera txeki bat igortzen dut ANTXXETAREN izeneanlib./pztakoa.
• ANTXXETA argitaletxearen kontura pezetatako ingroa egitea agintzen diot
neure bankuari:

• Nire banku/aurrezki kutxa:.....
• Sukurtsala:.....
• Nire kontu zenbakia:.....

GIPUZKOAKO TXAPELDUN 1950 (DONOSTIA) ETA
1962-AN (HERNANI); 1978. URTEAN OMENALDIA

Joxe Joakin Mitxelena zendu: eskola zahar eta saio libre

**Galanta gizona, jario bizkorra,
luze nola labur piper eta gatza.
Makina bat herri eta plazatan
ihardun zuen bertsotan oso
gazterik hasi eta azkenera
bitartean. Oiartzuarra, abenduak
3an zendu zen gaisoaldiaren
ondorenean, 64 urte zituela.**

Bertsotan ez ezik Atamitx jatorriko lanetan ezaguna zen Joxe Joakin Mitxelena Agirrezabal. Oiartzunen jaio zen 1924ko uztailaren 20an, Iturriotz auzoan. Bertso giroan hazia, gaztetandik ekin zion plazarik plaza kantari. Gipuzkoan, Basarri eta Uztapideren ondorengo, puntan aritu zen, bai eta txapela pare bat bereganatu ere: 1950. urtean Donostian —Uztapide eta Lasarteren aurretik— eta 1962an Hernanin —Lazkao-Txiki eta Txomin Garmendia atzean utzita—.

Berezia zen bertso moldean, bai puntua josterako orduan bai hizkuntzari dagokionez, baina teknika landuaren falta edukiaren bizitasun eta piperaz betetzen zuen, etorri handiko, beti pronto erronka eta aposturako. Bertso luzerako zuen joera, hamalau puntu-koak egiteraino. Hortik zetorkion sarritan potoa eta ongi josi ezina, hitz eta esaera sekula entzun gabeak sortu beharra.

Bi molde diferenteko bertsolariak zeudela esaten omen zuen: harkaitzekoak eta depositokoak. «Depositoko urari laster antzematen zaio, harkaitzekoari freskura darion bitartean». Astigarragako Zapiain sagardotegian izan omen zuten behin afari eta saio luzea, eta

gaueko hiru t'erdia aldera amaitu zutenean amaitu omen zuen: «bertsoa bagenduen / hitz eta hortzean / nola puntu luzean / ta berdin motzean / pena bat daramakit / nere bihotzean / upel denetan ezin / ari zipotzean».

Lazkao-Txiki eta Basarri-ren gogoan

Mitxelenarekin hamaika saio egin zuen Lazkao-Txikirekin

Zaldubik ateratako azken fotoa.

J.J. Mitxelena, 1978 eskaini zitzaion omenaldian.

mintzatu ginen nola gogoratzen zuen aipa ziezagun. «Soldadu joan baino lehenago hasi zen bertsotan eta, azken alde honetan asko ibili ez bada ere, ez du sekula plaza ahaztu. Iparraldean ere bastante eginda-koak baditu Joxe Joakinek. Bertso luzea egiten aritzen zen, asko gustatzen zitzaion-eta amaiera moduan botatzea. Basarri hasi zen horrela lehenengo, eta hari gustatu nonbait. Saioren bat bukatzerakoan askotan esaten genion: 'tira, hi, Mitxelena, bukatuko duk hik, luzea kantatuko duk eta!'. Bai eta gustora ipini ere. (...) Nire aldean haundia zen gizona; double esateko ere ez zuen hark pisua faltako. Biok elkarrekin topo egiten genuenean parre egiteko gaia jartzen ziguten. Badakizu, errespeto falta izaten du askok, itxura egin leku askotan eta gero batere ez. Hori

da hipokresia! Eskribitu hori nahi baldin baduzu», amaitu zuen.

Eizmendi 'Basarri'ri ere hoits egin genion, polemikaren bat tartean izan zutela-eta. «Ez zen ezer inportanterik. Izan ere, puntu luzeko bertsoak gustatu zitzaizkion nik egiten nituen moldean; gero plazarara ez omen zutela deitzen eta norbaitek esan omen zion nire erruz zela. Baina berrikeria eta gaizki esanak besterik ez ziren gertatu. Elkarri egin diogu ordutikan opari frango. Azken aldean ez diot segitu, eta ez dakit nola aritzen zen. Baina gogoratzen dut bere kasako moldeak josten zituela. Ez dakit, ezaguna da hori: hitzak asma-tu, batzutan ezin ulertu... baina hala ere bazuen beti zer esateko zorrotzik».

GORKA ARRESE

JEAN LOUIS DAVANT HAUTATU ZEN LEHENDAKARI.
89-AN HOLANDA, FLANDRIA ETA CANADAN KONGRESUAK.

Euskal PEN klubak Durangoko batzarrean bere egitura eta ordezkariak erabaki

Duela 65 urte sortutako nazioarteko idazleen kluba da PEN: Poetak, Entseigileak eta Nobelistak biltzen dituen. Euskaldunak orain urte bete bihurtu ziren klubeko partaide kataluniarren bitartekotzari esker, eta Durangoko Azokan burutu zuen bere Biltzar Nagusia.

C.A. Dawson, mende hasierako emakume ingeles konprometitu eta baikorrak izan omen zuen munduko idazleak bilduko lituzkeen elkarre bat sortzeko ideia originala; eta oso berandu gabe, 1923an, Londresen ospatu zuen PEN International-ek bere lehenbiziko batzarrea.

Politikatik aldentzeko tentazioa izan ohi dute mundu honetako idazleek, alabaina, berek politikarik atxeman ezean, politikak atxeman ohi dituz berak. Hala gertatu zen lehenbiziko denbora haietan ere, 1933ko kongresuko penkideak nazismoaren kontra argi-ta-garbi posizionatu zirela.

Espainiako estatuan, Catalunya-ko kluba izan da aktiboena beti, jadanik gerra aurrean, 1935ean, kongresu bat antolatu zituelarik Barcelonan, Pompeu Fabra idazleak presiditua. Katalandarraren bitartez sartu dira hain zuzen ere euskaldunak erakundean; joan den urteko abenduaren hasieran Puerto Rico- n egindako kongresuan gertatu zen hori.

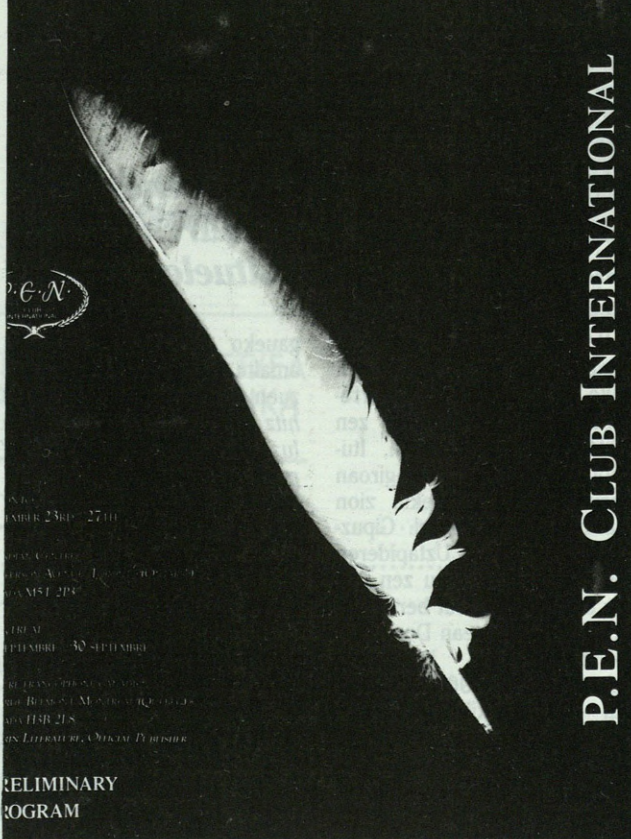
Historiarekin segituz, 1960an preso dauden idazleez arduratuko zen batzordea sortu zen, geroago eraturako Amnesty International-arentzat eredu suertatuko zena. Egun, batzorderik eraginkorrena da dudarik gabe, dagoeneko preso dauden 400 idazle hartu dituelarik bere kargu.

Euskal PEN zentroak, hortaz, urtebeteko bizitza dauka, eta bere ordezkariak, Caribekoaz gain, Cambridge eta Seulgo kongresuetan izanak dira, heldu den astean Andorran izango den itzulpen batzordearen konferentzian ere presente izango direlarik.

Batzarre Nagusia Durangon burutu

Durangoko azoka profitatuz beren bigarren Batzarre Nagusia ospatu zuten euskal PENekoek; horratik, denboraz estu ibili omen ziren eta ezin izan omen zuten bilera borobildu, zenbait gai zintzilik geratu zitzaielarik. Jean Louis Davant, Pablo Sastre eta Laura Mintegi oraintsu ar-

WORLD CONGRESS CANADA 1989

tean elkartearen bihotz izan direnak mahai-buru zirela, gaurdaino egin bidez informazioa zabaldu zuten, eta diru gorabeheraz eta elkartearen estatutuez zenbait erabaki hartu zituzten.

Zuzendaritza batzordea, bokalak hautagai direlarik instanteko, honela osaturik geratzen da: Lehendakaria, Jean Louis Davant; lehendakari-ordea, Gotzon Garate; idazkaria, Pablo Sastre; eta diruzaina, Patxi Zabaleta. Urte hasieran edo izango omen

du segida batzarre nagusi honen. Eta bertan, antolaketa puntuak alde bat, 1989garrenako nazioarteko kongresuak hasiko dira prestaketan: maiatzekoa, Maastricht-en (Holanda) eta Flandrian bietan batera izanen dena, eta irailekoa, Canadako bi alderdiak (frantses mintzoduna —Montrealen—, eta ingeles mintzoduna —Toronton—) lotuko dituen kongresua, hain zuzen ere.

PERU UNTZUETA

18 URTETAN EUSKALTZAINBURU IZAN ONDOREN KARGUA UZTEKO ASMOA AGERTU VILLASANTEK

Villasante euskaltzainburuaren ordekoa kasik urte berriarekin estreinatuko da

Azken 18 urte hauetan Euskaltzaindiako buru izan den Luis Villasantek kargua uzteko asmoa azaldu zuen euskal akademiak azaroan egin zuen bileran. Abenduaren 30eko bileran hautatuko da beraz euskaltzainburu berria eta, printzipioz, euskaltzain-oso guztiak dira hautagai.

Bi urtetik behin berritzen dira akademiaren kargu guztiak, eta, urte honen amaieran burutzen da hautaketa berrirako epea. Abenduaren 30ean egingo da bilera, eta hautagaiak euskaltzain oso guztiak diren arren, orainarte euskaltzainburorde gisa aritu den Jean Haristchelarrek bide ditu euskaltzainburu berria izateko posibilitate handienak. Izan ere, Villasantek Haristchelar proposatu zuen buruzagitza uzteko erabakia iragarri zuenean.

Seigarren euskaltzainburua

Euskaltzainburua ez ezik euskaltzainburordea, diruzaina eta idazkaria ere hautatuak izango dira biurtero bezala, hau da, Jean Haristchelar —burordea—, Jose Mari Satrustegi —diruzaina— eta Juan San Martin —idazkaria— euskaltzain karguak mahai gainean ipiniko dira hauen jarraipena ala karguen berritzea erabakitzeke.

Euskaltzaindiak historian

zehar izango duen seigarren burua izango da hilak 30ean Donostian izendatua izango dena. Lehenengoa, eta gehien iraun zuena, Resurrección María de Azkue izan zen, 1919tik —Euskaltzaindiaren sorreratik alegia— 1951ra aritu bait zen buru bezala. 1952an Ignacio María Etxaidek ordezkatu zuen Az-

kue, eta hamarkada baten ondoren, 1962an, A.Mª Lojendiok hartu zuen Etxaidek utzitako lekua. 1966. urterarte iraun zuen Lojendioren buruzagitza, urte honetan Manuel Lekuona izendatu bait zuten euskaltzainburu. Lekuonak, 1970ean, oraindik orain buru den Luis Villasanteri pasa zion testigua, eta, antza denez, aurtengoa da Villasanteren buruzagitza azken urtea.

Jean Haristchelar proposatu

Hemezortzi urte egin ditu, beraz, Villasantek Euskaltzaindiako gorengo karguan, euskal akademiarentzat nola euskara batuarentzat funtsezkoak izan diren urteak hain zuzen. Kargua beste norbaitek hartzeko garaia heldu dela uste duela eta euskaltzain-

buru izanik eginkizun dituen lan batzuk burutzea ezina zaiola errepikatu zigun Villasantek. «Urte asko daramat, eta denbora berriak datoz. Baina erabaki hau hartzen gehien eragin nauena zera izan da, Anjel de Sorazuren lana prestatu beharra daukadala argitaratzeko, eta karguan segituz gero ezinezkoa izango litzaidakeela».

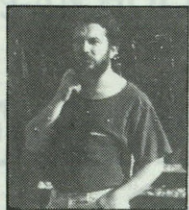
Bere erabakia euskaltzainnen azken bileran iragarri zuenean, Jean Haristchelar proposatu zuen berak utzitako hutsunea betetzeko. «Esperientzia handiko gizona delako, jakituna, karguetan ibilia... baina nik bera proposatzeak ez du ezer suposatzen, edonor izan daiteke aukeratua, eta gainera propaganda egitea ez da bidezkoa».

Jean Haristchelarrentzat, aita Villasantek burutuko duen epea funtsezkoa izan da. «Zinez sekulako aurrerapena izan da, Euskaltzaindiak beste bide bat hartu du», azaldu zigun. «Gramatikan, hiztegitintzan, onomastikan... Batzordeen bitartez sekulako lana egin du Euskaltzaindiak». Euskaltzainburordearen ustetan, akademiak aurrerantzean egin behar duen lana dagoeneko hasiak dituenak amaitzean datza. «Luzerako lana dugu hiztegitintzan, gramatikan eta beste arloetan hasiak ditugunak burutzeko». Villasantek utziko duen lekua gogoz beteko lukeenentz galdetu diogu amaitzeko. «Prest nago Euskaltzaindiak nahi badu».

I. MURUA

Paperetan idatziak

**POESIA
ETA TRADIZIOA**
Euskal poesiak

orain arte daukan arazorik nagusia na zera da: ez dugula luzaroan arnastu duen poetarik. Eta poeta bo-kazioa duen jendea beharrezkoa da literatura normalizatzeko. Poesia, ez gaztaroko pekatu moduan, baizik eta okasio poetikoak eragindako

jendea. Eta hori ez daukagu, Lauaxeta, Lizardi gazterik hil bait ziren. Aresti nolabait gazte hil bait zen. Eta hasi garen berriok ez daukagu oraindik produkzioa mugarri izateko.

Edorta Jimenez, («Eguna», 88-12-8).

BERTSOLARI KANPORAKETARI BURUZ

Nik neuk kezka larriak ditut bertsoak neurterakoan eoaimahaikoek arautegiak ongi erabili ote dituzten. Esaldiaren egokitasunak, erimen aberastasunak, euskara dotorea, etenak eta abar. Zenbaitetan ezagutzen ez ote zizutten juzkoa bait dut, edo bestela, oso ondo disimulatzen ote duten gait.

Xanti Zabala 'Lexo', («Hemen», 88-12-9).

EUSKAL ARTE ABANGUARDIA

Arantzazuko monastegiko lehen harria ezartzearekin bat, orain ia 40 urte dela, euskal abanguardia artistikoaren jaiotzarako lehen urratsa eman zen. 'Arantzazuko taldeaz' ari gara. (...) Arlo estetiko, erlijioso edo politikoarekin hain bateratua zetozen egitasmo haren inguruan horrenbeste artista elkarteak abanguardia artistiko baten jaiotzarekin erlazioatzera eramane du kritiko bat baino gehiago.

Mikel Arregi, («Arrasate Press», 1. zenbakia).

MUSIKA ETA NORTASUNA

Nik ikusten dudana hemen oso kolonizatuta gaudela, eta konturatuta baldin bada, ondo iruditzen zait, esan nahi duelako guk konszienteki onartu dugula. (...) Baina gauza bat da hori egitea, eta bestea konturatu gabe zure gauza guztiak galtzea eta, gainera, nolabait nortasuna galtzea. Nik benetan sentitzen dut herri hau poliki-poliki kolonizatzen ari dela, edo ari direla.

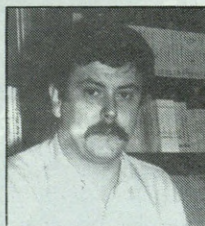
Txomin Artola, («Plazara», 88ko abendua 11. zenb.).

**DURANGO,
LIBURUGINTZA**

Guk ez dugu Durangotik Durangora argitaratzen, urte guztian zehar baizik. Egia da sprint txiki bat egiten dela Durangorako. Durango euskal liburuaren azoka nazionala da eta merezi du. (...) Baina azoka horretan aurten ere ehun bat nobedade aurkeztuko dira, eta horietatik izen haundiko autoreak bakarrik lantzatzen dira behar bezala, beste guztiak bazterrean utziz.

Joxe Mari Sors, («Hemen», 88-12-2).

J.M. Zalakainek puntua jarrita

Mikel Atxagari
(Kazetaria)

— Duela gutxi Euskal Kazetariaren Elkartearen beharraz idatzi duzu. Zer nolako helburu izango litzuke elkarte horrek, eta orain arte ez badi-ra eman, nola eman beharko lirateke lehen pausuak elkarte hori eratzeke?

EZ, noski, langile eskubideak zaintzeko, sindikatuen egitekoa bait da hori, profesional bezala dituen zailtasunak gainditzeko laguntzeko baizik: euskarazko kazetaritzan dauden arazo bihurriak garbitzeko eta arazo korapilotsuak aztertzeko, eztabaidatzeko eta erabakitzeko. Normalkuntza prozesuaren barruan diharduenarentzat etengabeko lana da hori; euskara bera, kazetari bera eta irakurle-ikusle-entzuleak, denak bait daude etengabeko normalkuntza prozesuan. Eta horrek talde lana eskatzen du. Funtzionari akatsetan ez erortzeko modua izango litzateke gainera.

Elkarte bat, bestalde, ez da bapatean sortzen; bilera, elkar hizketa eta ihardunaldi zabal batzu antolatu beharko genituzke, beharbada, aurrena euskarazko kazetaritzaren arazoak sakon aztertzeko, eztabaidatzeko eta konponbideratzeko. Komunikabide desberdinetan arlo berean ari direnak elkartzen hastea ere ez legoke gaizki, kiroletakoak kiroletakoekin, politikakkoak politikakoekin, eta honela.

Puntako argitalpenak

Donostiako «Bilintx» liburudendak emandako datuak.

Helduen literatura:

- 1.— «Obabakoak», Bernardo Atxaga. Erein.
- 2.— «Gogoa ibiltari», J. Kortabarria. Elkar.
- 3.— «Neskazale baten balentriak», Apollinaire / Gorrindo. Elkar.
- 4.— «New York, New York», Gotzon Garate. Elkar.
- 5.— «Narratzen mintzoa», Xabier Montoia. Susa.

Orotarikoak:

- 1.— «Euskararen auzia», Aita Villasante. Arantzazu.
- 2.— «Mixelena, gizona eta hizkuntza». Egan.
- 3.— «Haizea», «Airea»,..., Parramon. Elkar.
- 4.— «Madame Kontxexi», Anjel Lertxundi. Erein.
- 5.— «Tangoak ez amaierarik», X.Mendiguren. Elkar.

Graziela Iturbide Mexikon argazkilari

Itsas haizeek eskergaitz bihurtutako Tehuantepec lur-eremuan dago Juchitan hiria. Mexikoko hego-ekialdean. Egun batzu pasatzera joan zen Graziela Iturbide eta han darrai 1980.etik. Zinegile izan nahi zuena Zapotec inditarren argazkilari dugu.

Lau urtez Mexikoko Unibertsitatean zinema ikasten aritu ondoren argazkigintza hautatu duzu...

Bai, erraztasunagatik. Nola izan zinegile Mexikon? Gaur egun ere ez dago aski azpiegiturarik zinema komertziala egin nahi ez duen errerealizatzailek animatzeko. Argazkigintzara bultza nauden arrazoiak bat da: errazagoa zait horrela nire proiektua gauzatea.

Nolatan kautsitu duzu Juchitan?

Francisco Toledoren bitartez. Pinto-re lagun hau, Juchitango guztiak bezala, zapotec kulturakoa da. Inditar hauek espagnol kulturaren aurrean irauten jakin izan dute, beren ohiturak gordeaz, beren hizkuntza gordeaz eta oso fidelak dira. Hiri magikoa da Juchitan eta jende asko erakarri izan du: Einstein-ek 'Que viva Mexico!'ren zati baten errodaia egin zuen bertan, Cartier-Bresson izan zen aspaldian, André-Pierre de Mandiargues...

Juchitan-era joan zinen eta behien eta berriro itzuli...

Biziki inpresionatu ninduen eta ezin gera ninteke pozik egun batzurekin. Gero liburua egitea erabaki nuen. Hain da ezberdina zapotec herri hau Mexikoko gainontzeko inditarrengandik! Hain da politizatua! Juchitan da Mexikon ezkerrek boterea lortu duen toki bakarrenetakoa.

Ze harreman izan dituzu Juchitango biztanleekin?

Juchitango karriketan argazki-makina batez promenatzen zen bakarra nintzen berehala bilakatu nintzen pertsonaia ezaguna. Jendeak bazekien bere ohiturei buruzko lanean ari nintzela eta lagundu egin nau.

Juchitan-en lasai lasai ematen da gizonen arteko homosexualitatea. Boterean emakueak direlako ote?

Nire ustez matriarkadoarekin zerikusia du. Juchitan-en gizonak joaten dira nekazal lanetara, beraiek ekartzen dituzte barazkiak, baina emakumezkoak saltzen dituzte eta hauek darabilte di-

rua. Emakumezkoek erabakitzen dute oro. Amak duintasunez dakusa seme homosexuala, gizonen arteko debekaturik dauzkaten lekuetan sartzea izango bait du: esaterako, merkatuan loreak saltzera, edota tabernara edatera, edota zerbitzera. Emakumezko jantziak erabili nahi badituzte ez dago gaizki ikusia...

J.M. HERITZ

Alexandriak Liburutegi Unibertsala berpiztu nahi

Ptolomeok sortutako monumentu mitikoaren ustezko toki berean birreraiki nahi du Egiptok, UNESCOren laguntzarekin Alexandriako Liburutegi Unibertsala. Leihaketa bat antolatu dute proiektu bat aukeratzeko. Asmoa 1995. urtean irekitzea da 200.000 libururekin. Kontua da Egiptok lurra jarri duela (60 milioi dolare), UNECOk 20 milioi dolare... eta beste 100 milioi falta direla. Horretarako dirubilketa bat egitea pentsatu dute ideia honen bultzagileek. Batek baino gehiagok uste du Alexandriako mitoa publizitate gisa erabili nahi dutela.

Munduko Liburutegi Handiena eraikitzen ari dira Londonen

1984. urtean martxan jarritako proiektua 1996.ean amaitzea espero dute. British Library-k 280 kilometro estanteri izango ditu bere barruan 10 milioi liburu sartuko dituztelarik. «Munduko liburutegirik handiena» izango dela diote beraiek. Esan behar lurpean eraikitako buildina izango dela. Tenperatura eta hezetasuna puntuan mantentzeko sistema modernoak, artxibategi informatizatua... Eta helburu bat: liburua eskatzen denetik irakur-lekuan egon bitartean 20 minututik gora ez pasatzea!

Bob Hoskins, «Roger Rabbit»etik filme zuzendaritzara igaro da

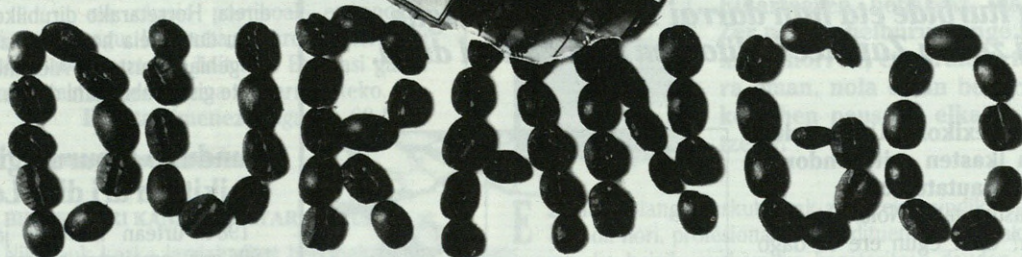
«Roger Rabbit» pelikulan agertzen den gizonak bezala ezagutuko du jende gehienak Bob Hoskins. Marrazki bizidunaren haragizko tournaia laguna. Oraingoan ordea beste arrazoi batek dugu berri: «Raggedy Rowney» izeneko filma zuzendu duelako. Film honetan ijito talde baten istorioa kontatzen du. «Ez zait interesatzen diru askodun zinema egitea. Ekoizle multzo batek badu gaitasunik milioika dolare horiek eskuratzeko. Ez da nire kontua» dio «Brazil» eta «Mona Lisa»tik ere norbaitek ezagutuko duen aktore-orain-zuzendariak.

Faten Hamama, arabiarren 'diva'

Duela berrogeita hamabost urte Cairen jaioetako emakume hau arabiar munduko aktorezko ederrena izendatu du Mediterraneoaren haruntzako prentsa guztiak. «14 urtetik 30era bitartean zortzi edo hamar film egin

nituen urtean. Hortik aurrera neroni hasi nintzen nire pertsonaiak hautatzen. 1970.az geroztik film bat egin ohi dut hiru urtetik behin edo». Omar Sharif izan zen bere lehendabiziko senarra eta negozio-gizon egipziar bat hurrengoa. Bere uste apalez «Egipziarren neskak aurrena, emaztea gero eta orain ama» izan da.

**Bertakoak ez bagina,
gure kafea ez litzateke berria izango.**

Imagina ezazu unetxo batez BAQUÉ KAFIA, hemendik ia mila kilometrotara egongo balitz... Orduan, nahiz eta kafea egunero xigortuko bagenu ere, nahiz eta egiten dugun bezain ongi egingo bagenu ere, zuregana iristerako garraioak, biltegiak, bitartekariak eta abarrak direla medio, kafea zeharo zaharkiturik egongo litzateke eta lurrina bidean galduko luke kafea igortua geratuz, eta ez litzateke kafe berria izango. (Gertatu ohi da). Beraz, betidanik Durangon gaudenez gero eta gure kafea egunero xigortzen eta banatzen dugunez gero, argi eta garbi esan dezakegu, hemen, BAQUÉ KAFIA dela kafe berria.

CAFFE BAQUÉ
Hobea, berri-berria
bait da.

**HAR EZAZU
ASTERO
ZURE ETXEAN
BETE
TXARTELA
LEHENBAIT
LEHEN**

NIK ERE HARPIDEDUN IZAN NAHI DUT

IZEN-DEITURAK.....
HELBIDEA.....
HERRIA..... D.P.....
HERRIALDEA..... TLF.....

KOBRAKETARAKO DATUAK

BANKU/AURREZKI KUTXA.....
SUKURTSALA.....
KONTUAREN ZENBAKIA.....

Futbolaren inguruan gogoetak

Azken urte hauetan —Athletic eta Realaren balentriari esker, telebistaren bidez, Seaskak antolatutako partidoei esker eta azkenik Loinaz Errealean sartu delakotz (Telefoot delakoan agertu zen berari eskaini gai batetan eta beste aipamen asko izan ditu)—lpar Euskal Herriko jende askok itzultzen dituzten begiak hegoko ekipo nagusieri buruz; ez bakarrik jokalariei eta futbolzaleak. Adibidez Txuri-Urdin ereserkia alderdi guzietan entzuten zen lparalde hontan. Beti izan dira ere Atotxako bidea oso ondo ezagutzen zutena eta badira oraino; gutti edo asko.

Baina ezin dugu konparaketarik egin zaletasunaren mailan, ez eta ere futbol edo futbolarien mailan. Hala ere egia da lparaldean rugbilari baino gehiago futbolari direla eta profesional aipagarriak izan direla, badirela eta izango direla. Zori txarrez beti kanpora urrundu behar izan dute, gehienetan klub frantses ezagun batzuetara. Huna zerrenda bat adibide gisa (ez dira denak hor):

- *Sarramagna*: Baionakoa, St. Etienne, internazionale A;
- *Bergero*: Ziburukoa —Girondins, Toulouse— internacional A eta atezain internazionalen entrenatzailea;
- *Cazes*: Baionakoa —St. Etienne, Bastia— UEFAko finalista;
- *Lacuesta*: Baionakoa —St. Etienne, Bastia, Strasbourg— internacional B;
- *Camus*: Baionakoa —Bordeaux, Toulouse—;
- *Taboulot*: Donibaneakoa —Arin Luzien, Nantes—;
- *Deschamps*: Baionakoa —Nanteseko libero—, 19 urte, Frantziako juvenilen kapitaina;
- *Legaz*: Baionakoa —Bordeaux—, 19 urte;

— *Lizarazu*: Hendaiaakoa, 18 urte —Bordeaux— partido bat lehen mailan (ordezko izan da UEFAko Napolesen aurka)... eta abar.

Futbolzaletasun hutsa duen batendako ez dago hortan ezer arrarorik. Baina euskaldun batendako penagarri iduritzen zait, hiru probintzia hauek baztertuak izatea, ikusiz Errealak (guarik hurbilena) eta Athletic-ek eramaten duten arrobi politikoa berezi, aipagarri eta pozgarria.

Ametslari izan gabe, asmatzen ahal dugu, noiz behinka jokolari bat edo beste onak ateratzea eta balioitsuak izatea GURE KLUBendako. Ez dira ez, denak hegoaldera joanen arrazoi desberdinen gatik baina halere behar lukete gure ekipo nagusiek erne ibili eta hemengo futbolari begiratu: harreman bereziak lotuz klub batzuekin, zerbait laguntza eskainiz, eta bertze... Lotura eta harreman pertsonalak baino zerbait gehiago behar lukete finkatu eta hedatu.

Europari buruz ari girela eta Zazpiak bat noiz? Arlo hontan iduri luke gauzak errexago litazkela, nahikunde bat sortzen bada. Argi dago trabak ere izan direla: administrazioarekin, hitz-kuntza mailan... Baina ezin gaindituzkorik ez dugu ikusten. Alderantziz, alde positiboak ere ikusi ahal dira, gauzak pixka bat aztertuz, bai futbol mailan, bai eta ere herri mailan. Jakina hemengo futbolariak oso tekini-koak direla, afizio haundia dutela (kasik denek ordaintzen duten jolasteko eta oso guttik kobratzen dituzte gastuak edo parte bat bakarrik). Ilusio badute bai, bainan aterabiderik ez, merezi duten mailara igotzeko.

Onesgarri ahal da hainbeste urtetan bi jokolariek baizik muga pasatzea ('Carlos' Ducasse eta Loinaz); gainera 'kasualitatez'?

Entzun zuzendariek! Ea animatzen zaren muga pasatzerat noiz behinka hemengo jendearekin mintzatzeko, gure futbolariak Frantzan zehar galtzera utzi gabe; Zain gaude.

XARLO ETXEZAHARRETA
Hazparne

Joxe Austin Arrietari

ARGIA 1.220 zenbakian agertutako elkarriketari buruz. Berrez nahiago nuke Joxe Austinekin solasaldi baten giroan, berak aurkeztzen dituen eritziak buruz hitz egin, hauek bururatzen dizkidan argi izpiak indartu eta osatzeko gogoz nagoelako. Baina urrutitako nagoenez, oraingoz idazkitxo honen bidez zurekin harremanetan jartzera noa, ARGIAren bidez.

Lehenengo eta bat esan beharrean nago, ez zaitudala oso hurbiletik ezagutzen. Zure idazkiak izan dira batez ere zu aurkeztu zautenak; zure nortasunaren islada agerkorrak bezala somatu eta bizi izan ditudalako: «Abuztuaren 15eko bazkalondoa», «Olerkiak 12», «Manu militari» eta zuk itzultitako «Hadrianoren oroitzapenak» irakurtzerakoan Euskadi barruan behin eta berriaz kokatuta aurkitu naiz; niregan bizi diren zenbait gogo, zuregan bideratuak aurkitu ditudalarik.

Ez zara «hirurehun herri batzarretan eztabaidatua eta onartua» izan bakarrik, guk ere, Sao Paulo-n bizi garen Gerizpeko (etxearen izena) bi euskaldunak gure zorian beroena bidaltzen dizugu egin duzun hautapenagatik: «...zalantza pertsonalak tar-tean... baiezkoa eman nuen». Zorionak!

Euskararen alorrean zure eginkizuna bete beharra daukazu alderazten duzu, «...euskara izan dadin nagusi»; zeren «ez gara gure hizkuntzaren bizi izan-pena ziurtatzen ari», eta «...muga politikoen salaketa» lehenengo urratsa bezala onartzen duzu jokabide politikoaren hildoa. Bai, anestesiatutako euskaldun giro barruan, salaketa, behar beharrezkoa jotzen dut. Lehenengo eta bat, gure burruaren salaketa, inperialismo eta jauntxo-keriaren anestesioa egunero nabaritzen den haztarna denez geure nortasunean, guretariko bakoitzarengan bizi den euskara euskal kulturarekiko fidagaitasunaren salaketak, azken batean «...nahiko bitarteko badaudela gure hizkuntza eta gure nazio nortasuna orohar finkatzeko eta bermatzeko» baieztatzea dibe-ratuko ez gaituztenak.

Egunerokotasunean egiten joaten den herri berri baten bi-

dean gabiltz «kulturgintza egunero egiten dena lana» delarik; horrela salaketa eta eskaintza biak herriaren berreraikuntza eginkizunean biziz; salaketarekin batera eskaintzaren beharra ezinbestekoa denez; «eta ondorioz eskaintza orokor bat bide-ratzea» bilakabide politikoan de-rrigorrezkoa gertatzen delarik.

Eta... zure erantzunetan zehar jarraituz «kulturalistak» eta «poli-tiko-en» arteko «dikotomi hone-tan ez duzula sekula gehiegi si-nistu» esaten duzunean, ezin ar-giagotua sentitzen naiz. Noski «txanpon beraren bi aurpegiak direla» euskararen jabe egiten goazen araberan, herriari debe-katutako hitzaren jabe egiten ari gara, gauetariko bakoitzari ego-kitzen zaigun hitza berreskuratu-tuz eta herriaren hitza berari da-gokion hizkuntzan aurkezteko eskubidea itzuliz. Politikoki era-bakia izan zenez, zein izan be-har zuen gure hizkuntza nagu-sia, politikoki berreskuratu be-harrean gaude euskararen nagu-sitasuna.

Dena dela eta bukatzeko, nagusitasun horri dagokion ezau-garria askotan nabaritu izan du-dalako zure hizkietan, adieraz-tea noa ezinbestekoa iruditzen zaidan zehaztasun bat, hau da: zuk agertzen duzun euskalzale-tasuna, alperkeria eta axolaga-bekeria alde batera utziz. Landu-tako euskara baten zaletasuna, hizkuntza berak duen hiztegi aberatsean murgiltzen eta saia-tzen dakiena, inperialismoaren kutsu eta hazturuak ezabatzen laguntzen gaituen horietariko bat.

Askotan, hitz euskaldunak zer esan nahi duten ez dakidala, hiz-tegian begiratzera behartua iz-a-tzen naiz, zure hitzak irakurtzera-koan, nere euskararen txirotasu-na salaketa giro baikor batetan bizi-araziz ene ama hizkuntzaren aberastasuna aurkitzen dudala-rik.

JOXERRA ZUBIZARRETA
ARANTXA UGARTETXEA

Mitxarkoneko

Joxe Antonio Seguiolari

1

Hil-kanpaiak Agiñan
negarra dario
«gizon on bat joan zaigu»
tristerikan dio.
Mendizorrotzek goitik
erantzuten dio,
despeditu nahi dute
Joxe Antonio.
Lagunen izenean
nik ere adio.

2

Begi aurrean daukat
erribera aldean,
atxurrean, goldean
edo besabea
«Rubiok» lagunduta
mandoa atzean
beti're irrifartsu
neke latzenean.
Asko ikusi al zen
jenio txarrean?

3

Gazteen aldekoa
beti izan zera
pozik etortzen zinen
gu ginen partera.
Oĩlasko biltzen ere
eguerdi aldera
gustora gindoazen
bai, Mitxarkonera.
San Praixkutan zurekin
oroituko gera.

4

Tokatu zitzaizkizun
egun beltz saminak
seme baten hiltzeak
sortzen ditun minak.
Ondo dakizu zenbat
maite dun Agiñak
ixtimatzen bait ditu
haren ahaleginak:
Joxe Luixi zuk eman
gure eskuminak.

5

Badira zenbait urte
hura falta dala
bonba maltzur harekin
leherturik hil zala.
Esaiozu lagunak
ahazten ez gerala,
etsaiak uxatzeko
nola edo hala
Herriaren borroka
aurrera doala.

6

Ezingo dugu ahaztu
nahiz hilagatikan
zure aurpegi hura
behin batez «Korrika»n.
Bazoaz neke-minak
hemen utzirik,
bizitzak ez bait ditu
izan kupidikan.
Agur! zatitu zuten
Agiña hontatikan.

PAULO-ENEKO PELLO

ARGIA Eguneko laguntzaileak

«Txindoki»rekin Parisera

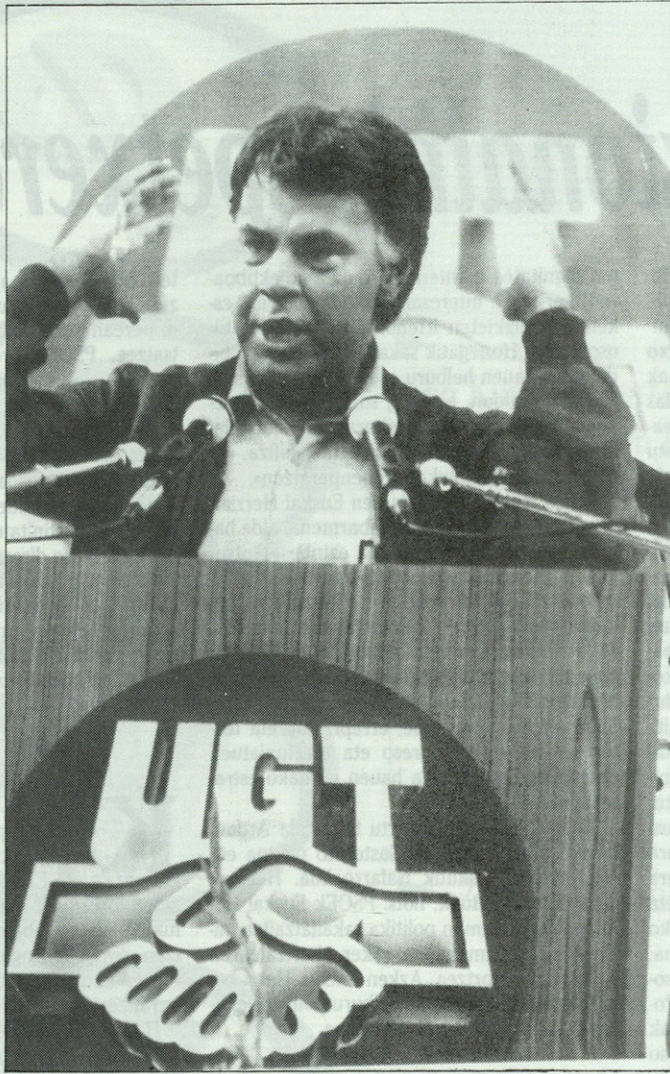
ARGIA Egunean Euskal Herrian barrena zabaldu ziren berrehun mahaietan laguntzen ihardun zutenen artean Pariserako bidaia baten zozketa egingo genuela iragarri bezala, Antzuolako Lierni Legorburu eta bere adiskidea suertatu ziren sari-tuak —Txindoki-ko Andoni Etxeberrierekin argazkian—.

Kontent agertu ziren gure argazki makinaren aurrean. Baina abenduaren 3tik 6rako bidaiara abiatu zirelarik, autobusak aurrera egitea debekatu zuen poliziak mugan, presoan aldeko manifestariak zihoazelakoan. Ea hurrengo baterako lotzen dugun Pariserakoa!

Horrela daukat kokota!—

Maizter izan eta Patronalaren etxea gobernatzen jartzeak buruko minik eragingo ez ziola uste ote bada zuen Felipek? Langileen gustora administratuko zuela promesa egin zuen hark, administratzailearen lekuan txaketa jantzi eta alkondara gorbataz estutu beharrarekin batera, bazekien bai, handik aurrera nori eman beharko zion eskua. Eta ez portzieto bere bozemale diren sindikalistei! Abenduko 14aren inguruan kaletarrei eskua luzatzen baldin badie behintzat, ez omen du kaktus baten goxotasuna baino aurkituko. «Tengo el koko ke me ezplota!» esan eta ernegazio imintzioak egiteak orain ez dizkio lagunak aldatuko. Baldin eta UGTko bi eskuetariko bat Patronalarena bihurtzen ez badu...!

MARTIN ARANA

HORTZ KLASEAK

Tolosako Ikastetxe batetako andereño batek esaten zidan joan den astean ez dagoela sinesterik azterketatan zer nolako astakeriak irakur daitezkeen. Adibide bezala honako hau jarri zidan. Natur Zientziatako azterketan galdera hau jarri zien ikasleei:

— «Hortz klaseak».

Eta honakoa erantzun omen zuen ikasle batek:

— Onak eta postizoak.

SHERLOCK HOLMES PARADISUAN

Sherlock Holmes hil zenean zuzenean biduali omen zuten zerura. Han omen zegoen San Pedro zeruko atarian zai:

— Kaixo Sherlock, aspaldiko! Primeran iritsi haiz ba; aste osoa daramat Adanen atzetik eta ez dut inon aurkitzen. Axola ez

bazaizu, biziki eskertuko nizuke aurkituko bazenu.

— Lasai horregatik; hemen izango duzu laister Adan.

Hodei baten atzean izkutatu eta handik pare bat ordutara Sherlock Adanekin azaltzen da:

— Izugarria! Bainan nik aste osoa eman dut Adan aurkitu nahian eta zuk bila hasi orduko ez duzu ba aurkitu! Esango al zenidake nola aurkitu duzun?

— Txit erraza Periko? Adan da zilborrik ez duen gizon bakarra!

OSASUNAREN ARDURAZ

E bitamina eta begi lesioak

AMERIKAKO Estatu Batuetan egindako ikerketek frogatu dutenez, E bitamina ume prematuroei emateak oxigeno-ekarpen gehiegizkoak sortutako begi lesio larriak prebenitzen lagun dezake.

Ume jaioberriak arnasten duen aireko oxigeno-ekarpen extra horrek nolabait konpentsatu ohi du jaioberri prematuro hauen arnas-keta-defizita, umeen birrikak oxigenoa modu egokian asimilatzekeo gai diren bitartean.

Honaino dena ongi doa. Baina oxigenoak erretinako kapilarren gehiegizko hazkundera ere eragiten zuela frogatu zen, orbain edo zikatritz baten antzera. Kapilar hauek erretina edo betsarearen mugak gaintutuz kristalinoaren atzekaldean kokaturiko espazioa betetzen zuten. Eritasun honi fibroplasia retrolental deritzo —kristalinoaren atzean dagoen ehunaren hazkundera sortutako egoera.

E bitaminak, bere ekintza anti-oxidatzaile bortitzagatik, hazkundera dauden erretinako hodi sentiberak oxigenoaren eragin kaltegarritik babes ditzake. Baltimoreko John Hopkins Hospitaleko ikerketa batean, fibroplasia retrolentalaren arriskua zuten prematuroetan bitaminak ahoz emateak eritasun honen larritasuna gutxitu egiten zuela ikusi ahal izan zen.

XABIER AGIRRE

Konstituzionalaki espetxeratuak

GIPUZKOAKO Gestoretako Komite batean bada Nikolas izeneko partaide bat eta honelaxe agurtu dut gaur goizean: Kaixo Niko, zorionak, kafetxo bat edanez ospatuko diagu. Zergatik zorionak eta zer ospatu behar diagu bada? San Nikolas eguna duk gaur ttiki, kafe bat ez ordaintzeagatik eroarena egiten ari haiz ala? Barkatu iezadak baina ez ninduan gogoratzen, hala ere kafetxoarena egin zegok. Lehengo, egun hau iristeko irrikitzen egoten ninduan baina azken bolada hauetan ilusio hori zeharo galdu diat eta badakik zergatik, alegia duela hamar urte Herri honentzako ondorio latzak dakartzan zerbait jaio zela eta hori duk espainiar konstituzioa; Abenduaren 6a ospatzeko motiborik ez daukagula uste diat. Nikoren erantzun honen azpian idatzi nahi dut gaur oso erreflexio sakona iruditzen bait zait.

Konstituzio honek, boterekeri gabeko estatuto bat inposatu, autodeterminazio eskubidea ukan, langileen aurkako legeak sortu, langabezia handiagotu, indar armatuak Euskal Herriko gobernatzaile bihurtu, Euskara gure hizkuntza nazionala bigarren mailara betikotu eta Hego Euskal Herriaren zatiketa instituzionalizatzetik at, beste arlo dramatiko bat ere ekarri du gure etxera: atxilotetena, torturak, espetxeratuak, erailketak kontrola soziala, esterminio gartzelak, gerra zikina... Politika honen ondorioak ez dira txantxetakoak izan, baina aurkitu ditzagun konkretuki preso eta errefuxiatuen aurkako eraso honen sako-neko arrazoiak.

EUSKAL preso politikoen egoera eta bizibaldintzak betidanik izan dira aldakorrak, eta ez kasualitatez, preso eta errefuxiatuek duten garrantzia eta eragina, sistema politiko honen aurkako salaketarik erabatekoena hori bera bait da; alegia 'demokrazia' honek 500 preso eta 1000 baina errefuxiatu gehiago dituela bere erraietan. Etsaia ere garrantzia hauen jakitun da noski, eta horrexegatik hain zuzen, bere tresneria zapaltzaile gutzia bi kolektibo hauen aurka zuzendu du.

Euskal Herria Espainian komodo senti ari zela nahi dutenek badakite preso eta errefuxiatuak askatasunaren aldeko borroka etika garden baten eredu direla eta egoerarik gogorenean ere akomodatzailerik aspaldi galdu zu-

ten dignitatea mantentzen dutela kolektiboa-ren, herriaren interesak defendatzearen, eskeintzen dizkieten irtenbide indibidualetatik oso urrun. Honegatik sakaila nahi dituzte, bide batez hauen helburu estrategikoak (Euskal Herri euskaldun, birbatu, sozialista eta independentea) betirako zokoratuko dituztelakoan. Baina oso oker eta trakets dabilta, «ez bait da haizea mailukadaz menperatzen».

Duela hamar urte egin zen Euskal Herrian bi sail politiko osaketa nabarmena, alde batetik haustura demokratikoa ezinbestekotzat jotzen genuenok eta erreformaren aldekoak gainontzekoak. Geroztiko politikagintza dekantamentu honek baldintzaturik joan da. Sail bakoitza geroz eta homojeneago bilakatzeko ari da, eta biek egiten dituzten irtenbide eskaintzak ere geroz eta ulergarriagoak dira: Subiranotasenaren alde, errepresioa eta torturaren aurka, eta preso eta errefuxiatuen defendatzaile bata, eta hauen aurkako estratejiaren bultzagile bestea.

Kontextu honetan ulertu behar da Ardantzaren eskutik eginiko Gasteizko paktua eta Urralbururen eskutik Nafarroakoa. Helburu bera duten paktuak, hots: PSOEek Euskal Herriarekiko daraman politika sakailatzailea nazioartean lejitimatu eta ezker abertzalearen isolamendua lortzea. Azken finean, Herri honi eskubidez dagozkion helburu politiko lejitimoei uko egin diezaien erdieste.

ONDORIOAK: 1) Herri Batasunaren marjinatez prozesuari ekin, ordezkari-tza instituzionala duen edozein indar politikori bezala dagoekin dirutza lapurtu, udaletzetako gobernu komisiotatik baztertu, manifestazio eskubidea ukatu, militanteen aurkako pertsekuzioa, ETaren borroka politiko-militarrarekin nahastuz kriminalizatzeko atak ireki, toxikazio informatiboa e.a.; 2) Herri organismo eta mugimenduen aurkako artilleria martxan jarri, ongi bait dakite masa borrokaaren motorra direla; 3) Presoenganako eguneroko presioa.

Presio hau ere askotara egiten dute eta neurri gehienek esku egilea gartzelatako funtzionarien gorputza da. Horrexegatik diot komisaria eta kuartelilloetan hasten den tortura eta garteletan jarraitzen duenaren sujeta betetzailerik funtzionariak direla. Damuketaren eskaintzak eta xantaia, pertsekuzio politika, jipoiak, isolamendu zigorrak, bixitetarako oztopoak, defentsa eskubidean abokatuei jartzen dizkieten trabak eta eguneroko probokazioak, funtzionariak egiten dituzte eta helburu jakin batekin: presoek eraman nahi du-

ten lan dinamika apurtzea —kultura, formazioa, ikasketak, asanbladak kirola...—, eta aldi berean euren erantzuteko energiak dispersatzea. PSOEek presoekiko diseinatu duen plangintzan esterminalatzailearen agente egile zuzen bihurtu dira.

4) Sakabanaketa. Neurri hau, errefuxiatuen aurka erabili zuten lehen fasean: errefuxiatu presoak estatu osoan sakabanatu, Afrika eta Amerikako lurraldeetara deportatu, Iparraldean klandestinitate osoan bizitzea behartu e.a. Orain ere dirauen neurria da; 87ko Urtrilaren 22a hasi ziren Espainiar Estatuko garteletan bahiturik dauzkaten 500 euskal preso politikoen aurkako estratejiak sakabanaketa tresna erabiltzen. Guzti hau Espainiako Konstituzioak ezartzen dituen mugariak errespetatu noski.

KONKLUSIO gisara. Sakabanatze eta eraso iraunkor honekin presoan ardean giro txarra sortu, zatikatu, nekatu arazi eta ETA errenditza presiona dezaten lortu nahi duten arren, preso eta errefuxiatuak inoiz baina kohesionatuago aurkitzen dira eta frogarik adierazgarriena Azaroaren 6an espetxeetan hasi eta oraindik ere jarraitzen duen borroka bateratuan datza.

Herri organismoek ere izugarritzko aurrerakada eman dute —AEK, EHE, AAB, Eguzki, Askapena, Askagintza, auzo elkarteak, EKB, e.a.—, eta ondorioz mugimendu herrikoia inoiz baina osasuntsuago aurkitzen da.

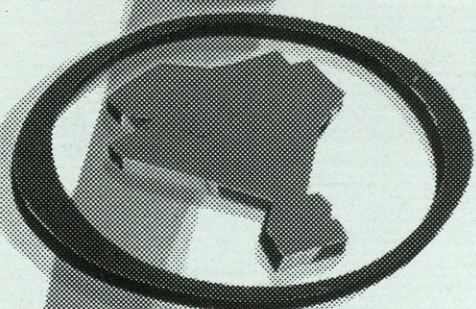
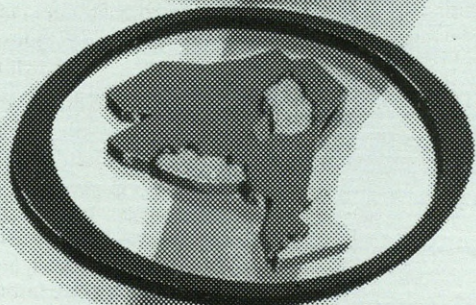
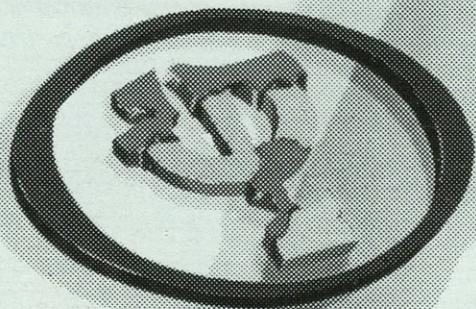
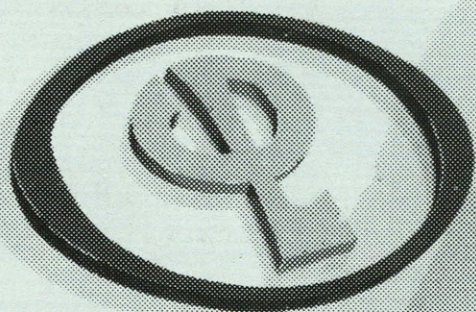
Herri Batasuna, gorantz doala, eta bere barruneko zatiketarik etsaien desioak baizik ez direla ekaineko hauteskundeetan frogatuko dugu.

Jaun Andre akomodatzailerik, heldu da garaia negoziaketa serio bati ekiteko. Eta ETAk eta Estatuko agintea dutenak soilik negoziatu dezakete Euskal Herriarentzat baldintza demokratiko gutxiengoak ekarriko dituen barruti jundiku-politiko berri bat.

Herri honek, aspaldi aukeratu zuen askatasunerako bere bidea. Inor ez gaude prest atsedetik hartzeko, gehien ematen ari direnak bait dira errepresio bortitza zuzenki jasotzen dutenak. Aurten ere Abenduaren 17an Amnistia Aldeko Martxan izango gara, Herrera de la Manchan hain zuzen, herri honen beroa eta gogoia haienganatzeko.

JUAN MARI OLANO

CAJA LABORAL POPULAR LAN KIDE AURREZKIA

- Euskal Herri osoan ordezkaturik dagoen Kutxa bakarra gara.
- Euskal Lehen Enpresa-Taldearen bultzatzaile garen Entitatea.
- Eta gainera... hona gure gaztetasuna:

1959
1988

Lehen Bulegoa	190 Bulego
Lehen Bezeroa	725.000 Bezero
Lehen Milioia	221.000 Milioiko aurrezkia

...29 urtetan soilik.

- Zatoz elkarlanean parte hartzera.

**Horrexegatik,
Lan Kide Aurrezkia
"Euskadiko Kutxa" da**

**CAJA LABORAL POPULAR
LAN KIDE AURREZKIA**

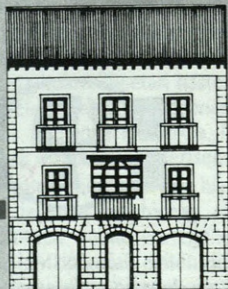
Euskadiko Kutxa

SASI GUZTIEN GAINETIK ETA LAINO GUZTIEN AZPITIK

Sorginak baigina. Sorginkieriatzat jo bait dezake norbaitek egunetik egunera izaten izaten ari garen hazkundera.

Baina, ez da sorginkieriarik. Lagun Aro Aseguru kon-

painiaren eta beronen lankideen ahalegin zintzoa baizik. Ez sasiei, ezta lainoei ere, ez diegu bildurrik. Sorginak baigina, sasi guztien gainetik eta laino guztien azpitik ikus gaitzaten.

SEGUROS **LAGUN ARO** ASEGURUAK